

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ

ΗΘΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ

(Εκ τοῦ Γαλλικοῦ).

(Σχῆμα, ἴθα φυλλ. 46.)

ΚΕΦ. Δ'.

Ὁ Πύργος τοῦ Διετρίχου.

Ὅσον ὁ πύργος τοῦ Βαλδοβέργου ἦτον εὐάρεστος πρὶν τῆς καταστροφῆς του, τόσον φρικώδης ἦτον ἡ ἐποψὶς τοῦ Πύργου τοῦ Διετρίχου τοῦ Φελοαγγεῖμου, ὅστις ἔκειτο εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ῥήνου. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἠπλοῦντο σκοτεινὰ δάση, κατοικούμενα ὑπὸ μόνων ἀγρίων ζώων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ εἰς μέγα βάθος ἐμυκῶντο

ΠΑΝΔΩΡΑ

τὰ ταχέα τοῦ Ῥήνου κύματα. Αὐτὸς δὲ ὁ Πύργος ἦτο ἐκτισμένος ἐπὶ ἀποτόμου πέτρας, καὶ τὰ μὲν ὑπόγεια αὐτοῦ περιεῖχον σκοτεινὸς φυλακὰς μόνον, τὰ δὲ ὑπερῶα σπάνιά τινα δωμάτια, μόλις εἰκήσιμα, πρὸς χρῆσιν τοῦ κυρίου καὶ τῆς συζύγου του.

Ματίλδη ἦτο τὸ ὄνομα τῆς εὐγενοῦς κυρίας, ἥτις ἠνωσεῖτήν τύχην τῆς μετὰ τὴν τοῦ Διετρίχου ὀχρακτῆρ δ' αὐτῆς ἦτο τόσον γλυκῆς, ὅσον ἡ διάθεσις τοῦ συζύγου τῆς ἦτον σκληρὰ καὶ ἀγρία. Ὁ Διετρίχος μέχρις οὗ τὴν ὑμφευσθῆ ἔπετηδεύθη νὰ κρύψῃ ὑποκρινόμενος τὴν δυστροπίαν τῆς καρδίας του· ὥστε βραδέως μόνον ἀνεγνώρισεν ἡ Ματίλδη τὸ λάθος, εἰς ὃ τυφλῆ ἐμπιστοσύνη τὴν ἔρριψε, καὶ ἐκλαίειν ἡμέραν καὶ νύκτα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτον εὐσεβεστάτη, παρηγορεῖτο διαλογιζομένη, ὅτι ὁ Κύριος ἐπέτρεψε ν' ἀπατηθῆ ὅπως δοκιμάσῃ τὴν πίστιν τῆς, καὶ ἀπιφάσιζε νὰ ἐγκαρτερῇ προσδοκῶσα τὸ τέρμα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῶν δεινῶν τῆς.

Ἡ ἀγαθότης τῆς καρδίας τῆς ἐπέσυρε τὴν εἰς αὐτὴν προσήλωσιν ὅλων τῆς τῶν ὑποτελῶν, ἐνῶ ὁ σύζυγός τῆς γενικῶς ἐβδελύττετο ὑπ' αὐτῶν, ἐξαίρεσει τῶν ἀνθρώπων τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἀρπαγῆς, οὐς ὠδήγει εἰς συνεχεῖς λαφυραγωγίας.

Ἡ Ματίλδη οὐδὲ τὰς ἐλαχίστας παρημέλει ἀφορμὰς τοῦ νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν ἱππότην εἰς ἐπιεικέστερα αἰσθήματα. Τότε δ' ἡ ἀγγελικὴ αὐτῆς γλυκύτης ἐδίδεν εἰς τοὺς λόγους τῆς ἀνέκφραστον γοητείαν. Ἐνίοτε τῷ παρίστα τὴν ἀπρέπειαν τῆς διαγωγῆς του καὶ τὸ μίτος εἰς ὃ ἐξετίθετο ἄλλ' ὁ ἱππότης παρεφίετο, ἢ ἀποκρινόμενος διὰ μωροῦ μειδιάματος εἰς τὰς σφάρας τῆς συζύγου του παραινέσεις, ἐμικρόνετο ἀποτόμως, καὶ τὴν ἄφινε μόνην νὰ ζητῇ παραμυθίαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς θρησκείας διὰ τὸ ἀνωφελές τῶν προσπαθειῶν τῆς.

Εἰς τοὺς ὑπογίους τοῦ Πύργου θαλάμους ἔκειντο πλείστοι αἰχμάλωτοι, οὓς ὁ Διέτριχος εὐχρεστεῖτο νὰ κρατῆ, διότι ἐτόλμων ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς ἀδικίας αὐτοῦ ἀπαιτήσεις καὶ ν' ἀποκρούσωσιν τὴν βίαν διὰ τῆς βίας. Ὅποια ἦτον ἡ θλίψις τῆς εὐσεβοῦς καὶ συμπαθοῦς Ματίλδης, ὅταν ἤκουε τοὺς γογγυσμούς τῶν θυμάτων τούτων τῆς ἀδικίας καὶ τῆς χερσότητος! Ἀπειράκις ἀπεπειράθη νὰ μαλάξῃ τὴν σκληρότητα τοῦ συζύγου τῆς διὰ παρακλήσεων καὶ δακρύων. Ἄλλ' ἄπαται αἱ προσπάθειαι τῆς ἐμὲνον ἀτελοσφόρητοι, καὶ ἀναγκασθεῖσα νὰ σιωπῇ, πρὸς τὸν Θεὸν ἀπηυθύνετο μόνον καὶ αὐτὸν μόνον ἐπεκαλεῖτο ἵνα ἐπαναγάγῃ τὸν σύζυγόν τῆς καὶ κάμψῃ τὴν καρδίαν του.

Ὅταν ὁ Διέτριχος ἦτον εἰς τὸν Πύργον, ἡ δυστυχὴς Ματίλδη δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς αὐλὰς, αἱ τινες περιεκύκλουν τὴν εὐρύχωρον ταύτην φυλακὴν ἄλλ' ὅταν ἦν ἀπὸν καὶ αἱ ἀπουσίαι του ὁ ἤκουον πολλάκις ὀλοκλήρους μῆνας, τότε ἀπῆρχετο αὐτὴ εἰς τὰς ἐξοχὰς, ὅπως ἀναπνεύσῃ ἀέρα ψυχρότερον καὶ λησμονήσῃ ἐν ταῖς σκηνογραφίαις τῆς φύσεως τὰ δεινὰ καὶ τὰς θλίψεις τῆς. Τότε ὠραύτως ἐπεσκεπτετο καὶ τὴν ταπεινὴν ἀχυρίνην καλύβην, ἐν ἣ ἔκειτο ὁ ἀσθενής, καὶ διὰ τῆς φροντίδος καὶ ἐλεημοσύνης τῆς, παρηγόρει καὶ ἀνεκούριζε τὸν δυστυχῆ, καίτοι συγγνάκις, ἐν ᾧ ἤθελε νὰ παύσῃ τὰ δάκρυα τῶν ἄλλων δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰ ἰδικὰ τῆς, συγκρίνουσα τὰς ἰδίας τῆς ἀτυχίας πρὸς τὰς αἰς ἤρχετο νὰ πράυνη. Ὅταν δ' ἐπανήρχετο εἰς τὸν Πύργον, ἐνόμιζεν ἑαυτὴν εὐτυχῆ, ὅτι προσέθεσεν ἀγαθὴν πράξιν εἰς τὰς συνεχεῖς θυσίας, ἐξ ὧν συνέκειτο πᾶσα ἡ ὑπαρξίς τῆς, καὶ ἠλπίζεν ὅτι αἱ εὐχαὶ ἐκείνων, εἰς οὓς ἐπραξέ τι ἀγαθόν, θέλουσιν ἀσθεῖς οὐρανὸν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ἐπιτύχει τὴν μεταβολὴν τοῦ συζύγου τῆς καὶ τὸ τέλος τῶν δυστυχιῶν τῆς.

Ἄλλοτε πάλιν ἔχυνε πικρὰ δάκρυα βλέπουσα ἑαυτὴν μόνην καὶ ἐγκαταλειμμένην, ἐπειδὴ, ἐξ ὅλων τῶν κατοίκων τοῦ Πύργου δὲν ὑπῆρχεν οὐδεὶς φαινόμενος εἰς αὐτὴν ἄξιος ἐμπιστοσύνης καὶ ὃν ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ συμμέτοχον τῶν πόνων τῆς. Ὁ ἐπιστάτης ἦτον ἐκ τῶν ὑποῦλων ἐκείνων ἀνθρώπων, οἵτινες θέλοντες νὰ δειχθῶσιν εἰς πάντας χρήσιμοι, δὲν εὐαρε-

στοῦσι κανένα. Τοιοῦτοτρόπως παρόντος μὲν τοῦ Κυρίου του, ἐδεικνύετο πρόθυμος νὰ πράξῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας θελήσεις του ἄπόντος δ' ἐκείνου συνεκέντρου ὅλην του τὴν προθυμίαν ὑπὲρ τῶν ἐπιθυμιῶν τῆς κυρίας. Ἐπομένως δὲν ἐπεδοκίμαζε μὲν τὴν διαγωγὴν τοῦ ἱππότη, ἀλλ' οὐδ' εἶχεν ἱκανὴν χαρὰ κινήσας ἰσχύον, ὥστε νὰ ἐκφράσῃ ἐλευθέρως τὸν στοχασμὸν του, καὶ ἐτι ὀλιγώτερον ὅπως θυσιάσῃ εἰς φιλοδικαίους θεωρίας τὰ πλεονεκτήματα τῆς θέσεώς του. Τῆς γυναικὸς του ὁ χαρακτήρ ἐπλησίαζε πρὸς τὸν τῆς Ματίλδης. Καὶ αὐτὴ δὲν ἐνέκρινε τὴν διαγωγὴν τοῦ συζύγου τῆς καὶ ἐνίοτε ἐτόλμα νὰ τῇ διακοινώῃ τὰς περὶ τούτου ἰδέας τῆς. Ἄλλ' αἱ παρατηρήσεις τῆς ἦταν ἐπίσης ἀνωφελεῖς, ὡς ἦσαν καὶ αἱ τῆς Ματίλδης πρὸς τὸν ἱππότην, καὶ ὁ Βυρκάρδος (οὕτως ὠνομάζετο ὁ ἐπιστάτης), ἔν' ἀποφύγῃ τὰς πιθανὰς δυσαρέστους συνεπειὰς τῶν συεντεύξεων τῆς γυναικὸς του μετὰ τῆς Ματίλδης ἐζήτει παντοιοτρόπως νὰ ἐμποδίσῃ τῇ πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν συναναστροφῇ.

Πολλὰ ἔτη οὕτω παρῆλθον, χωρὶς οὐδεμίαν χαρὰ νὰ διακλύσῃ τὴν μονότονον τῆς Ματίλδης αἰχμαλωσίαν. Τέλος ὁ Κύριος τῆ ἐπεμψε παρήγορον ἄγγελον. Κατέστη μῆτηρ ὡραίας κόρης, ἣν ὠνόμασεν Ἀγνήν. Ὅποια εὐδαιμονία διὰ τὴν ἀτυχῆ αἰχμάλωτον, ὅταν κοιμίζουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὸ μικρὸν βρέφος τῆς, καὶ λούουσα αὐτὸ μὲ τὰ μὲν δάκρυά τῆς, ἰκέτευε τὸν Θεὸν μὲ πίστιν καὶ στοργὴν ἐγκάρδιον νὰ μὴ τῇ ἀφαιρέσῃ τὴν μόνην αὐτῆς ταύτην παρηγορίαν, καὶ ὑπέσχετο νὰ θυσιάσῃ εἰς τὴν ἀγωγὴν τοῦ παιδίου τούτου ὅλας τῆς ζωῆς αὐτῆς τὰς στιγμάς!

Μετ' ὀλίγον τὸ παιδίον ἐπρόφρε τὸ γλυκὺ ὄνομα τῆς μητρὸς, καὶ ἡ Ματίλδη, ἀνάθεκτος ὑπὸ χαρᾶς, εὐχαριστηρίους μόνον εὐχὰς ἀνέπεμπε πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἐν τούτοις δ' ἡ Ἀγνή τοσοῦτον ὠφελεῖτο ἀπὸ τὰ μαθήματα τῆς μητρὸς τῆς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ ἐφαίνετο ὡς πιστὴ τῆς Ματίλδης μικρογραφία. Τῶν πτωγῶν μάλιστα, ὅσους ἐπεσκεπτετο μετὰ τῆς μητρὸς τῆς, ἦταν ἀνεξάντλητοι αἱ ὑπὲρ αὐτῆς εὐλογίαι, καὶ ὑπαρχίτων τὸν ὕψιστον ὅτι ἐχάρισεν εἰς τὸν Κύριόν των τέκνον τόσον ἀξίεραστον.

Ἰδοὺ δ' ἐν παρόδῳ μία τῶν περιστάσεων ὅσαι μαρτυροῦσι τὴν ἀρετὴν καὶ κλοκαγαθίαν τῆς νέας κόρης. Ἡ Ματίλδη, ἠθέλησεν ἡμέραν τινὰ, τὴν ἐπέτειον τῶν γενεθλίων τῆς, νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἀγνήν φόρεμα πολυτίμου ὑφάσματος. Μόλις ὁμοῦ αὐτὴ ἐνόησε τὴν ἀπόφασιν τῆς μητρὸς τῆς, καὶ ἐσκυθρόπασε, καὶ δάκρυα ἐπλημύρισαν τοὺς ὀφθαλμούς τῆς.—Τί ἔχεις τέκνον μου; ἠρώτησε ἡ Ματίλδη μετ' ἀνησυχίας, εἶται ἀσθενής;

—Ὅχι, μήτηρ, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται ὅτι τὸ δῶρον, τὸ ὅποῖον θέλετε νὰ μοὶ κάμητε εἶναι πολυτιμώτατον δι' ἐμέ φόρεμα ἀπλούτερον θὰ μοὶ ἀρμόζει καλλίτερα.

—Καὶ διατί τοῦτο; δὲν ἐντρέπεται νὰ φαίνηται εἰς τὸν πατέρα σου μ' ἐνδύματα, δι' ὧν δὲν διακρίνεσαι ἀπὸ κόρας ὑποτελῶν;

—Ὅχι, μήτηρ, ποσῶς δὲν ἐντρέπομαι, καὶ προτιμῶ φόρεμα ἀπλούτερον ἀπὸ τοῦτο.

— Καλὰ κόρη μου, ἂν αὕτη εἶναι ἡ ἐπιθυμία σου δὲν θὰ σοὶ ἀντισταθῶ, καὶ θὰ ἔχῃς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.

— Σὰς εὐχαριστῶ, φιλιτάτη μου μητέρα, ἐξηκολούθησεν ἡ Ἀγνή, φιλοῦσα εὐσεβάστως τὴν χεῖρα τῆς Ματίλδης, καὶ, ἀφοῦ εἶχετε τὴν διάθεσιν νὰ συναίνεσητε εἰς τὴν πρώτην μου αἴτησιν, θὰ τολμήσω νὰ σὰς ἀπευθύνω καὶ ἄλλην.

— Λέγε, σὲ ἀκούω.

Τὸ τέκνον πλησιάσας τὴν μητέρα του, ἔθεσε τὴν ὠραίαν μικρὰν κεφαλὴν του ἐντὸς τοῦ μητρικοῦ κόλπου, καὶ ὑψῶσας πρὸς αὐτὴν βλέμμα δειλὸν καὶ καταπιστικόν, «Γνωρίζετε, εἶπε, τὴν πτωχὴν ἐκαίτην καλύβην, ἐδῶ κάτω πλησίον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ρύακος, ὅπου κατοικεῖ ὁ δυστυχὴς Κρουνός. Πρὸ πολλοῦ εἶνε κληήρης αὐτός, οἱ πόδες του παρελύθησαν, καὶ, μὴ ὄλας τὰς φροντίδας τῆς κόρης του καὶ τὰς ἰδικίας σας, πάσχει ἀπὸ μεγάλην πενίαν, διότι δὲν δύναται νὰ ἐργάζεται. . . . ἀλλὰ βλέπω μειδίωμα εἰς τὰ χεῖλη σας, μητέρα μου, καὶ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας· ὦ, ναί! ἐμαντεύσατε τὸν στοχασμὸν μου, καὶ συγκατανεύετε εἰς αὐτὸν· δὲν εἶνε οὕτω, μητέρα μου;

Ἡ Ματίλθη ἤσθαιθη συγκίνητην εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς της; Κατ' ἀρχὰς διὰ φιλημάτων μόνον ἀπεκρίθη καὶ διὰ θαυμάσιων ἀλλὰ τέλος, «φιλιτάτη μου Ἀγνή, εἶπε, σὲ συγκαίρω διὰ τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας σου καὶ εὐχομαι νὰ διατηρήσῃς αὐτὴν πάντοτε. Προτιμᾷς νὰ στερηθῆς πολυτελοῦς φορέματος ἢ ἀνακουρίσῃς τὴν δυστυχίαν; θὰ φέρῃς λοιπὸν σὺ αὐτὴ εἰς τὸν Κρουνὸν τὸ ἀντίτιμον τοῦ φορέματος τούτου, καὶ θὰ τῷ ἀναγγείλῃς ὅτι ἀπὸ τοῦδε θὰ ἔχῃς βεβαίαν ἰσόβιον σύνταξιν ἐξ ἐμῶν οἰκονομιῶν. Ὑπαγε, τέκνον μου, καὶ ὁ Κύριος νὰ σὲ εὐλογῇ.»

Ἡ Ἀγνή μόλις ἐδέχθη τὸ ἀργύριον τὸ κατ' ἀρχὰς προωρισμένον εἰς ἀγοράν τοῦ φορέματός της, καὶ ζήτησασα ὑπέρεστην τινα τοῦ Πύργου νὰ τὴν συνοδεύσῃ, ἔδραμεν εἰς τὴν καλύβην τοῦ Κρουνοῦ.

Ἀφ' οὗτο ἡ Ματίλθη κατέστη μήτηρ, ἠλπίζεν ὅτι ἡ θεὰ τοῦ τέκνου της θὰ πρᾶυθῇ τὸν ἄγριον τοῦ ἀνδρός της χαρακτήρα, ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς της ἐψεύσθη· διότι ὁ Διέτριχος ἔμεινε καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν ταύτην ἀναίσθητος, καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς οἰογενείας του ἐφαίνετο ὡς παντάπασι ξένος.

Εἰς τὸ ὄγδον ἐμελλεν ἡ Ἀγνή νὰ εἰσέλθῃ ἔτος τῆς ἡλικίας της, ὅταν ὁ πατήρ της ἀπεδήμησε πάλιν ἐπὶ χρόνον μακρότερον τοῦ συνήθους. Ἀλλὰ τέλος συγκεχυμένος τις θόρυβος ἀνήγγειλε τὴν ἐπάνοδόν του, καὶ μετ' ὀλίγον εἰσπλάσθη εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς γυναικὸς του, ἥτις τὸν περιέμενε μετὰ θανατηφόρου ἀγωνίας. Εἰσελθὼν δὲ, ἐζήτησε νὰ πῆ, καὶ μετὰ τοῦτο ἀέξετελέσθη τέλος πάντων, εἶπεν, ὁ σκοπὸς μου. Ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς μου εἶναι ἤδη εἰς χεῖράς μου! Ἡ δὲ Ματίλθη τὴν ἐπαύριον μόνον ἔμαθεν ἀπὸ τὴν γυναικὰ τοῦ ἐπιστάτου, ὅτι ὁ ἐχθρὸς οὗτος ἦτον ὁ Κόμης τοῦ Βαλδοβέργου, ὃν ὡς προεξεθέμεθα, ἠχημαλώτισεν, ἀφοῦ ἐπυρπόλησε τὸν πύργον του.

ΚΕΦ. Ε΄.

Οἰογένεια διωκομένη.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη διέλθει τὸ ἡμισυ τῆς πορείας του, ὅταν ἡ Θεοδώρα καὶ ὁ Ὄθων μετὰ κοπιώδη ἀνήφορον εἶδον τὴν κορυφὴν ὄρους, εἰς οὗ τοὺς πρόποδας κατὰ τὸ ἀντικείμενον μέρος, ἐξετείνετο κοιλὰς μεγαλοπρεπῆς. Ἐβάδιζον δὲ ἤδη πολλὰς ἐβδομάδας, προσέχοντες μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν των, καὶ ἠκολούθουν διὰ τοῦτο ὁδοῦ ἀποκέντρους μόνον καὶ ἐρήμους. Ἐθα κάκεισε ἀπῆντων ἀνθρώπους εὐσπλαγγίους, οἵτινες τοῖς προσέφερον ἄρτον καὶ ὄβολον ἐλέους· ἀλλὰ συνέχστερον ἀπαθούντο ἀνιλιῶς. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἔχυνε μὲν εὐθὺς τότε πικρὰ δάκρυα, ἀλλ' ἐλητμόνει μετ' ὀλίγον τοὺς ἡμέρους τούτους πόνους, οἵτινες ἦσαν μηδὲν, συγκρινόμενοι πρὸς τὴν ἠσθάνετο ἀνησυχίαν, περὶ τῆς τύχης τοῦ συζύγου της.

Ὅταν δὲ μετὰ τοῦ τέκνου της ἀποθνήσκοντος ἀπὸ πείνων καὶ δίψαν, ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐβρίβθη κατακεκοπηκυῖα ἐπὶ βράχου, καὶ ἤρχιστε νὰ κλαίῃ, διότι τὰ δάκρυα τοῦ τέκνου της ἔσχιζον τὴν μητρικὴν της καρδίαν, καὶ ἠγγόει ἀκόμη ἂν θὰ εὖρη ἄστυλον διὰ τὴν νύκτα. Ἀπετάθη δὲ καὶ πάλιν πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις τρέφει τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ τοῖς λαμπροῖς αὐτῶν χρώμασιν ἀμφιένυσαι· ὁ δὲ Θεὸς, ὅστις ἐπιτρέπει πολλάκις εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ψυχικὴν ἀδυναμίαν, ἵνα τῷ ἀνακαλέσῃ ἣν ἔχει χρεῖαν τῆς οὐρανοῦ βοηθείας, εἰσήκουσε τὴν δέησιν τῆς ἀτυχοῦς μητρὸς.

Αἶφνης προσέβαλε τὴν ἀκοὴν τῆς Θεοδώρας ἤχος ἑναεμόνιος καὶ γλυκὺς, ἄσμα χωρικῆς Ἑλβετίδος, ἔχον ὡς ἐπιφθό· τὰς λέξεις «ὁ Θεὸς δὲν θὰ σ' ἀφήσῃ.» Αἱ παρήγοροι δὲ λέξεις αὗται ἀντήχουν μεταξὺ τῶν ὄρεων καὶ τῶν δασῶν.

Ἡ ἄβουτα νέα εἶδε μακρόθεν τοὺς δύο ὁδοιπόρους καὶ ἐν μιᾷ στιγμῇ εὐρέθη πλησίον αὐτῶν.—Φαίνεσθε πολὺ κεκμηκότας, εἶπε μὲ φωνὴν πλήρη γλυκυτάτης εὐσπλαγγίας, καὶ ἴσως εἴθε ἀκόμη μακρὰν τοῦ τέρματος τῆς ὁδοπορίας σας;

— Δὲν ἔχομεν τέρμα, ἀπήντησεν ἡ Θεοδώρα· εἶμαι πτωχὴ γυνὴ χωρὶς ἀσύλου, χωρὶς πατρίδος, καὶ πρὸ πολλοῦ ἤδη πλανῶμαι εἰς χώρας ἀγνώστους. Ἐὰν κλαίω, κλαίω μᾶλλον διὰ τὸ τέκνον μου, διότι ἀπὸ χθὲς ἐσπέραν δὲν ἔπραξε τίποτε, καὶ σήμερον δὲν ἀπηντήσαμεν ἔτι οὐδένα.

Ἡ ὀμιλία αὕτη συνεκίνησε τὴν νέαν χωρικὴν, ἥτις ἐσπευσε νὰ φέρῃ τὸ καλάθιόν της, καὶ λαβοῦσα ἄρτον καὶ βούτυρον, τὰ προσέφερεν εἰς τὴν μητέρα καὶ εἰς τὸ τέκνον· ἔπειτα δ' ἔχυσεν εἰς ξύλινον τρυβλίον γάλα χιόνος λευκότερον, καὶ τὸ ἔδωκεν ἰδιαίτερος εἰς τὸ παιδίον. «Μὴ κλαίῃς πλέον, φίλτατον, τῷ εἶπεν· ἰδοὺ, νὰ παύσῃ τὴν πείναν καὶ τὴν δίψαν σου· ὁ Πανάγαθος Θεὸς σ' ἀπέστειλεν αὐτὴν τὴν βοήθειαν, ἵνα μάθῃς ὅτι ἐκεῖ ἄνω ἔχεις πατέρα, φιλόστοργον ὡς εἶνε ἡ μήτηρ σου.»

Ἐν τῷ δὲ ἡ Θεοδώρα καὶ ὁ Ὄθων ἀπελάμβανον τοῦ λιτοῦ ἐκείνου δείπνου, ὃ ὁ Θεὸς τοῖς ἐπέμψεν διὰ τῶν

χειρῶν τῆς νέας, ἡ χωρική περετήρησε τὴν εἰς τὸν λαιμὸν τῆς Κομήτσης κρεμαμένην κιθάραν, καὶ ἤρῳ τῆσιν εἰς τί ἐχρησίμευεν ἐκεῖνο τὸ ὄργανον. Λαβοῦσα τότε τὴν κιθάραν ἡ Θεοδώρα, ἐξέβαλλεν αὐτῆς ἡχοῦς ἀρμονικούς, καὶ τοὺς συνώδευσε διὰ τῆς ὠραίας φωνῆς τῆς: «Ὅταν δ' ἐτελείωσε, — ποτέ μου, τῆ εἶπεν ἡ νέα, δὲν ἤκουσα ὄργανον τόσον ὠραῖον, διότι ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν εἰμὴ τὸ τράγινον κέρας, τὰ σύριγγας καὶ τοὺς αὐλοὺς: ἀλλ' ὅλα ταῦτα τὰ ὄργανα δὲν ἐξιστοῦνται πρὸς τὸ ἰδικόν σου Μίαν ἰδέαν συνέλαβαν: αὐτοῖον ἐροῦνταζομεν, κατ' ἀρχαῖον ἔθος, τὴν ἐπέτειον ἐροῦντὴν διὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν βοῶν μας, αἵτινες μέλλουν ν' ἀφήτῳσι τὰς βοσκὰς τῶν Ἀλπεων. Ἄν θέλῃς νὰ συνοδεύσῃς τ' ἄσματά μας μετὰ τὴν μουσικὴν σου, εἶμαι βεβαία ὅτι θὰ προξενήσῃς τὴν αὐτὴν ἡδονὴν εἰς τοὺς συγχωροῦς μου ἢ ἐπροξενήσῃς καὶ εἰς ἐμὲ, καὶ ὅτι ὅλοι θέλουσι προσπαθῆσαι νὰ σὲ πρηγορήσῃσι διὰ τοὺς κόπους καὶ τὰ δεινά σου. Ἐλθέ μαζί μου, θὰ σὲ παρουσιάσω εἰς τοὺς γονεῖς μου, οἵτινες θὰ σοὶ προσφέρωσι εὐχαρίστως ἄτυλον ὄχι μόνον δι' αὐτὴν τὴν νύκτα, ἀλλ' ἐὰν θέλῃς καὶ διὰ πολὺν ἀκόμη καιρὸν.»

Ἡ Θεοδώρα ἐδέχθη μετ' εὐγνωμοσύνης τὴν πρόκλησιν τῆς ἀγνώστου νέας, καὶ — Πιστεύεις, τέκνον μου, τῆ εἶπεν, ὅτι οἱ γονεῖς σου δὲν θὰ σ' ἐπιπλήξωσι, διότι τοῖς φέρεις πτωχὸς ὡς ἡμᾶς καὶ ξένους;

— Ὡ, ὄχι! τοὺς γνωρίζω κάλλιστα, ἀπεκρίθη: ὅταν τοῖς διηγηθῶ τὴν κατάστασιν εἰς ἣν σὰς εὔρον θὰ μ' ἐκπαινώσῃσι μάλιστα, διότι τοῖς ἐπροξενήσα τὴν ἡδονὴν, ἣν αἰσθάνονται πάντοτε, συντρέχοντες τοὺς θλιβομένους.

Ἀφοῦ δὲ ὠμίλησεν οὕτως, ἔλαβε τὸν Ὀθωνα ἀπὸ τὴν χεῖρα, καὶ κατέβαινε τὸ ὄρος ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν Θεοδώραν, ἣτις καθ' ἑαυτὴν δὲν ἔπαυεν εὐχαριστοῦσα τὸν Θεὸν διὰ τὴν βοήθειαν ἣν τῆ ἀπέστειλε.

Μετὰ ἡμιστίαν δ' ὦραν πολυμόχθου πορείας, καθ' ἣν ἡ Θεοδώρα ἐλητμόνει νὰ δώσῃ καὶ αὐτὴν τὴν χεῖρά τῆς εἰς τὸν Ὀθωνα, διότι ἡ ὁδηγὸς τὸν ἐκράτει ἀπὸ τῆς ἄλλης χειρὸς, ἐφθασαν εἰς ὠραίαν κοιλάδα, ἣς οἱ κάτοικοι ἠτοιμάζοντο ἤδη διὰ τὴν ἐορτὴν τῆς ἐπαύριον. Ὁ ἦχος τῶν συρίγγων, τὰ ἄσματα τῶν ποιμένων καὶ ὁ μυκηθμὸς τῶν βοῶν, ἐπέφερον εὐτυχῆ ἀντίδρασιν εἰς τὰς σκοτεινὰς σκέψεις, αἵτινες ἐκυρίευον τὴν ψυχὴν τῆς Θεοδώρας. Τῆ ἐφαίνετο δὲ ὅτι ὁ Θεὸς τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν κοιλάδα ἐκείνην, ἵνα ζήσῃ ἀκόμη ἡμέρας τινὰς εὐτυχεῖς, καὶ ἡ καρδιά τῆς ἀνεπτερώθη ἐκ νέου εἰς τὴν γλυκεῖαν αὐτὴν ἐλπίδα.

Μετ' ὀλίγον εἶδον κομψὴν καλύβην περικυκλουμένην ἀπὸ δένδρα καρποφόρα, καὶ κειμένην ἐν τῷ μέσῳ ὠραίου λειμῶνος. «Ἰδοὺ, εἶπεν ἡ νέα, ἡ οἰκία τῶν γονέων μου, ἃς ταχύνωμεν νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ.»

Βαθεῖα σιωπῆ ἐβατίλευε περὶ τὴν μεμονωμένην ἐκείνην καλύβην ἡ δὲ νέα παρεκάλεσε τὴν Θεοδώραν νὰ κρυφθῇ μετ' αὐτῆς ὑπὸ μίαν ἀμφιλαφῆ καὶ ὑπερμεγέθη φιλύραν ὀλίγον πρὸ τῆς θύρας, καὶ νὰ ψά-

λλη προκτιθαρίζουσα. Μόλις δ' ἡ Θεοδώρα ἤρχιτε, καὶ εἶδε νὰ ἐξέλθῃ τῆς καλύβης ἄνθρωπος εἰς ἀκμὴν ἡλικίας, ἔχων τὸ μέτωπον γαλήνιον, καὶ χαρῖεν τὸ πρόσωπον: οὗτος δ' ἐκάθητε παρὰ τὴν θύραν ἐν ἀκούσῃ τὴν ἀγνώστον ἐκείνην φωνὴν, ὑφ' ἣς ἐφαίνετο γεγοητευμένος, καὶ πλησίον αὐτοῦ καθέσθη γυνὴ ὠραία ἀκόμη, ἣς οἱ χαρακτῆρες ἀνέπνεον γλυκύτητα καὶ εὐμένειαν: μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ὅλοι οἱ ὑπηρέται τῆς οἰκίας ἠώθησαν περίξ αὐτῶν, καὶ ἄλλοι τῶν περιόικων ἤλθον ἐπίσης ν' ἀκούσωσι τὴν ἀόρατον τραγωδίστριαν.

Ὅταν δ' ἡ Θεοδώρα ἔπαυεν, ὁ Λουιθόλδος (οὕτως ὠνομάζετο ὁ πατὴρ τῆς νέας), ἐπλησίασε τὴν φιλύραν ἵνα γνωρίσῃ τὴν ἀγνώστον γόητα καὶ ἡ σύζυγός του Γερτρύδη τὸν ἠκολούθησε. — Καλῶς ὦριτες! εἶπε πησιάζων τὴν Κόμησσαν, μ' ἔκαμες σχεδὸν νὰ πιστεύσω ὅτι ἀκούω τὴν φωνὴν τῶν ἀγγέλων τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ φαίνεται κατακεκμηκυῖα εἰσέλθε εἰς τὴν καλύβην μου, καὶ ἐὰν δὲν ἔχω μετ' ἐμὲ τί νὰ σοὶ πληρώσω τὴν ἡδονὴν, ἣν μοὶ προξενήσῃς, πιστεύω, ὅτι δὲν θέλεις καταρρονήσῃς εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν μίαν θέοιν, ἣν σοὶ προσφέρω εὐχαρίστως, καὶ κλίνην διὰ τὴν νύκτα. Ἡ Γερτρύδη ἐπανάλαβε τὴν πρόκλησιν τοῦ συζύγου τῆς, καὶ παρατηρήσατα τὸν Ὀθωνα «ὦ, τὸ καλὸν παιδίον, ἀνερώησε, πόσον εἶναι εὐμορφον!» Λαβοῦσα δ' αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τὸ κατεφίλησε. «Δὲν ἤξυρῶ, προσέθετε μετὰ φωνὴν χαμηλὴν ἀπειθυνομένη πρὸς τὸν Λουιθόλδον: ἀλλὰ στοιχηματίζω ὅτι τὸ παιδίον τοῦτο εἶναι υἱὸς ἱππότου.»

— Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἀνταμείψῃ διὰ τὴν εὐμενῆ ὑποδοχὴν, ἣν ἔλαβα παρ' ὑμῶν, εἶπεν ἡ Θεοδώρα. Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τοῦτο, καθὼς εὐχαριστῶ καὶ τὴν ἀγαθὴν κόρην σας, διότι μετ' ὠδήγησεν ἐδῶ. Εἰς αὐτὴν μόνην χρεωστῶ ὅτι δὲν ἀπέθανε ἀπὸ κόπον καὶ πείναν ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸ ὄρος. Αὕτη ἔσωσε τὴν ζωὴν τοῦ τέκνου μου καὶ τὴν ἰδικὴν μου. Οἱ δύο σύζυγοι ἐθεώρουν ἀλλήλους μετὰ μεγάλους ὀφθαλμούς. ἡ Κόρη μας, ἔλεγον, ἡ Ῥόζα μας! ἀλλὰ ποῦ εἶναι;» τότε ἡ Ῥόζα ἐξήλθε τῶν βάτων, ἐν οἷς ἐκρύπτετο ἕως τότε.

Ἰδοὺ αὐτὴ, ἐκράξεν ὁ εὐδαίμων πατὴρ, καὶ ἡ γὰρ, ἣν ἠθθάνετο ἐνδομύχως ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν τῆς κόρης του πρᾶξιν, ἤστραπτεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἡ δὲ Γερτρύδη τὴν ἔλαβεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, καὶ ἀφοῦ τῆ ἔδωκεν ἐν φίλημα. — Ἀξιόλογα, μικρὰ πονηρά μου, τῆ εἶπε, διατὶ ἐκρύφθης ὀπισθεν τοῦ περιφράγματος, ἡ διὰ ν' ἀκούσῃς τοὺς ἐπαίνους σου;» ἔπειτα, λαβοῦσα σοβαρότερον ὕφος. «Κόρη μου, προσέθετε, καλῶς ἔπραξες, καὶ ἡ διαγωγὴ σου τιμᾷ τοὺς γονεῖς σου: ἐὰν δ' ἐξακολούθησῃς, ὡς ἤρχισας, ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ θὰ σὲ συνοδεύῃ παντοῦ καὶ πάντοτε.»

Ὁ Λουιθόλδος ἐκάλεσεν ἀκολούθως τὴν Κόμησσαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν καλύβην, καὶ ὅλοι οἱ χωρικοί, οἱ συναθροισθέντες ν' ἀκούσωσι τὴν τραγωδίστριαν, ἀπεσύρθησαν ἐρωτῶντες ἀλλήλους τίς ἄρα ἦτον αὐτὴ, διότι οἱ λεπτοφυεῖς χαρακτῆρες τῆς, ἡ γλυκεῖα φωνὴ τῆς, καὶ ἡ λεπτότης τοῦ ὑφάσματος τῶν ἐνδυμᾶ-

των της προϋΐδον τὴν εὐγενῆ της καταγωγῆν. Εἶτα δ' ἡ μὲν Γερτρούδη προσέφερεν αὐτῇ τὴν χεῖρα ἵνα τὴν ὀδηγήσῃ, ἡ δὲ Ῥόζα ἠκολούθησε μὲ τὸν Ὀθωνα, καὶ ὁ Λουιθόλδος, θεωρήσας ἔτι τὸν οὐρανὸν ἵνα βεβαιωθῆ ὅτι οὐδὲν νέφος ἐκάλυπτε τὴν κορυφὴν τῶν Ἄλπεων, διότι τοῦτο ἤθελε θεωρηθῆ κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐπαύριον, καὶ, ἀποχαιρετήσας τοὺς συνοδευτὰς αὐτὸν χωρικοὺς, εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν κατοικίαν του.

Μόλις δ' ἡ ἡὼς ἐφώτιζε τὸν μικρὸν θάλαμον, ἐν ᾧ ἡ Θεοδώρα δῆμιε τὴν νύκτα, καὶ αὐτὴ γονυπετῆς ἐνώπιον ἀγίας τινος εἰκόνας, μόνου κοσμημάτων τοῦ ταπεινοῦ της δωματίου, πύχαριστει τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν, ἣν τῇ ἐχορήγησε μετὰ μακρὸν κόπον.

Ἄφου δ' ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν, ἡ Γερτρούδη εἰσῆλθε πρῶτη, καὶ ἀπειθυνομένη πρὸς τὴν Θεοδώραν. «Κυρία, τῇ εἶπεν, ἐπειδὴ θὰ λάβητε σήμερον ἀφορμὴν νὰ ἰδῆτε τὸν πᾶτερ Μακάριον, γέροντα ἐρημίτην, κατοικοῦντα ἐνταῦθα, νομίζω εὐλογον νὰ σᾶς εἶπω ὅ, τι γνωρίζω τῆς ἱστορίας του.

«Πρὸ πολλῶν ἐτῶν ζῆ, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ἐκείνου, ὃ βλέπετε ὑπεράνω τῆς λίμνης, ἀνθρωπος ἅγιος, ἐξαίφνης ἀναραινὲς εἰς τὰ μέρη μας· ὁ βίος αὐτοῦ εἶνε ἔτι μυστήριον δι' ἡμᾶς. Ἡ γλυκύτης τοῦ χαρακτήρος του, καὶ αἱ γνώσεις του τῶ περιποίησαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν ὅλης τῆς περιχώρου, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ἐνταῦθα, ὅστις, πρὶν ἀρχίσῃ ἐπιχειρήσειν ὁπωσοῦν δυσχερῆ, δὲν καταρεύγει εἰς τὰς συμβουλὰς του. Καί τοι δὲ ζῶν ἐν πενία συντρέχει ὁμως πάντας τοὺς δυστυχεῖς. Καὶ τὴν μὲν ἡμέραν καλλιεργεῖ μικρὸν κῆπον, περὶ τὴν κατοικίαν του, ἡ κάμνει ἐργόχειρά τινα μικρὰ μετὰ πολλῆς ἐπιδεξιότητος, τὴν δὲ νύκτα διέρχεται ἐν προσευχαῖς καὶ μελεταῖς. Ἐντὸς τοῦ βράχου ὀκροδομητῆ μόνος σπήλαιον, ὅπερ κατέστη περιφημον καθ' ὅλην τὴν χώραν ὑπὸ τὸ ὄνομα Σπήλαιον τοῦ Μακαρίου. Δύω δὲ ὄδοι φέρουσιν ἐκεῖ, ἡ μὲν εὐρεῖται καὶ εὐχολος ἀπὸ τοῦ ἀντιθέτου τῆς λίμνης μέρους, ἡ δὲ ἄλλη στενὴ καὶ δύσβατος εἶνε μετὰ τὴν διάβασιν τῆς λίμνης. Ἐὰν μείνητε πολὺ μεθ' ἡμῶν, θέλω σᾶς ὀδηγήσει εἰς αὐτὸ, διότι ἡ συνομιλία τοῦ ἁγίου τούτου ἐρημίτου θ' ἀνακουφίσῃ τοὺς πόνους σας, καὶ ἴσως αἱ συμβουλαὶ καὶ αἱ εὐχαὶ του θέσωσι τέρμα εἰς αὐτοὺς.»

Ἡ Γερτρούδη ἔμελλε νὰ ἐξακολούθησῃ ὅταν, δῆσζυγὸς της εἰσῆλθεν ἑορτάσιμα ἐνδεδυμένος καὶ ἠρώτησε περὶ τῶν ξένων του συμπαθῶς, πῶς ἔχουσιν. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἐπανέλαβε τὰς εὐχαριστίας της πρὸς τὴν ἐντιμον οἰκογένειαν δι' ὅλα ὅσα ἀγαθὰ τῇ ἐπεδαψίλευεν.

— Δὲν πρέπει, εἶπεν ὁ Λουιθόλδος διακόπτων τὴν Κόμησαν ν' ἀπευθῆν εἰς ἐμὲ τὰς εὐγνωμοσύνας σου, ἀλλ' εἰς τὸν Ὑψιστον· διότι διὰ βοήθειάς του ἀπέκτησα ὅ, τι ἔχω καὶ ὅ, τι δύναμαι νὰ σοὶ προσφέρω. Ἀλλὰ σήμερον τουλάχιστον δὲν θὰ φύγῃς. Βλέπεις τὴν ἑορτάσιμον ταύτην ἐνδυμασίαν μου; σήμερον θέλομεν ἑορτάσει τὴν ἐπάνοδον τῶν βοῶν, καὶ εἶμαι βέλαιος ὅτι ἡ παρουσία σου θέλει εἶσθαι εὐάρεστος εἰς

ὅλους τοὺς ποιμένας μας, εἴτινες θ' ἀκούσωσι μεθ' ἡδονῆς τὸ ὄργανον καὶ τὴν φωνὴν σου. Πέπειτμαί δὲ ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἀπαξιώσῃς τῆς εὐχαριστήσεως ταύτης, διότι ἡ Ῥόζα μοι εἶπεν, ὅτι μ' ὄλην τὴν θλίψιν σου, εἴχες συγκατανεύσει νὰ ψάλλῃς εἰς αὐτὴν μόνην, ὅταν εὐτυχῶς σὲ ἀπήντησεν.

Ἡ Θεοδώρα ὑπεσχέθη ὅτι θὰ παρευρεθῆ εἰς τὴν ἑορτὴν· ἀλλὰ, προσέθετε, θὰ μὲ συγχωρήσῃτε, ἐὰν, ἐν τῷ μέσῳ μάλιστα δικσκεδάσεων, ὧν πρέπει νὰ προεδρεύῃ ἡ γὰρ, ν' ἀκούσῃτε θλιβερὰ μόνον ἄσματα· διότι μοι εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποσπάσω ἀπὸ τὸ ὄργανόν μου οὐδένα ἤχον χαρμόσυνον, ἀπ' ἐκείνης τῆς θλιβερίως νυκτός, καθ' ἣν ὁ οὐρανός. . . .»

Δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ ἐξακολουθήσῃ· ἀλλὰ λυγμοὶ ἐπνιγον τὴν φωνὴν της, καὶ ὁ Λουιθόλδος, ὅστις τὴν ἐθεώρει μὲ συμπάθειαν πάντοτε αὐξοῦσαν, ἐσκέφθη ἔτι μᾶλλον τότε ὅ, τι τὴν προτεραίαν εἶχεν ὑποπτειθῆ, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀγνωστος ἐκεῖ ἡ ἦτο μεγάλη τις κυρία, ἣν τὸ ἄστατον τῆς τύχης ἔφερεν εἰς τοιαύτην δυστυχῆ κατάστασιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπέμβῃ ἐπὶ μᾶλλον, σεβόμενος τὸ μυστήριον τῆς θλίψεως. — Καλῶς, Κυρία, εἶπεν, ἀφου δὲν ἠμπορεῖτε νὰ μᾶς ψάλλητε εὐθύμα, ψάλλτέ μας εὐσεβῆ τινα ἄσματα, καὶ οἱ χωρικοὶ μας οὐδὲν θὰ ζημιωθῶσι· θὰ κερδίσωσιν ἀπ' ἐναντίας, ἐπειδὴ θὰ τοῖς ἀναμνήσετε διὰ τῶν ἄσμάτων σας τὸν Δημιουργὸν πάντων τῶν ἀγαθῶν, ὅσα ἰδέχθησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους.

Μετὰ τὸ πρόγευμα, ἡ Θεοδώρα παρουσιάσθη εἰς τοὺς χωρικοὺς, οἵτινες πανταχόθεν συνέτρεχον διὰ τὴν ἑορτὴν, ἐστολισμένοι μὲ ταινίας καὶ ἐστεμμένοι μὲ ἄνθη. Ἐκπλαγέντες δ' εἰς τὴν θέαν τῆς κομῆτης, ἠρώτων ἀλλήλους, πόθεν ἦλθεν ἡ ἀγνωστος, ἥς ἡ ἐνδυμασία τοῖς ἐφαίνετο τόσον παράδοξος. Ἀλλὰ μὴ τολμῶντες ν' ἀπευθύνωσι τὴν ἀπορίαν των ταύτην πρὸς τὸν Λουιθόλδον, ἐξήταζον τὴν Ῥόζαν, μὴ δυναμένην ὁμως οὐδ' αὐτὴν νὰ τοῖς δώσῃ ἀποχωρῶσας πληροφορίας.

Οἱ γλυκεῖς τρόποι τῆς Θεοδώρας, καὶ ἡ ἐφ' ὅλων τῶν χαρακτήρων της ἐζωγραφισμένη μελαγχολία ἐγόητευσον τοὺς χωρικοὺς. Ὅτε δ' ἐκάθησαν εἰς τὰς τραπέζας, αἵτινες περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Λουιθόλδου ἐκαλύπτοντο ἀπὸ παντοῦ τῆς ὄρας ἐκείνης τραγήματα, ἡ Θεοδώρα περιεφέρετο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ὡς ἄλλοτε ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑποτελῶν της εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Πύργου. Πλὴν πόσον αἱ συγκινήσεις αὐτῆς ἦσαν διάφοροι κατὰ τὰς δύο ταύτας ἐποχάς! Ἐν ᾧ δὲ κατὰ προτίμησιν συνδιελέγετο μετὰ τῶν μᾶλλον προβαθηκότων τὴν ἡλικίαν, ὁ Ὀθων ἔτρεχεν ἐπὶ τῆς χλόης μετὰ τῆς Ῥόζας καὶ τῶν ἄλλων παιδιῶν τῶν περιεχώρων, καθὼς ἄλλοτε ὑπὸ τὰ δένδρα, τὰ σκιαζοῦντα τὴν περιοχὴν τοῦ Βαλδοβέργου.

Οὐδὲν εἰλείπετο πλέον εἰμὴ ὁ πᾶτερ-Μακάριος καὶ ὁ Λουιθόλδος ἀνησύχει ἦδη, διότι δὲν τὸν ἐβλεπεν, ὅταν αἴφνης χαροποιὸς φωνῆ, «ἰδοὺ, ἰδοὺ ἔρχεται!» μυριακίς ἐπανελήθη ἀφ' ὅλων τῶν τραπεζῶν, καὶ ἅπαντες ἠγέρθησαν εἰς προῦπάντησίν του. Ὁ δὲ Λουιθόλδος προὐχώρησε πρῶτος, καὶ μετ' αὐτὸν ἤρχοντο-

ἡ γυνὴ καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ κρατοῦσαι διὰ χειρὸς τὸν Ὀθωνα.

Ὅταν δ' ἔφθασαν εἰς τὸ πέρας τοῦ λειμῶνος, ὃν ἡ λίμνη διέβρεχεν, ἀπήντησαν τὸν μοναχὸν, καὶ κραυγαὶ χαρᾶς ἀντήχησαν ἐν ὅλῃ τῇ κοιλάδι. Ὁ Μακάριος ἦτο γέρον ἡσυχαστής, τὸ ἐξωτερικὸν χαριέστατον ἔχων, ἡ δὲ γλυκεῖα αὐτοῦ μελαγχολία, διαδομένη ἐφ' ὅλης τῆς φυσιολογίας του καὶ μαρτυροῦσα ὅτι μεγάλας ὑπέστη θλίψεις, ἤρξανε τὴν συμπόθειαν καὶ τὴν ἔμφρασιν τῆς ἀγιότητος, ἣν ἀπέπνεον οἱ λαμπροὶ ὀφθαλμοὶ του. Τὸ μέτωπόν του ἦν φαλακρὸν, μακρὰ δὲ καὶ πολὺ γυνεὰ κατεβάνε μέχρι τῆς ὀφρύος του, καὶ ἐπενδύτης ἐκ χονδροῦ μαλλίνου ὑδάτματος ἐκάλυπτε τὸ σῶμά του. Φθὰς οὗτος πηλτίον, ἐχαιρέτησε τὴν οἰκογένειαν τοῦ Λουιθόλδου καὶ τὴν συνοδίαν του μετ' ἐκ καρδιωτάτης ἀγάπης, καὶ προτίνας τὴν χεῖρα ἰδιαίτερος εἰς τὸ Λουιθόλδον. Ὁ Κύριος νὰ εὐλογῆσθαι, εἶπε, τὴν καλὴν ταύτην ἡμέραν, ἣτις πρέπει νὰ μᾶς ἀναμνήτη πᾶσι ὅτι ἐλάβομεν παρὰ τῆς ἀγαθότητός του, καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος! Ἄς εὐφρανθῶμεν διὰ τοῦτο, ὡς αὐτὸς εἶπε, καὶ ἡ χαρὰ ἡμῶν θέλει εἶσθαι ὑπερτάτη ἐνδείξις τῆς εὐγνωμοσύνης μας. Ὁ Λουιθόλδος τῶ ἐπαρουσίασαν ἀκολούθως τὴν Θεοδώραν καὶ τὸν Ὀθωνα, καὶ ὁ μοναχὸς ἠλόγησε τὸ παιδίον οὗτινος ἐκρίνετο πορατηρῶν μετὰ προσοχῆς τοὺς χαρακτῆρας, ὡς εἶναι ἀνεκάλουν εἰς αὐτὸν καλαιᾶς ἀναμνήσεις. Ὅταν δ' ἡ συνοδία πᾶσα προὐχώρησεν, ὁ Λουιθόλδος, ὠρμηθεὶς ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Κοιμήσεως, ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν Μακάριον τίνος τρόπῳ ἀπήντησε τὴν ἀγνωστον ἐκείνην, καὶ ποίας αὐτὴ τῶ ἐνέπνευσεν ἐντυπώσεις.

Ἐκλήθη δ' ὁ Μακάριος εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τοῦ Λουιθόλδου καὶ τῆς Θεοδώρας καὶ ἡ κόμησις τῶ διηγήθη μέρος τῶν δυστυχῶν της, χωρὶς ἐντοσούτω οὐδένα νὰ ὀνομάτη. Ὁ δὲ μοναχὸς δὲν ἔκαυσε ν' ἀναζωπυρῆ τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν της πρὸς τὸν πέμποντα τὰς συμφορὰς εἰς τὰ τέκνα του, μόνον ὅπως δοκιμάτη τὴν ἀρετῆ των, καὶ οὐχὶ ἵνα ἐγκαταλείψῃ αὐτὰ διὰ παντός.

Ἐν ᾧ δ' ὠμίλει οὕτω μετὰ τῆς Θεοδώρας, ἐλθόντες οἱ νέοι, ἐτχημάτισαν χοροῦ ἐπὶ τῆς πρασίνης κλῆσης. Καὶ ὅταν καὶ αὐτοὶ ἐτελείωσαν, ἡ Γερτρούδη ἐπλησίασε τὴν κόμησιν καὶ τῆ ἐπενθύμισε μετὸν ἐρασιμώτερον τρόπον, τὴν δοθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ὑπόσχεσιν νὰ ψάλλῃ εὐσεβὲς τι ᾄσμα. Ἡ δὲ Θεοδώρα ἔλαβε τότε τὴν κιθάραν της, ἣν ἡ Ρόζα εἶχεν ἀπὸ πρῶτης κρεμάσει εἰς κλῆσον φιύρας, καὶ ἀφοῦ ὁ Λουιθόλδος διέταξε διὰ τῆς χειρὸς νὰ σιωπήσωσιν οἱ αὐλοὶ καὶ τὰ κέρατα ἤραχισεν αὕτη θλιβερὸν ὕμνον, ἀντικείμενον ἔχοντα τὴν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ, οὐδέποτε ἐγκαταλείποντος τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν.

Πάντων τὰ βλέμματα προσηλώθησαν ἐπὶ τῆς Θεοδώρας, ἣς οἱ ἐνδοκροὶ ὀφθαλμοὶ, ὑψόμενοι πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐμαρτύρουν σιωπηλῶς τὴν ἐνδόμυχον συγκίνησιν μετ' ἧς ἐκάλει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα. Ὁ μοναχὸς ἐκρίνετο ἐσωτερικῶς συγκινοῦμενος, καὶ ὅταν ἡ Θεοδώρα ἐτελείωσε τὴντε-

λευταίαν στροφήν, συνεχάρη αὐτὴν διὰ τὰ εὐσεβῆ της αἰσθήματα. Ὅταν δ' ἐπομένως [ἔμαθε πόσον [ἀτυχῆς ἦτον ἡ δύστηνος ὄδοιπὸρος ἀγνοοῦσα ἐὰν ὑπάρχη ἄσυλον δι' αὐτὴν ἐπὶ γῆς, συνεκινήθη ζωηρῶς, καὶ σιωπῆσας ἔπεσεν εἰς βαθεὶς λογισμοὺς.

Μετ' ὀλίγον δ' ὁ σεβάσμιος ἐρημίτης συνήθροισε περὶ αὐτὸν τὸν Λουιθόλδον καὶ τοὺς προύχοντας τοῦ χωρίου, ἀνεκάλεσεν αὐτοὺς ὅσας τὰς εὐεργεσίας ὅσας ὁ Θεὸς ἠδύοχησε νὰ τοῖς δαψιλεύσῃ, καὶ τοὺς ὑπεχρέωτε νὰ δειχθῶσιν εἰς αὐτὸν εὐγνώμονες, ἐλεημῶνως ἀσκούντες καὶ οὗτοι εὐεργεσίας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς. Τοῖς παρέστησε δι' οἰκτρῶν χρωμάτων τὴν δύστηνον τῆς Θεοδώρας μοῖραν, καὶ τοῖς ἐπρότεινε νὰ ἐνώσῃ τὰς προσπληθείας των ἵνα τῆ οἰκοδομήσωσι μίαν καλύβην, ἐν ἣ νὰ καταλύγῃ, καὶ νὰ δύναται ἐργαζομένη νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὴν ὑπαρξίν ἑαυτῆς καὶ τοῦ τέκνου της. Ἡ δὲ πρότασις ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὴ, καὶ ἕκαστος ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὴν συνδρομὴν τῶν χειρῶν του, τινὲς δὲ καὶ τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν πρὸς ἀνέγερσιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος οἰκοδομῆς.

Καὶ τότε ὁ πᾶτερ-Μακάριος συγχαρεῖς αὐτοὺς διὰ τὰ γενναῖα των αἰσθήματα, ὑπῆγε ν' ἀναγγεῖλῃ τὸ χαροποιὸν τοῦτο νέον εἰς τὴν κόμησιν. Ἐν ᾧ δ' αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες τῶν κατοίκων περιστοιχίσαν αὐτὴν, ἵνα τὴν ἀσπασθῶσιν ὡς νέαν κάτοικον τοῦ χωρίου, καὶ τὰ παιδιά συνήχησαν περὶ τὸν Ὀθωνα ἵνα γνωρισθῶσι μετ' αὐτοῦ, οἱ ἄνδρες ἐκέπτοντο μετὰ τοῦ Λουιθόλδου περὶ τῆς τοποθεσίας ἧς νέας καλύβης, καὶ κατεμέτρον τὸ γῆπεδον.

Ἡ Θεοδώρα ἠπέρει δι' ἅπαντα ταῦτα, διότι ποτὲ δὲν ἐφραταζέτο τοσαύτην γενναότητα, οὐδ' ἠδύνατο νὰ εἶρη λόγους ἱκανοὺς νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της, πρὸς ὅλους ἐν γένει, πρὸ πάντων δ' εἰς τὸν πᾶτερ-Μακάριον καὶ πρὸς τὴν ἐντιμον οἰκογένειαν, τὴν πρῶτον αὐτὴν ὑποδεχθεῖσαν. «Ἐἶπε ὁ Θεὸς νὰ σὰς ἀνταμείψῃ, εἶπεν, ἐπειδὴ ἐγὼ εἶναι ἀδύνατον νὰ κἀμω τοῦτο, καὶ δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ εὐχαριστήσω δι' ὑμᾶς, καὶ μετ' ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων περιῆλθε μετὰ τοῦ Ὀθωνος τὴν διηγήσιν, δίδουσα φιλικῶς εἰς τοὺς παρεστηκότας τὴν χεῖρα, καὶ ἐπαναλαμβάνουσα ἀκαταπαύτως τὰς αὐτὰς εὐχάς.

Τὸ δ' ἐσπέρας, ὅταν ἡ ἑσπέρη ἐταλείωσεν, ἡ Θεοδώρα εἰτῆλθεν εἰς τὴν καλύβην τοῦ Λουιθόλδου, ἐν ἣ ὄφειλε νὰ διαμείνῃ ἕως οὗ τελειώσῃ ἡ δι' αὐτὴν προσηροισθεῖσα, καὶ ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐχωρίσθησαν, ὁμολογούντες, ὅτι οὐδέποτε ἡ ἑσπέρη αὕτη ἐγένετο ὠραϊότερα καὶ εὐαρεστοτέρα, διότι ταύτην τὴν φορὰν καθωστίσαν αὐτὴν διὰ πράξεως, ἣτις ἠλπίζον ὅτι θὰ εὐαρεστήτη τῶ Θεῷ.

Ἐν ᾧ δ' εἰργάζοντο μετὰ μεγάλην σπουδὴν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου της οἰκήματος, ἡ Θεοδώρα προσεπάθει νὰ γίνῃ ὠρέλιμος εἰς τὸ τοῦ Λουιθόλδου, βοηθούσα τὴν Γερτρούδην εἰς τὰ καθημερινὰ της ἔργα. Πρὶν δ' ὁ χειμὼν ἐπαναφέρῃ τὰ φύγη του, ἡ Θεοδώρα μετακίνησεν εἰς τὴν καλύβην αὐτῆς, καὶ ὑπῆρξε διότερα ἑσπέρη διὰ τὸ χωρίον, ὅταν ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, πάντες μικροὶ μετὰ μεγάλων ἔσπευσαν νὰ συνοδεύσωσιν ἐκεῖ τὴν Θεοδώραν,

καὶ νὰ τῆ φέρωσι ποικίλα δῶρα. Ἐκ τούτων ὁ μὲν Λουιθόλδος τῆ ἐδωρήσατο ἰδιόχειρα τινὰ ἐπιπλα πρὸς κόσμον τῆς καλύβης· ἡ δὲ Γερτρύδη τῆ ἐπρομήθευτε πράγματα χρήσιμα πρὸς σκευασίαν τραπέζης καὶ ἡ Ρόζα τῆς προσέφερε ποσότητα πανικοῦ.

Ὅλαι δ' αὗται αἱ παρασκευαὶ ἐγένοντο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Θεοδώρας, καὶ ἄς φαντασθῆ ἕκαστος μετὰ πότης εὐαρέστου ἐκπλήξεως ἔλαβε τὴν κυριότητα τοῦ οἰκηματός της, ἐν ᾧ τὴν ἐγκαθίδρυσεν ὁ πάτερ-Μακάριος, νομίζων ὅτι ἀμφοτέρω, ἐν δὲ εὐρίσκεται πανταχοῦ ὅπου ἂν αὐτὴ τις ἐπράττετο πρᾶξις.

Αἱ ἡμέραι τοῦ φθινοπώρου παρήρχοντο ταχέως, καὶ ὁ χειμὼν ἀπὸ τὴν κορυφῆν τῶν Ἀλπεων κατέβαινε εἰς τὰς κοιλάδας. Ἡ δὲ χιὼν ἐκάλυψε τοὺς πρῶην χλοαζόντας λειμῶνας, διὰ τῆς λευκῆς σινδόνης της, καὶ τοσοῦτον ἐφράχθησαν ὑπ' αὐτῆς αἱ ὁδοί, ὥστε πᾶτα σχεδὸν συγκοινωνία μεταξὺ τῶν ἀπομακρυσμένων τοῦ χωρίου οἰκῶν διεκόπη.

Ἦτο λοιπὸν καὶ ὁ Πάτερ-Μακάριος ἠναγκασμένος νὰ διακόψῃ τὰς πρὸς τὴν Θεοδώραν ἐπισκέψεις του, καὶ ἡ Θεοδώρα εἰς τὸ ἐξῆς ἐξήρχετο μόνον ἢ ἵνα προσευχηθῆ εἰς τὸ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου ἐκκλησίδιον, ἢ ἵνα ἴδῃ τὰς ἀγαθὰς φίλας της τῆς οἰκογενείας τοῦ Λουιθόλδου. Ἀποῦ δ' ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τῆς καλύβης τὰ διάφορα πράγματά της, κατεγίνετο εἰς ποικίλα διὰ τῆς βελόνης ἐργόχειρα, ἃ ἤλπιζε νὰ πωλήσῃ τὸ ἔαρ ἵνα ἐπαρκέσῃ ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὰς ἀνάγκας της.

Ἄλλ' αἱ μᾶλλον εὐχάριστοι δι' αὐτὴν ὄραϊ ἦσαν ὅσαι ἐθυσίαζεν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ της, ὃν ἤθελε νὰ καταστήτῃ ἄνθρωπον ἐντελῆ. Πρὸ πάντων ὅμως, μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν της δὲν ἄρνε νὰ παρέλθῃ στιγμή, καθ' ἣν νὰ μὴ ἐμπνεύτῃ εἰς αὐτὸν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἀρετῆς. Τὸ δ' ἐπέρας τῶ ἐδίδο μαθήματα μουσικῆς, καὶ τὸ καίδιον τὰ ἐμάνθανε τοσοῦτον προθύμως, ὥστε πρὶν τοῦ ἔαρος ἤξευρεν ἤδη νὰ παίξῃ τὴν κιθάραν καὶ νῦχαρίσσει, παίζων, τὸν Λουιθόλδον καὶ τὴν οἰκογένειάν του.

Ὁ Λουιθόλδος ἀφ' ἑτέρου ἔμαθε τὸν Ὄθωνα νὰ πλέκῃ κλωβία καὶ καλάθια ἐκ λύγου, ἅτινα ἠδύνατο τὸ παιδίον νὰ πωλήσῃ τὸ ἔαρ, καὶ ἐπειδὴ ὀρθοθῆραί τινες ὑπεσχέθησαν εἰς τὸν Ὄθωνα νὰ τῶ φέρωσιν ἱερακιδεῖς καὶ νὰ τὸν διδάξωσι πῶς τοὺς μεταχειρίζονται εἰς τὸ κυνήγιον, ἔκρυψε κλωβία τινὰ, ἃ εἶχε κατασκευάσει μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας.

Ἐντοσοῦτῳ δ' ἡ χιὼν ἀνέλυεν ἀεπισπαστῶς, καὶ μετ' ὀλίγον τὸ ἠράνθημον ἠγγεῖλε τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος· εὐθὺς δ' ἅμα αἱ ὁδοὶ ἐγένοντο βραταί, ἡ Θεοδώρα ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακαρίου, ὅστις, ἀνυπόμονος νὰ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν, ἦλθε μετὰ νέου τινος ὀνόματι Κλαυδίου, ὃν ἰδίως ἠγάπα. Ὁ Κλαύδιος εὐτὸς διεπέρα διὰ τῆς λέμβου του τοὺς προσκυνητάς, τοὺς ἐρχομένους νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸ σπήλαιον τοῦ Κυρίου του, καὶ αὐτὸς μόνος, ἔλεγεν, ἐγνώριζε τὴν ἱστορίαν τοῦ Μοναχοῦ.

Ἀποῦ δ' ἡ χιὼν ἐντελῶς διελύθη, ἡ μὲν Θεοδώρα ἤρχισε ν' ἀσχολῆται εἰς τὸν μικρὸν κηπὸν της, ἡ δὲ Γερτρύδη καὶ ἡ Ρόζα δὲν ἔπαυον νὰ τὴν βοηθῶσιν.

Ὁ δ' Ὄθων ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Λουιθόλδου νέον εἰς τῆς οἰκίας του, ἵνα τὸν συνοδεύῃ εἰς τὰ γειννιάζοντα χωρία, διὰ νὰ πωλήσῃ τὰ μικρὰ καλάθια ὅσα ἐπλεκε καὶ τὰ ἐργόχειρα τῆς μητρὸς του. Οἱ συμπαθητικοὶ δὲ καὶ ἀφελεῖς τρόποι του τῶ ἐπρομήθευον πάντοτε ἀγοραστὰς, καὶ ποτὲ δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν χωρὶς ὅλα νὰ τὰ πωλήσῃ. Μετὰ πότης εὐχαριστήσεως ἔθετεν εἰς τῆς μητρὸς του τὰς χεῖρας τῆς πωλήσεώς του τὸ προῖον, καὶ μετὰ πόσης χαρᾶς καὶ ἐκστάσεως ὑπεδέχετο παρὰ τῆς κοιμήσεως, ὅταν μετὰ βραχείαν ἀπουσίαν ἤρχετο νὰ ῥιφθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας της!

Μίαν ἡμέραν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τὰς χεῖρας κενὰς, χωρὶς ὅμως νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ μικρὸν του φορτίον· ἀλλ' ἀντὶ νὰ φοβηθῆ τοὺς ἐλέγχους τῆς μητρὸς του ἐτρέξε πρὸς αὐτὴν μετὰ περισσοτέρων ταχύτητά, καὶ τῆ διηγήθη μετὰ πρόσωπον ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ χαρᾶν ὅτι ἀπαντήσας καθ' ὁδὸν δυστυχῆ ἡμιθανῆ ἀπὸ πείναν, ἐνόμισε πρέπον νὰ τῶ δώσῃ πᾶν ὃ,τι ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. «Καλῶς ἐπραξας, τέκνον μου, ἀπεκρίθη ἡ Θεοδώρα, καὶ βλέπω μετ' εὐχαριστήσεως ὅτι ὠρελήθης ἀπὸ τὰ μαθήματά μου. Τὸ ἀργύριον τοῦτο τὸ ἐδάνεισας εἰς τὸν Κύριον, καὶ θὰ σοὶ τὸ ἀποδώσει ἑκατονταπλάσιον.»

Ἐντοσοῦτῳ αἱ ἐβδομάδες καὶ οἱ μῆνες παρήρχοντο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡ Θεοδώρα ἠθάνετο πλειοτέραν εὐχαρίστησιν πρὸς τὸν ταπεινὸν καὶ μονήρη βίον. Μετ' ὀλίγον δ' ὁ Ὄθων ἐκρίθη ἄξιος νὰ γένη κοινωνὸς τῶν ἀχράντων μυστηρίων (α). ἡ δὲ Θεοδώρα καὶ ὁ Μακάριος ἠνωσαν τὰς προσπάθειάς των ἵνα διαθέσωσι τὸ παιδίον εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην πρᾶξιν. Καὶ τῶ ὄντι ὁ Ὄθων συναναστρεφόμενος μετὰ τῶν ἄλλων τῆς κοιλάδος παιδίων, τοῖς ἐδίδο τὸ καλὸν παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ νοημοσύνης. Ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔλαβε τὴν θείαν μετάληψιν ἐφάνη ὅτι ἤρξατο νέαν ὑπαρξίν.

ΚΕΦ. ΣΤ΄

Ὁ Αἰχμάλωτος.

Ἐντοσοῦτῳ ὁ Κόμης τοῦ Βηλδοβέργου ἐβατανίζετο εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, εἰς ἣν τὸν εἶχε ῥίψει ὁ Διέτριχος. Ἡ φυλακὴ δ' αὕτη ἦτο ἐκτισμένη εἰς τὸν ἀπότομον βράχον, ἐπ' οὗ ὁ Πύργος ἐκάθητο, εἰς δὲ τοῦ βράχου τοὺς πρόποδας ἔρρεεν ὁ Ῥῆνος, πολὺ ταπεινώτερον τῆς σκυθρωπῆς τοῦ ἱππότου διαμονῆς.

Ὅλοι δ' οἱ τοῖχοι τῆς φυλακῆς ταύτης ἦσαν ἐν τῶ λίθῳ ἐντετυμημένοι καὶ ὑγρότατοι, διότι δὲν εἰσῆρχετο εἰς τὸ τεχνητὸν τοῦτο ἄντρον εἰμὴ ὅσον φῶς ἤρκει, ὅπως δείξῃ εἰς τὸν αἰχμάλωτον ὅλον τὸ φρικτῶδες τῆς κατοικίας του. Τὸ δ' ὀλίγον τοῦτο φῶς

(α) Διότι παρὰ καθολικοῖς ἡ πρώτη κοινωνία δίδεται, εἰς τοὺς ἐφήβους μόνον καὶ οὐχὶ εἰς τὰ παιδιά ὡς παρ' ἡμῶν.

ἤρχετο ἀπὸ θυρίδα, ἢ μᾶλλον ἀπὸ στενὸν φεγγίτην περιπεφραγμένον διὰ σιδηρῶν κιγκλίδων. Πρὸς μίαν δὲ τῶν γωνιῶν ἔκειτο θρονίον καὶ τράπεζα λιθίνη, ἐφ' ἧς εἰς ὠρισμένας ὥρας, ὁ δεσμοφύλαξ κατέθετεν ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ἔκειτο πενήχρᾳ κλίνη συνισταμένη ἀπὸ τινα σανίδων καὶ ἐν ἀχύρηνον στρώμα.

Ὁ δ' Ἐρρίκος, ἄλλοτε εἰς τῶν λαμπροτέρων ἱποπότων τῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν ἦτο πλέον εἰμὴ κινούμενος σκελετός· αἱ παρειαὶ τοῦ ἦταν ὠχραὶ καὶ κοίλαι, οἱ ὀρθαλμοὶ τοῦ εἶχον καταστήσει ἐρυθροὶ ἀπὸ τὰ συνεχῆ δάκρυα καὶ τὸ ἀνάστημά του ἐκάμφθη ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δυστυχίας. — Ἄ! ἔλεγε καθ' ἑκυτόν συνεχῶς, ἤθελον ὑπομείνει τὸ μακρὸν τοῦτο μαρτύριον, ἐάν ἤξευρον ὅτι ἡ σύζυγός μου καὶ ὁ υἱός μου εἰσὶν ἐν ἀσφαλείᾳ, καὶ ἡ φυλακὴ αὕτη ἤθελε μοὶ εἶσθαι εὐάρεστος, ἐάν ἤμην βέβαιος ὅτι αὐτοὶ κἀν δὲν συμμερίζονται τὴν αἰχμαλωσίαν μου· ἀλλὰ, φεῦ! ἴσως εἰς τὰ αὐτὰ τεῖχη, ὅπου ἐγὼ εἰμι κεικλιμένος, βατανίζονται ἐπίσης καὶ ἐκεῖνοι, οἱ προσφιλέστατοί μοι, καὶ ἀγνωστοὶ τὴν τύχην μου! Θεέ μου! Θεέ ἀγαθὲ καὶ εὐσπλαχνε! Ἴδὲ τὰ δάκρυά μου καὶ ἀκουστοὺς τοὺς ὀδυρμούς μου! πρηγῆς κατὰ γῆς δέομαι ἐνώπιόν σου, καὶ ἀρίεμαι εἰς τὴν ἄπειρον ἀγαθοτητά σου, εἰς τὴν ἄκραν παντοδυναμίαν σου καὶ εἰς τὴν ἀκριβῆ τῶν ἐπαγγελιῶν σου ἐκπλήρωσιν. Δὲν μεμφόμερῶ διὰ τὴν τύχην μου, καὶ δὲν γογγύζω ποσῶς κατὰ τῶν βουλῶν τῆς προνοίας σου· συγχώρησον ὁμοῦ ἀτυχῆ σύζυγον καὶ πατέρα νὰ ἐπικαλεσθῆ τὴν θεῖαν σου βοήθειαν διὰ τὴν οἰκογένειάν του, ἧς τῶ εἶνε τοσοῦτον προσφιλέστατος, καὶ ἧς εἶ, ὡς ἐγὼ, ἐλπίζει εἰς Σέ.»

Οὕτως ἐδέετο ὥρας ὀλοκλήρους ὁ Κόμης, γονυπετής καὶ ἔχων τὰς χεῖρας ὑψωμένας πρὸς οὐρανόν, καθότι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν δέησις, ἦτον ἡ μόνη παρηγορία του. Συχνάκις διανοεῖτο ὅτι ἡ σύζυγός καὶ τὸ τέκνον του λελυμένα τῶν δεσμῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀπελάμβανον ἤδη εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς τὴν μακαριότητα τῶν ἐκλεκτῶν, καὶ ἐπιθύμει τὸν θάνατον ἵνα συνειωθῆ μετ' αὐτῶν. Συνεχέστερον ὁμοῦς παρίσταντο εἰς τὴν φαντασίαν του ζῶντες, καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ ἐπανίδῃ αὐτοὺς τῶ καθίστα τὰς ἡμέρας ἦτον μακρὰς καὶ τὰς νύκτας ἦττον θλιβεράς.

Ὅταν δ' ἐνόμιζεν ὅτι ὁ δεσμοφύλαξ δὲν ἤθελε τὸν ἀκόψει, ἐύρην ἐκ τοῦ κόλπου του τὸ κεντημα, ὅπερ ἡ Θεοδώρα τὸν εἶχε προτρέπει τὴν ἐσπέραν τῆς τελευταίας ἡμέρας καθ' ἣν ἀπαχωρήθησαν ἀπὸ τὸ Βαλδοβέργον, καὶ ὅπερ, ὡς ἀλλαχοῦ ἀνεφέρομεν, παρίστα τὸ φρούριον καὶ τὰς πέριξ αὐτοῦ γαίτας. Ἡ χωροφυλακία αὕτη διήγειρεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ γλυκυτάτας ἄμα καὶ θλιβερωτάτας ἀαμνήσεις, καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχων ἐπὶ τοῦ καθύψους τοίχου ἄφινε νὰ βέωσιν ἐκ τῶν ὀρθαλμῶν του θερμὰ δάκρυα. Ἡ δὲ θεὰ πτηνοῦ τινός ἱπταμένου διὰ τῆς θουίδος τῆς φυλακῆς του, ἡ πλοίου πλέοντος ἐπὶ τοῦ Ῥήου, οὗ εἶχε πρὸ ὀρθαλμῶν τὸ ἐλικασιδὲς βεῦμα, τῶ ἀνεπόλου τὴν γλυκείαν ἐλευθερίαν, ἣν ἀπελάμβανεν ἄλλοτε, καὶ ἐπλήρου τὴν καρ-

δίαν του θλίψεως, εἰς τὴν ἀντεῖχε διὰ μόνης τῆς πρὸς τὴν Θεῖαν θέλησιν ἐντελοῦς ὑποκλίσεως.

Φυλάττων δὲ πάντοτε ἀκριβῶς τὰ εὐσεβῆ παραγγέλματα καὶ μαθήματα, ἅτινα ἤκουτε παρὰ τῆς μητρὸς του, καὶ, ἐν μέσῳ τῶν ἡδονῶν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, ἐγίνωσκε νὰ διατηρῆ τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν ἀμιγῆ παντός ἐλαττώματος· ἡ δ' ἀκλόνητος αὐτοῦ εὐσέβεια τὸν καθίστα τοιοῦτον, ὥστε νὰ διακρίνηται μετὰ τῶν ὄλων τῶν ἱποπότων τῆς αὐλῆς καὶ νὰ παρίσταται αὐτοῖς ὡς πρωτό-ὑπον ἀρετῆς· καὶ ἡ σύζυγός του δ' ὁμοίως ἐρημίετο ὡς μία τῶν τελειοτάτων γυναικῶν τῆς ἐποχῆς τῆς. Ὅτε δὲ στερηθεὶς τῆς ἐλευθερίας του ὁμοίασε τὸν εἰς τὴν φυλακὴν, κατὰ τὴν Γραφήν, καταπάντα Ἰωσήφ, ἐλητημόνησε πάραυτα ὅσας ἄλλοτε διῆγεν ἐν τῶ κόσμῳ εὐδαίμονας ἡμέρας, καὶ τὰς στερήσεις εἰς ἃς κατεδικάσθη ἤδη καὶ διενόησε μόνον περὶ τῆς θεῖας Προνοίας, καὶ περὶ τῆς ἐαυτοῦ ψυχῆς. Καὶ ὅτε πάλιν ἡ ἀνάμνησις τῆς οἰκογενείας του ἐβύθιζε τὴν ψυχὴν του εἰς μελαγχολίαν καὶ θλίψιν, γονυπετῶν ἐδέετο μετὰ θερμότητος καὶ τότε ἠθάλυτο ἐνδυμυχόν τινα ἀνακούρισιν.

Μετὰ διετῆ δὲ βίασαν, ὁ Θεός, ἰδὼν τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ πλάσμα δεχόμενον μετ' ἐντελοῦς ὑποκλίσεως τὰς θλίψεις, καὶ τὰς στερήσεις, καθὼς ἄλλοτε ἐδέχετο τὰ εὐεργετήματα μετ' εὐσεβοῦς εὐγνωμοσύνης, ἠδύοκτε νὰ καταστήσῃ τὴν αἰχμαλωσίαν του ἦτον δυστρόητον. Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἡ Ματίλδη καὶ ἡ Ἄγνη ἤθελον ἐπικαλεσθῆ ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς ἱππότου τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Διετρίχου, ἐάν ἡ σκληρὰ ψυχὴ τοῦ τελευταίου τούτου ἠδύνατο νὰ πρυθῆ· ἀλλὰ φοβούμεναι μᾶλλον καὶ δικαίως μήπως, ἀντὶ νὰ ἀνακούρισωσιν τὸν ἀτυχῆ αἰχμάλωτον ἐπιβαρύνωσι τὸν ζυγόν του, ἀπεφάσιζαν νὰ περιμείνωσι προσφοροτέρην περίστασιν. Ἡμέραν λοιπὸν τινα καθ' ἣν ὁ Διετρίχος ἦτον ἀπῶν, ἡ Ματίλδη ἐκάλεσε τὸν δεσμοφύλακα καὶ τῶ λέγει, «ἤξεύρω, ὅτι, ἀν καὶ ὑπέικων εἰς Κύριον σκληρὸν καὶ αὐστηρὸν, δὲν ἔχεις ὁμοῦς ψυχὴν ἀνάισθητον εἰς τὴν δυστυχίαν, καὶ σὲ μακαρίζω διὰ τοῦτο. Ἄλλ' ἐπιθυμῶ, σήμερον μάλιστα νὰ μοὶ δώσῃς καὶ δεῖγμα τῆς ἀγαθότητός σου, καὶ ὅσον τὸ κατ' ἐμέ, σοὶ ὑπότχομαι ἀμοιβὴν ἀνάλογον τῆς ὑπηρεσίας, ἣν παρὰ σοῦ περιμένω· πληροφρηθεῖται ὅτι οὐδεὶς ἄλλος πλὴν σοῦ βλέπει τὸν Κόμητα Βαλδοβέργην, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ εἶνε ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν σου, ἤθελον νὰ ἀπευθύω πρὸς αὐτὸν παρηγορητικὰς τινὰς λέξεις, καὶ ἔχω ἀνάγκην νὰ με δηγῆγῃς ἐν τῇ φυλακῇ του.

— Κυρία μου! . . . ἀπεκρίθη ὁ Βερχτόλδος, εἰς ὃν ἡ πρότασις αὕτη ἐπροξένησε τρόμον.

— Σὲ ἐνοῶ, ἐπανέλαβεν ἡ Ματίλδη, δικόπτουσα αὐτὸν φοβεῖται τὸν Κύριόν σου· καλῶς· ἀλλ' ἐάν ποτὲ μάθῃ, ὅτι σὺ ὀνομάζεις ἀπιστίαν, ἐγὼ ἀναδέχομαι τὴν εὐθύνην.

— Ἐπειδὴ τὸ θέλετε Κυρία μου, ἀκολουθήσατέ μοι.»

Ὁ Βερχτόλδος ὠδήγησε λοιπὸν τὰς δύο κυρίας διὰ διαδρόμων, οὓς ποτὲ δὲν εἶχον τολμήσει νὰ διέλθωσι πρὶν, καὶ, στὰς ἐμπρὸς θύρας ταπεινῆς καὶ σιδηρᾶς ἠνώξεν αὐτὴν μετὰ προφυλάξεως τοιαύτης

ὡς ἂν ἐφοβείτο μὴ ἀκουσθῆ ὑπὸ τοῦ κυρίου του· ἀκολούθως δ' ἔνευσαν εἰς τὴν Ματίλδην καὶ τὴν θυγατέρα της νὰ εἰσέλθωσι καὶ αὐτὸς ἔμειναν ἔξω.

Καὶ ὁ Ἑρρίκος δ' ἐξεπλάγη οὐχ ἤττον διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπίσκεψιν, καὶ, ἐγερθεὶς τῆς ξυλίνης του ἔδρας, ἐπλητίσασε τὰς δύο γυναῖκας — Μὴ φοβεῖσθε ποσῶς, Κύριε Κόμη, τὸν λέγει ἡ Ματίλδη, ἡμεῖς ἤλθομεν, ἂν εἶνε δυνατόν ν' ἀνακουρίσωμεν τὰς δυστυχίας σας· ἐπιτρέψατε λοιπὸν ἡμῖν νὰ καθήσωμεν καὶ ἐν πρώτοις εἰπέτε μας τὴν ἀφορμὴν τῆς τοσοῦτον αὐστηρᾶς αἰχμαλωσίας εἰς ἣν εἴσθε καταδικασμένοι.

— Εἶθε ὁ Κύριος νὰ σᾶς ἀνταμείψῃ διὰ τὸν οἶκτον, ὃν εὐηρεστήθητε νὰ δεῖξητε ὑπὲρ ἐμοῦ, Κυρία μου· ἀλλ' ἡ ἱστορία μου εἶναι διεξοδική, καὶ ἤθελον καταχραστῆ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῶν στιγμῶν σας, διηγούμενος αὐτὴν, καὶ μάλιστα ἐάν, ὡς ὑποθέτω, εἰσῆλθετε ἐδῶ κρυφίως καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ Κυρίου τοῦ Πύργου. Τότε ἡ μὲν Ματίλδη διεβεβαίωσε τὸν αἰχμαλώτην περὶ τῆς ἀσφαλείας των, οὗτος δὲ διηγήθη ὅλον αὐτοῦ τὸ παρελθόν, καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐπροξένησε τοιαύτην συγχίνησιν εἰς μητέρα καὶ θυγατέρα ὥστε ἀμφότεραι ἔχυσαν πολλὰ δάκρυα.

Ὅταν δ' ὁ Κόμης ἐτελείωσε τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων του, ἡ Ματίλδη εἰσήγαγε τὸν ἐπιστάτην τῆς φυλακῆς, καὶ τὸν λέγει, — ὁ σύζυγός μου ἐπισκέπτεται συχνὰ τὸν Κόμητα;

— Ὅχι, Κυρία μου, ἐμπιστευόμενος ὀλοκλήρως εἰς ἐμέ, δὲν ἔδειξεν οὐδ' ἅπαξ τὴν περιέργειαν νὰ τὸν ἴδῃ.

— Ἐάν οὕτως ἔχη, τὰ πάντα πρέπει ἐδῶ νὰ μεταβληθῶσιν, ὡς ἐγὼ θὰ σὲ διατάξω. Εἰπούσα δὲ ταῦτα, ἠγέρθη, καὶ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Κόμητα

— Λάβετε ὑπομονὴν, τὸν λέγει, ὁ Κύριος δὲν θὲ σᾶς ἐγκαταλείψῃ, καὶ μίαν ἡμέραν θέλει σᾶς ἀποδώσει δικαιοσύνην. Ἄς ἐνώσωμεν τὰς δεήσεις καὶ τὰ δάκρυά μας, καὶ ἄς μὴ παύσωμεν ἐλπίζοντες. Εἶτα δ' ἐξῆλθεν ἀποδοῦσα εἰς τὸν αἰχμαλώτην χαιρετισμὸν πλήρη χάριτος καὶ εὐνοίας.

Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας, ἡ φυλακὴ μετεβάλλεν ὀλοκλήρως ὄψιν. Τὰ στανιδώματα καὶ οἱ τοῖχοι ἐκαθαρίσθησαν ἀπὲρ τῆς ἀχυρίνης κλίνης ἐτέθη ἄλλη ἀνεπαυτική καὶ ἔχουσα πάντα τὰ χρειώδη, ἔδραι τινὲς ἐκ σχολίου περιεκύκλων τὴν καρυτὴν τράπεζαν τὴν ἀντικαταστήσαν τὴν λιθίνην, καὶ, κατ' αἰτησιν τοῦ Κόμητος, ἡ γυνὴ τοῦ ἐπιστάτου ἐκρέμασεν εἰς τὸν τοῖχον σταυρὸν, ἐφ' οὗ ἐφαίνετο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰκόνα τῆς Παναγίας. «Τὰ πάντα λίαν καλά, ἔλεγεν ὁ Βερχτόλδος, ἀλλ' ἐάν ἤρχετο εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἱππότου νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν δεσμώτην, τί θέλει γέιναι δι' ἐμέ;

— Ἐσο ἤτυχος, ἀπεκρίνετο ἡ γυνὴ του, ποτὲ δὲν θὰ συλλάβῃ τοιαύτην ἰδέαν· ἡ ἐνοχὸς συνειδήσις του δὲν θέλει τὸν ἐπιτρέψει νὰ πλησιάσῃ τὸ θῦμά του. Καὶ ἐκτὸς τούτου, ἐάν ποτὲ ἀπορασίῃ αὐτὸ, βεβαίως θὰ διατάξῃ νὰ φερθῆ ὁ αἰχμαλώτης εἰς ἄλλο δωμάτιον. (Ἀκολουθεῖ.)

ΚΑΡΟΛΟΣ Α΄,

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλ. 46.)

Ἦτο πρόδηλον ὅτι ὁ Κάρολος δὲν θέλει ἐνδώσει εἰς τοιαύτας ἀξιώσεις, ἐνόσω εἶχε τὸν τρόπον τοῦ ν' ἀντισταθῆ εἰς αὐτάς· ὅθεν ὅταν τῇ 17 Ἰουνίου καθυπεβλήθησαν εἰς αὐτὸν, ἐν Ἐβόρακῳ, αἱ τελεταῖαι τοῦ Παρλαμέντου προτάσεις, ἡ ὀργὴ ἐξήστραψεν εἰς τὰ βλέμματα τοῦ βασιλέως, καὶ βαθύ ἐρύθημα ἔβαψε τὸ πρόσωπόν του. «Ἄν παροδεχθῶ», ἀπήντησεν εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν δύο βουλῶν, «τὰ παρ' ὑμῶν ζητούμενα, ἐνδέχεται οἱ ἄνθρωποι νὰ παρουσιάζωνται καὶ τοῦ λοιποῦ ἐνώπιόν μου ἀσκεπεῖς· ἐνδέχεται ν' ἀσπάζωνται εἰσέτι τὴν χειρὰ μου καὶ νὰ μὲ ἀποκαλῶσι Μεγαλειότατον· ἐνδέχεται τὰ ἐπιτάγματα νὰ φέρωσιν εἰσέτι, κατὰ τύπον, ὅτι ἐξεδόθησαν τῇ θελήσει τοῦ βασιλέως δηλουμένη ὑπὸ τῶν δύο βουλῶν· ἴσως ἐπιτραπῆ νὰ προηγῶνται ἐμοῦ ἡ βασιλικὴ ῥάβδος καὶ ἡ σπάθη καὶ νὰ διασκεδάζω φέρων τὸ σκήπτρον καὶ τὸ στέμμα, κλάδους ἀθαλεῖς δένδρου ξηροῦ. Ἀλλὰ πραγματικῶν, ἀλλ' ἀληθῆ ἐξουσίαν οὐδεμίαν θέλω ἔχει, οὐδὲ θέλω καταντῆσαι ἄλλο τι εἰμὴ σκιά, εἰμὴ κενὸν βασιλέως σύμβολον». Καὶ διέκοψε τὴν διαπραγματεύσειν.

Τὸ παρλαμέντον περιέμενε τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν· ἅμα δ' ἐλθοῦσης αὐτῆς, πᾶς διαταγμὸς ἐξέλιπε καὶ τῇ 9 Ἰουλίου 1642, ὑπεβλήθη εἰς συζήτησιν ἡ περὶ ἐμφυλίου πολέμου πρότασις. Μία μόνη φωνὴ, ἄλλοτε θερμῶς τὰς καταρχήσεις τῆς ἐξουσίας πολέμησασα, ἠγέρθη καὶ ἤδη κατὰ τῆς ὀλεθρίας ταύτης προτάσεως. «Κύριε πρόεδρε, εἶπεν ὁ καλὸς καὶ ὁσὸς Ῥυδυάριος (Rudyard), οὐδεὶς εὐχύτερον ἐμοῦ καθεσθαι περὶ τῆς τιμῆς τοῦ παρλαμέντου καὶ εὐχῆται θερμότερον περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτοῦ· ἀλλὰ διαε νὰ κρινώμεν καλῶς τὴν θέσιν εἰς ἣν εὕρισκόμεθα σήμερον, ἄς ἀναδράμωμεν εἰς τὴν πρὸ τριετίας ἐποχὴν. Ἐάν ἤθελέ τις μᾶς εἶπῃ τότε, ὅτι, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, ἡ βασιλίς, δι' οἰανδήποτε τινα αἰτίαν, θέλει φύγει ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν εἰς Ὀλλανδίαν· ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει ἀπομακρυθῆ ἀπ' ἡμῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Λονδίνου, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Ἐβόρακον, λέγων, ὅτι εἰς Λονδίον δὲν εἶναι ἀσφαλές· ὅτι κοινὴ στάσις θέλει ἀνασείσει τὴν Ἰρλανδίαν· ὅτι ἡ ἐπικράτεια καὶ ἡ ἐκκλησία θέλουν ὑποκύψει εἰς τὴν ἤδη ἀναλίσκουσαν αὐτὰς διχόνοια· βεβαίως ἡ ἰδέα μόνη τοιαύτης πραγμάτων καταστάσεως ἤθελε προξενήσει φρίκην εἰς ἡμᾶς· ἄς ἐκτιμήσωμεν λοιπὸν δεόντως τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐπελθοῦσαν ἤδη πραγματικῶς. Ἐάν ἀπ' ἐτέρου ἤθελε μᾶς εἶπῃ τις, ὅτι, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν, θέλομεν ἔχει παρλαμέντον, ὅτι ὁ ναυτικὸς φόρος θέλει καταργηθῆ, ὅτι τὰ ἔκτακτα δικαστήρια θέλουν παύσει, ὅτι θέλομεν ἔχει τριετὴ παρλαμέντα, τί λέγω, τριετῆ; παρλαμέντον ἀτίδιον, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος, ἐκτὸς ἡμῶν, δύναται νὰ διαλύσῃ· ἀναμφιβόλως ἠθέλομεν θεωρήσει ταῦτα πάντα ὡς εὐτυχίας ὄνειρον. Ἀλλ' ἰδοὺ ἔχομεν

παντα ταῦτά, καὶ δὲν τ' ἀπολαμβάνωμεν, ζητοῦντες νέας ἐγγυήσεις. Ἡ παρούσα κατοχὴ ὄλων ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἡ καλητέρα αὐτῶν ἐγγύησις, διότι ἐξασφαλίζονται συναλλάξως. Προσέξωμεν μήποτε, ἐπιδίδωκοντες ἀνά μετόν πολυειδῶν τῆς τύχης περιπετειῶν, ὑποτιθεμένην τινὰ ἀσφάλειαν, διακινδυνεύσωμεν ὅ,τι ἔχομεν ἤδη. Καὶ ἂν ἀποκτήσωμεν δὲ ὅσα ἐπιζητοῦμεν, δὲν θέλωμεν πάλιν ἔχει ἀσφάλειαν μαθηματικῶς ἀναμφίβολον, διότι πᾶσαι αἱ ἀνθρώπιναι ἐγγυήσεις δύνανται νὰ φθαρῶσι καὶ νὰ ἐκλείψωσιν. Ἡ θεία πρόνοια δὲν δεσμεύεται, ἀλλὰ κρατεῖ αἰείποτε εἰς χεῖρας αὐτῆς τὴν ἐκδοσὶν τῶν πραγμάτων. . . . Κυριε πρόεδρε, τώρα μάλιστα ἀπόκειται ἡμῖν νὰ ἐπικαλεσθῶμεν σύμβουλον ἄπαταν τὴν δυνατὴν ἡμῶν πρόνοιαν, διότι ἰδοὺ ἡμεῖς εἰς τὰ πρόθυρα τῆς πυρκαϊᾶς καὶ τοῦ χάους. Ἐὰν ἄπαξ τὸ αἶμα ἐγγίσῃ τὸ αἶμα, θέλωμεν περιπέσει εἰς συμφορὰν βιβαίαν, ἀπεκδεχόμενοι ἐπιτυχίαν ἄδηλον, ἧτις θέλει ἐπέλθει, ἀλλὰ Κύριος οἶδε πότε! Κύριος οἶδε ποῖα! Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει χρέος ν' ἀγωνισθῇ παντὶ σθένει ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν χύσιν τοῦ αἵματος· διότι τὸ αἶμα εἶναι ἀμάρτημα ἂν παιοῦν ἐκδίκησιν καὶ μολῶνον τὴν πατρίδα ὀλόκληρον. Σώσωμεν βεβαίως τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὰ ἄλλα ἡμῶν ἀγαθὰ, συγχρόνως ὅμως σώσωμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν. Ἐξεπλήρωσα σαφῶς τὸ καθῆκον τῆς συνειδητικῆς μου ἄς πράξῃ ἕκαστος τὸ αὐτό». Ἄλλ' εἰς μάτην ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐλάλησε τὴν γλῶσσαν τῆς μετριοπαθείας πρὸς τὴν βρέμουσαν ἐκείνην θύελλαν· τὰ πάθη εἶχον ἐξαγριωθῆ τοσοῦτον ὥστε ἀνθρωπίνῃ σύνετις δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τὰ κατευιάτῃ. 45 μόνοι βουλευταὶ συνεμερίσθησαν τὸν δισταγμοῦς τοῦ Ρουδαρδίου καὶ ἐν τῇ ἄνω βουλῇ μόνος διεμμετρύθη ὁ κόμης Πορτλάνδιος. Τὸ παραλαμέντον παρεσκευάσθη ἀμέτῳ εἰς πόλεμον· κατέλαθεν ἅπαντας τοὺς δημοσίους πόρους· διέταξε τὰς κομητίας νὰ συλλέξωσιν ὅπλα καὶ ἄλλα πολεμοφόδια· ἐτύπτηεν ἐπιτροπὴν τῆς κομητίας ἀσφαλείας, συγκειμένην μὲν ἐκ 5 δημοτικῶν καὶ δέκα βουλευτῶν, ἐπιτετραμμένην δὲ τῇ κοινῇ ἀμύνα· καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Παραλαμένου· τελευταῖον, ἐφήρισε τὴν συγκροτήσιν στρατοῦ συγκειμένου ἀπὸ 20 συνταγματικῶν πεζικοῦ, ὧν ἕκαστος ἐμελλε νὰ ἔχη δύναμιν ἀνδρῶν χιλίων, καὶ ἀπὸ 60 ἰλῶν ἵππικοῦ, ὧν ἐκάστη ἐμελλε νὰ ἔχη δύναμιν 60 ἵππων. Ὁ Ὀλλικ, ὁ Ἀμπδημος, ὁ Κρόμβελ, ὅστις ἦτο πρῶτος ἐξάδελφος τοῦ Ἀμπδημίου, καὶ ἄλλοι βουλευταὶ καὶ Λόρδοι ἔλαβον ἕκαστος τὴν ἡγεμονίαν ἐνὸς τῶν συνταγματικῶν ἐκείνων· τῶν δὲ συμπάντων στρατηγὸς ἀνηγορεύθη ὁ κόμης Ἐστεξίας.

Ὁ Κάρολος, μαθὼν τὰ ὑπὸ τοῦ Παραλαμένου διαταχθέντα, ἐπεχείρησε καὶ αὐτὸς ἀδιστακτικῶς ἠδὲν τὰς ἰδίας παρασκευὰς, καὶ τῇ 23 Αὐγούστου 1642 ἀπεφάτισε νὰ καλέσῃ ἐπισήμως τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ εἰς τὰ ὄπλα, καὶ νὰ ὑψώσῃ τὴν βασιλικὴν σημαίαν εἰς Νοτιγγάμιον. Ὄθεν τὴν ἕκτην τῆς ἐσπέρας ὥραν, παρῆσθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἐπικειμένου εἰς τὴν πόλιν ἐκείνου λόφου, παραπεμπόμενος ὑπὸ 800 ἵππῶν καὶ εὐαρίθμου πεζικοῦ σώματος, καὶ διέταξε πρὸ πάντων τὴν ἀνάγνωσιν τῆς προκηρῦξεώς του. Ἐἶχε δὲ ἀρχίσει

ἤδη ὁ κήρυξ τὴν ἀνάγνωσιν ταύτην, ὅτε δισταγμὸς τις ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ βασιλέως, ὅστις ἀναλαβὼν τὸ ἔγγραφον διώρθωσε βραδέως, ἐπὶ τοῦ γόνατος στηριζόμενος, διάφορα αὐτοῦ μέρη, καὶ ἔπειτα ἀπέδωκε τὸ ἔγγραφον εἰς τὸν κήρυκα, μετὰ δυσκολίας ἀναγνώσαντα τὰς διορθώσεις. Τότε ἤχησαν αἱ σάλπιγγες καὶ ἐπλησίασεν ἡ σημαία, φέρουσα ὡς σύνθημα, ἀπόδοτε τῷ Καίσαρι τὰ τοῦ Καίσαρος· ἀλλ' οὐδεὶς ἤξευρε ποῦ πρέπει νὰ προσαρτηθῇ, οὐδὲ πῶς ἐτελείτο ἄλλοτε ὁ ἀρχαῖος οὗτος τύπος τῆς προσκλήσεως τῶν ὑποτελῶν ὑπὸ τοῦ κυριάρχου. Ὁ καιρὸς ἦτο κατηρῆς καὶ σφοδρὸς ἔπνεεν ἄνεμος. Τελευταῖον ἡ σημαία ἐστήθη ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς πύργου, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ριχάρδου Γου, τοῦ ὁποῦ ἐνθυμήθησαν τοιαύτην τινὰ πράξιν. Τὴν ἐπιούσαν ὁ ἄνεμος τὴν κατέβηκεν· «ἀλλὰ διατὶ νὰ τὴν» θέτωσιν ἐκεῖ, εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἔπειτα νὰ τὴν βάλωσιν εἰς τόπον ἀναπεπταμένον, ὅπου ἕκαστος νὰ δύναται νὰ τὴν πλησιάσῃ, ὅχι νὰ τὴν συλακίσωσιν ἐντὸς τοῦ πύργου»· καὶ ἀμέτῳ διέταξε νὰ μεταφερθῇ ἡ σημαία ἐξω τοῦ φρουρίου πλησίον τοῦ κήπου. Ἄλλ' ἐνταῦθα, ὅτε οἱ κήρυκες ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐμπήξωσιν εἰς τὴν γῆν, παρετήρησαν, ὅτι τὸ ἔδαφος συνέκειτο ἀπὸ βράχου σκληροτάτου. Καὶ διὰ τῶν ξιφῶν αὐτῶν ἠρῶσαν μὲν μικρὰν τινα ὀπὴν καὶ ἐνέβαλον ἐν αὐτῇ τὸ ἀκόντιον, ἀλλὰ τὸ ἀκόντιον τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ στερεωθῇ καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἠναγκάσθησαν νὰ τὸ ὑποστηρίξωσι διὰ χειρῶν· οἱ δὲ θεαταὶ ἀπῆλθον, τεταραγμένοι ὑπὸ ἀπαισίαν οἰωνῶν.

Ἐντούτοις, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος, τὰ δύο ἀντίκαλα μέρη παρέστησαν σχεδὸν ἰσοδύναμα. Αἱ μὲν βουλαὶ ἐκυράρχουν τοῦ Λονδίνου καὶ τῶν περὶ τὸ Λονδίον κομητικῶν, τοῦ στόλου, τοῦ ἐπὶ τοῦ Ταμέτῳ ναυτικοῦ, καὶ τῶν πλείστων μεγάλων πόλεων καὶ λιμένων, εἶχον εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀπάσας τὰς πολεμικὰς τοῦ βασιλείου ἀποθήκας καὶ ἠδύνατο νὰ εἰσπράττωσι φόρους ἀπὸ τε τῶν ἐξωθεν εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων καὶ ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς βιομηχανίας. Ὁ δὲ βασιλεὺς μικρὰν εἶχε προμήθειαν πυροβολικοῦ καὶ πολεμοφοδίων, καὶ οἱ φόροι τοὺς ὁποίους ἔταξεν εἰς τὰς ὑπὸ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ κατεχομένους μετογείους χώρας, ἀπέφερον πιθανώτατα πρὸς πολὺ μικρότερον τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον τὸ παραλαμέντον εἰσέπραξεν ἀπὸ μόνης τῆς πόλεως τοῦ Λονδίνου. Τῶνόντι ὁ κυριώτερος τοῦ ταμίου αὐτοῦ πόρος συνίστατο εἰς τὰς αὐθορμήτους συνδρομὰς τῶν πλουσίων αὐτοῦ ὀπαδῶν· ἡ πείρα ὅμως ἀπέδειξε πρὸ κειροῦ ἀναντιβῆτῳ, ὅτι ἡ εἰσουλία τῶν κατ' ἰδίαν ἀνθρώπων ἐλευθεριότης, ὅτω ἐνθερμος καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὁ ζῆλος αὐτῶν, εἶναι πάντοτε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ὀλιγώτερον παραγωγικὴ ἀπὸ τὴν αὐστηράν καὶ τυπηματικὴν φορολογίαν, τὴν ἐπιθερμόνισαν συγχρόνως καὶ θέλοντας καὶ μὴ θέλοντας.

Ἄλλ' ὁ Κάρολος εἶχεν ἐν πλεονέκτημα ἱκανόν, ἂν ἤξευρε νὰ ὠφελθῇ ἀπὸ αὐτοῦ δεόντως, νὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν ἔλλειψιν ἐκείνην τῶν πολεμοφοδίων καὶ χρημάτων, καὶ ἀναδείξῃ ἀληθῶς αὐτὸν, ἐπὶ τινὰς μῆνας, ὑπερισχύοντα ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, καὶ περ ἀνεπι-

τηδεώς ὑπ' αὐτοῦ διεξαγομένω. Τὰ στρατεύματά του ἦσαν κατ' ἀρχὰς μαχιμώτερα τῶν στρατευμάτων τοῦ Παρλαμέντου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἀμφότεροι οἱ στρατοὶ συνεκροτήθησαν κατ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν ἀπὸ ἀνδρας, οἵτινες οὐδέποτε παρευρήθησαν εἰς πεδῖον μάχης. Οὐδὲν ἦττον ἡ διαφορά ἦτο μεγάλη. Τὸ συντάγματα τοῦ βουλευτικοῦ στρατοῦ παρεπληρώθησαν ὑπὸ μισθοφόρων, ἀναδεχθέντων τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἕνεκεν ἀπορίας καὶ σχολῆς. Τὸ συντάγμα τοῦ Ἀμπδηνίου θεωρεῖτο ὡς ἐν τῶν καλητέρων τοῦ στρατοῦ, καὶ ὁμοίως ὁ Κρόμβελ εἶπεν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀμπδηνίου σύνταγμα ἦτο οὐδὲν ἄλλο ἢ φύραμα ὑπηρετῶν καὶ ἄλλου ὄχλου τῆς ἐσχάτης τάξεως. Ὁ βασιλικὸς στρατὸς συνέκειτο ἐξ ἐναντίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ὑπερφάνων καὶ δευθύμων εὐγενῶν, συνειθισμένων μὲν νὰ θεωρῶσι τὸ θνείδος ὡς φοβερώτερον τοῦ θανάτου, γεγυμνασμένων δὲ περὶ τὴν ξιφομαχίαν, περὶ τὴν χρῆσιν τῶν πυροβόλων ὄπλων, περὶ τὴν τολμηρὰν ἵππασίαν καὶ περὶ τὰς ἀρβενωποὺς καὶ ἐπικινδύνους ἐκείνας διασχεδάσεις, αἵτινες εὐλόγως δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀπεικόνισμα τοῦ πολέμου. Οἱ εὐγενεῖς οὗτοι, φερόμενοι ἐπὶ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῶν ἵππων καὶ ἡγουμενοὶ μικρῶν φαλάγγων συκκιμένων ἀπὸ τῶν νεωτέρων αὐτῶν ἀδελφῶν, τῶν ἱπποκόμων αὐτῶν, καὶ δασοκόμων, καὶ κυνηγῶν, ἦσαν ἐξ αὐτῆς τῆς πρώτης τοῦ πολέμου ἡμέρας, ἐπιτήθειοι πρὸς πᾶσαν συμπλοκὴν. Βεβαίως οἱ γενναῖοι οὗτοι ἐθελονταὶ οὐδέποτε ἀπέκτησαν τὴν καρτερίαν, τὴν αὐστηρὰν πειθαρχίαν, τὴν μηχανικὴν τῶν κινήματων ἀκρίβειαν, δι' ἣς διακρίνονται οἱ τακτικοὶ στρατιῶται· ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς εἶχον νὰ πολεμήσωσιν ἐχθρούς, ἐστερημένους μὲν ἐπίσης πειθαρχίας, πολὺ δὲ κατωτέρους κατὰ τὴν δραστηριότητα, τὴν τόλμην καὶ τὴν εὐρωστίαν. Ὅθεν, ἐπὶ τινὰ χρόνον, οἱ ἱππεῖς, οἱ βασιλικοὶ δηλαδή, ὑπερίσχυον εἰς πᾶσαν σχεδὸν μάχην.

Αἱ Βουλαι ἠτύχησαν καὶ περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ στρατηγῶ αὐτῶν. Ὁ Κόμης Ἐσσεξίας ἦτο, διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν τῆς βουλευτικῆς μερίδος· ὑπηρετήτας δὲ στρατιωτικῶς ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, πλεῖστην ἀπελάμβανεν, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐμφυλίου ἀγῶνος, ὑπόληψιν πολεμικοῦ ἀνδρός· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀπεδείχθη, ὅτι δὲν ἦτο ἐπιτήθειος στρατηγός, διότι οὔτε δραστηριότητα εἶχεν ἀποχεῶσαν, οὔτε πνεῦμα δημιουργικόν· ἡ δὲ μεθοδικὴ τακτικὴ, ἣν ἐδιδάχθη ἐν τῷ τριακονταετῆ πολέμῳ, δὲν ἀπῆλλαξεν αὐτὸν τοῦ θνείδους τοῦ νὰ καταληφθῆ ἀδοκίμως καὶ νὰ συντριβῆ ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν βασιλικῶν Ραυπρέχτου ἢ Ροβέρτου (δευτέρου υἱοῦ Φραδερίκου Β' τοῦ ἐκλέκτορος Παλατίνου, καὶ Ἡλισάβετ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Καρόλου), ὅστις ἦτο μὲν γενναῖος, ἀλλὰ λόγῳ στρατηγικῶ δὲν ἠδύνατο νὰ καταταχθῆ, οὔτε ἐν τοῖς πρώτοις οὔτε ἐν τοῖς δευτέροις.

Πρὸς τούτοις οἱ διασημότεροι ὑπὸ τὸν Ἐσσεξίον ἀξιοματικοὶ δὲν ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀναπληρώσωσι τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ· οὐδ' εἶναι δίκαιον νὰ μεμφθῶμεν διὰ τοῦτο τὰς βουλὰς, διότι εἰς χώραν, ἣτις, πρὸ πλείστων ἡθῆ ἐνιαυτῶν, οὐδένα εἶχε διεξάγει μέγαν κατὰ ξηρὰν πόλεμον, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῶσι

στρατηγοὶ δεδοκιμασμένης τέχνης καὶ ἀνδρίας. Ἀναγκαιῶς ἄρα αἱ βουλαι κατέφυγον κατ' ἀρχὰς εἰς ἀνθρώπους ἀδοκιμάστους, καὶ, φυσικῶ τῷ λόγῳ, προετιμήθησαν ἄνθρωποι διακρινόμενοι ἐπὶ τῷ ἀξιώματι αὐτῶν ἢ ἕνεκα τῆς ἐπιτηδειότητος, ἣν ἐδειξαν ἐν τῷ παρλαμέντῳ. Ἀλλ' ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐξαίρεσεως, ἡ ἐκλογὴ δὲν ἀπέβη εὐτυχῆς. Οὔτε οἱ μεγάλοι εὐπατρίδαι, οὔτε οἱ μεγάλοι ῥήτορες ἀνεδείχθησαν στρατιῶται ἀγαθοί, καὶ ἐξ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ὅσοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνέλαβον ἀνώτερα στρατιωτικὰ ἀξιώματα, μόνος ὁ Ἀμπδηνίος συνεπήγαγεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὴν δεξιότητα καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνδρίαν, δι' ἣν τοσοῦτον κλέος ἐκλήσατο ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν.

Ἐν τῷ τέλει τοῦ πρώτου τοῦ πολέμου ἔτους, οἱ βασιλικοὶ ἐπλεονέκτουσαν προφανῶς διότι ὑπερίσχυον εἰς τε τὰς δυτικὰς καὶ εἰς τὰς βορείους κομητίας· διότι ἀφῆρσαν ἀπὸ τοῦ Παρλαμέντου τὴν δευτέραν τοῦ βασιλείου πόλιν, τὴν Βριστολίαν· διότι ἀνεδείχθησαν μὲν νικηταὶ εἰς διαφόρους μάχας, οὐδαμῶ δὲ ἔπαθον σπουδαίαν τινὰ ἢ ἐπονεϊδίστον ἦτταν. Παρὰ τοῖς Στρογγυλοκεφαλοῖς ἐξεναντίας τὰ ἀτυχῆματα παρήγαγον τὴν διχόνοιαν καὶ τὴν δυσἀρέσειαν. Τὸ Παρλαμέντον ἠνωχλεῖτο ἀδιακόπως ὅτε μὲν ὑπὸ συνωμοσιῶν, ὅτε δὲ ὑπὸ ἀχλαγωγῶν καὶ περιήλθεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀχυρώσῃ μὲν τὸ Λονδίον κατὰ τοῦ βασιλικῶ στρατοῦ, νὰ ἀπηγγονίσῃ δὲ ταραχώδεις τινὰς πολιτάς ἐπὶ τῶν ἰδίων θυρῶν. Πολλοὶ τῶν ἐπισημοτάτων δημοτῶν ὅσοι ἔδρευον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς Οὐεστμίνστερον, ἐδραπέτευσαν εἰς Ὁξόνιον, ὅπου ὀλίγας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν ἡμέρας, ἐστῆεν ὁ βασιλεὺς τὸ στρατηγεῖον αὐτοῦ. Τελευταῖον κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1643, ἐπῆλθε γεγονός, τὸ ὁποῖον καὶ μόνον ἦτο ἀρκετὸν νὰ προξενήτῃ ζημίαν ἀνυπολόγηστον εἰς τὸ Παρλαμέντον. Τῇ 18 τοῦ μηνὸς ἐκείνου, γενομένης οὐ μακρὰν τοῦ Ὁξονίου ἱππικῆς τινος συμπλοκῆς, κατ' ἣν ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλικῶν ἀρχηγός Ροβέρτος ἔτραψε τοὺς βουλευτικούς, ἐπελθὼν κατ' αὐτῶν ἀδοκίμως, ὁ Ἀμπδηνίος, ἀγωνιζόμενος, διὰ τοῦ ἡρωικοῦ αὐτοῦ παραδείγματος, νὰ ἐμψυχώσῃ τοὺς ὑπ' αὐτὸν τεταγμένους, ἐπαῖσε καιρίως πληρωθεῖς. Ἡ περὶ τούτου εἰδησις ἐπροξένησεν εἰς Ὁξόνιον σφοδρὰν συγκίνησιν, περιεργείας μᾶλλον ἢ χαρὰς, διότι ἐδίσταζον εἰσέτι νὰ πιστεύσωσι, ὅτι ἀνὴρ τοιοῦτος ἐπέπρωτο νὰ τελευτήσῃ τοσοῦτον προῶρος καὶ ἀπροσδοκῆτως· καὶ ἐδίσταζον νὰ χαρῶσιν. Αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, κατ' ἀρχὰς, ἐνόμισε καλὴν τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσπαθήσῃ νὰ προσοικειωθῆ, εἰ δυνατόν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι εἰρηνικοῦ τινος συμβιβασμοῦ, τὸν ἰσχυρὸν ἐκείνον ἀντίπαλον, ὅστις τοσαῦτα μὲν ἐπέφερεν εἰς αὐτὸν θνείαν, τὰ πάντα δὲ ἐθεωρεῖτο ἱκανὸς νὰ ἀνορθώσῃ. Ὁ ἱατρὸς Γίλιος, γείτων τῆς ἀγροτικῆς ἐπαύλεως τοῦ Ἀμπδηνίου, καὶ διατηρήσας μετ' αὐτοῦ φιλικὰς σχέσεις, εὐρίσκετο τότε εἰς Ὁξόνιον. «Στείλατε νὰ ἐρωτήσῃτε ἐκ μέρους σας,» τὸν εἶπεν ὁ βασιλεὺς, «πῶς ἔχει ὁ πληρωθεῖς· ἀν τύχη δὲ καὶ στερηθῆται χειρουργῶν, ὁ ἐδικός μου εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ.» — «Βασιλεῦ,» ἀπεκρίθη ὁ ἱατρὸς, «δὲν εἶμαι, νομίζω,

» ἐπιτήδειος εἰς τὴν μεσολάβησιν ταύτην· ὁσάκις ἐξή-
 » τησά τι ἀπὸ τὸν Κ. Ἀμπόδηιον, πάντοτε παρέστην
 » εἰς αὐτὸν ὡς κακὸς δαίμων· μίαν ἡμέραν τὸν πα-
 » ρεκάλεσα νὰ καταδιώξῃ κλέπτῃν τινὰ τῆς οἰκίας μου,
 » καὶ συγχρόνως μετ' ἐμοῦ σταλέντα ἐπὶ τοῦ
 » τῶ ἀνθρώπων ἔβησαν ἢ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ πρε-
 » σβυτέρου αὐτοῦ υἱοῦ εἰδησις· ἄλλοτε ἐπεκαλέσθη
 » πάλιν τὴν συνδρομὴν του, καὶ τὴν αὐτὴν στιγμὴν
 » ἤλθον νὰ τὸν ἀναγγείλωσιν, ὅτι ἀπέβιασεν ἢ φιλ-
 » τάτη αὐτοῦ θυγάτηρ. Αἱ σχέσεις μας οὐδέποτε ἀ-
 » πέβησαν αἰτίαι εἰς αὐτόν. » Ὁ ἱατρός οὐδὲν ἤγνων
 ἐξεπλήρωσε τὴν παραγγελίαν τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ
 τῆ 24 Ἰουνίου, ὁ ἀπεσταλμένος αὐτοῦ εὔρε τὸν Ἀμ-
 πόδηιον σχεδὸν νεκρόν· δύο σφαῖραι εἶχον διαρρήξει
 τὸν ὤμόν του καὶ ἐπὶ εἰς ἤδη ἡμέρας ὑπέφερε τὰς
 δεινότερας περιωδονίας. Εἶπον ὁμοῦ αὐτῶ τίς ἐρωτᾷ
 περὶ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τίνι σκοπῶ· καὶ τότε ἄπαν τὸ
 σῶμά του ἐταράχθη σφοδρῶς. Οἱ περιεστῶτες ἐνό-
 μιζαν ὅτι ἤθελε νὰ εἶπῃ κάτι, ἀλλὰ δὲν εἰμπόρετε νὰ
 ὁμιλήσῃ καὶ μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἐξέπνευσεν. Ὁ Κά-
 ρολος, ἅμα βεβαιωθείς περὶ τούτου, ἀπέδεξε χα-
 ρὰν ἀπαρακάλυπτον· ἐν Λονδίῳ ἐξεναντίας καὶ καθ'
 ἅπαν σχεδὸν τὸ βασιλεῖον, ἐπεκράτησε βαθεῖα θλί-
 ψις. Ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ἐπένευσε τσαυτὴν εἰς τὸ
 ἔθνος αὐτοῦ πίστιν· ἅπαντες ἀνεξαιρέτως οἱ ὄπαδοὶ
 τῆς ἐθνικῆς μεριδος ἀπὸ αὐτὸν πρὸ πάντων ἠλιπίζον
 τὴν ἐπιτυχίαν τῶν εὐχῶν τῶν· οἱ μὲν μετριώτεροι
 ἐπίστευον εἰς τὴν φρόνησιν τοῦ ἀνδρός, οἱ δὲ θερμουρ-
 γότεροι, εἰς τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀφοσίωσιν· πάλιν
 δὲ οἱ μὲν χρηστότεροι, ἐτίμων τὴν εὐθύτητα αὐτοῦ, οἱ
 δὲ βράδιουργώτεροι τὴν ἐπιτηδειότητα. Αὐτὸς δὲ, συν-
 ετὸς καὶ περιετκιμμένος, καὶ προθύμως ἅμα ἅπαντα
 ὑποδύμενος κίνδυνον, οὐδεμίαν ἔτι εἶχε ψεύτει ἀ-
 πεκδοχὴν καὶ τὴν πάνδημον ἐκέκτητο εὐνοίαν, ὅτε
 αἴρνης ἀνελήρη ἀπὸ τῶν κρινῶν ἐκείνων ἐλπίδων.
 Εὐτυχής! διότι ὡς ἐκ τοῦ προῦρου ἐκείνου θανά-
 του τὸ ὄνομα αὐτοῦ δὲν ἐξωλίθησεν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς
 περιωπῆς, εἰς ἣν τὸ ἀνεβίβασιν αἱ προσδοκίαι τῶν
 συγχρόνων του, ἢ δὲ δόξα αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἴσως ἢ
 ἀρετὴ, διέφυγον τοὺς σκοπέλους εἰς οὗς αἱ ἐπαναστά-
 σεις ὠθοῦσι· καὶ συντρίβουσι τὰς εὐγενιστέρας αὐτῶν
 κεφαλὰς!

Ὁ θάνατός του ὑπῆρξε τὸ σύνθημα οὕτως εἰπεῖν
 νέων τοῦ Παρλαμέντου συμφορῶν, αἵτινες τοσοῦτον
 ἤδη ἀπέβησαν ἀλλεπάλληλοι, ὥστε ἀμβολία δὲν
 ὑπάρχει, ὅτι, ἂν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην προέστατο
 τῶν βασιλικῶν νοῦς τις εὐτοχος καὶ ἰσχυρός, ὁ
 Κάρολος μετ' ὀλίγον ἤθελεν ἐπανέλθει ἐν θριάμβῳ εἰς
 τὴν Οὐτίτεάλλην. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς παρέλιπε τὴν εὐμενῆ
 ἐκείνην εὐκαιρίαν, τὴν οὐδέποτε ἐπανελθοῦσαν τοῦ
 λοιποῦ. Κατὰ Αὐγούστου τοῦ 1643 ἐστρατοπέδευ-
 σε περὶ τὴν πόλιν Γλοκεστρίαν, τῆς ὁποίας οἱ κά-
 τοικοὶ καὶ ἡ φρουρὰ ἐπέμενον ἀμυνόμενοι μετὰ καρ-
 τερίας, οἷον οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Παρλαμέντου ἀπ' ἀρχῆς
 τοῦ πολέμου δὲν εἶχον ἔτι δεῖξει. Τοῦτο διήγειρε τὴν
 ἀμίλλαν τῶν κατοίκων τοῦ Λονδίνου, καὶ ἡ ἐθνικὴ
 φρουρὰ τῆς πρωτεύουστος ἀνήγγειλεν, ὅτι εἶναι πρό-
 θυμος νὰ στρατιύτη ὁποῦδήποτε ἢ ὑπηρεσία αὐτῆς ἢ

θελε θεωρηθῆ χρησίμος. Ὅθεν μεγάλη συνεκροτήθη
 στρατιὰ καὶ προήλασε πρὸς δυμάς· ἡ πολιτορχία
 τῆς Γλοκεστρίας διελύθη· καὶ οἱ δύο στρατοὶ, ἀπαν-
 τηθέντες τῆ 20 Σεπτεμβρίου 1643, περὶ Νεοβύρου
 (Newbury) συνῆσαν μάχην, ἣτις δὲν ἀπέβη μὲν κρί-
 σιμος, ἐπήγαγεν ὁμοῦ τὴν ὑποχώρησιν τῶν βασιλι-
 κῶν. Παρεκτός δὲ τούτου, ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἔπασον
 περιφανέστατοί τινες τῶν γενναίων ἐκείνων εὐπατρι-
 δῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ ἄνθος τοῦ βασιλικοῦ στρα-
 τοῦ· καὶ μεταξύ τῶν ἄλλων, ὁ Λόρδος Φαλκλάν-
 διος, τὸ ἀγλαΐσμα τῆς βασιλικῆς μεριδος, ἀνὴρ αἰί-
 ποτε μὲν ἀγαπῶν τὸ ἔθνος, εἰ καὶ προγεγραμμένος
 ἐν Λονδίῳ, αἰέποτε δὲ ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἀγαπώμενος,
 εἰ καὶ ὑπουργὸς ἐν Ὁξονίῳ. Καθῆκον μὲν δὲν εἶχε
 νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης· καὶ πολ-
 λάκις ἤδη οἱ φίλοι του τὸν ἠλεγξαν διὰ τὴν ἀνωρετὴν
 αὐτοῦ τόλμην. Ἀλλ' αὐτός, «διότι εἶμαι ὑπουργός,»
 ἀπήντα γελῶν, «ἐκ τούτου δὲ, ἔπεται ὅτι ἀπέβαλον
 τὰ προνόμια τῆς ἡλικίας μου (διότι μόλις ἦτο 33
 ἐτῶν)· καθὼς γραμματεὺς δὲ τῆς ἐπικρατείας ἐπὶ τοῦ
 πολέμου, πρέπει νὰ γνωρίζω ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς
 μεγαλητέρους αὐτοῦ κινδύνους.» Καὶ τῶντι ἀπὸ τι-
 νων μηνῶν ἐπεζήτηται τοὺς κινδύνους τούτους περιπα-
 θῶς· ἡ θεὰ τῶν δυστυχημάτων τοῦ λαοῦ, αἱ ἐπικεί-
 μεναι ἔτι δεινότεραι συμφοραὶ, ἢ ἀγωνία τῶν εὐχῶν
 του, ἢ ἀπώλεια τῶν ἐλπίδων, ἢ διηνεκὴς τῆς ψυχῆς
 αὐτοῦ καχεξία ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολιτικῆς ἐκείνης με-
 ριδος τῆς ὁποίας ἐξίτου ἐφοβεῖτο καὶ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ
 τὴν ἀποτυχίαν, τὰ πάντα εἶχον καταφέρει αὐτὸν εἰς
 πικροτάτην κατῆφειαν· τὸ ἦθος αὐτοῦ ἐτραχύνθη ἢ
 φαντασία του, φύσει λαμπρὰ καὶ ζωηρὰ, ἀπέβη ἀτε-
 νῆς καὶ ζοφώδης· ἄλλοτε περιποιοῦμενος ἑαυτὸν κομ-
 ψότατα, οὐδεμίαν ἤδη ἐλάμβανε περὶ τῶν ἐνδουμάτων
 καὶ τῆς ἄλλης σωματικῆς θεραπείας φροντίδα· οὐδε-
 μία ὁμιλία, οὐδὲν ἔργον ἰσχυρὸν πλέον νὰ τὸν τέρψω-
 σι· πολλάκις δὲ καθήμενος, ἐν μέσῳ τῶν φίλων, ἐξη-
 ριγμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς χεῖρας, δὲν ἐξήρ-
 χετο ἀπὸ μακρὰν σιωπῆν εἰμῆ διὰ νὰ ἀνακράξῃ ἀλ-
 γεινῶς αἰρήνην! εἰρήνην! » καὶ ἡ ἐλπίς διαπραγμα-
 τεύσεώς τινος κατῶρθου μόνη νὰ τὸν ζωογονήσῃ. Τὴν
 πρώτῃν τῆς μάχης, οἱ περὶ αὐτὸν ἠπόρησαν ἰδόντες τὸν
 ἄνδρα εὐθυμότερον· ἠθέλησε δὲ νὰ συγυρισθῇ κομψό-
 τερον ἀφ' ὅτι πρὸ καιροῦ συνεθίζεν· «ἂν σκοτωθῶ
 σήμερον, εἶπε, δὲν θέλω νὰ εὐρεθῇ τὸ σῶμά μου με-
 ῤυπαρὰ ἀπρόβροχχα. «Οἱ φίλοι του τὸν ἐξώρκεισαν νὰ
 μείνῃ ἢ θλίψις ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πρόσωπόν του.
 «Ὅχι, εἶπε, πρὸ καιροῦ τὰ γινόμενα συντρίβουσι τὴν
 καρδίαν μου· ἐλπίζω τελευταῖον ν' ἀπαλλαγῶ ἀπὸ
 αὐτῶν πρὶν νυκτώτῃ.» καὶ ἔδραμε νὰ καταταχθῇ ὡς
 ἰθελοντῆς εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ Λόρδου Βύρωνος. Ἀμα
 δ ἀρξαμένης τῆς μάχης, ἐκτυπήθη ὑπὸ σφαίρας εἰς
 τὸ ὑπογάστριον, καὶ πετῶν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπέθανε,
 μηδενὸς παρατηρήσαντος τὴν πτώσιν του καὶ θῦμα
 γενόμενος καιρῶν καὶ περιπτώσεων τῶν ὁποίων ἡ τρα-
 χύτης δὲν συνεβιάζετο μετ' αὐτὴν καὶ τρυφῶν
 αὐτοῦ ἀρετῆν. Τὸ πτώμα αὐτοῦ δὲν ἀνευρέθη εἰμῆ τὴν ἐπι-
 οῦσαν· οἱ φίλοι του, ὁ Ὑδης μάλιστα, ἀπαραμύθητον
 διέσωσαν τὴν μνήμην αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀυλικοὶ, καὶ αὐτὸς

ὁ Κάρολος, ἔυαλον ἄνευ πολλῆς θλίψεως τὸν θάνατον ἀνδρός, τοῦ ὁμοίου τὰ φρονήματα ἦσαν ὀχληρὰ δι' αὐτοῦς.

Ἄπαντα τὰ ἀτυχήματα ταῦτα, τοὺς μὲν βασιλικούς εἰς πολλήν, ἀπανταχοῦ τοῦ κράτους, ἐνέβαλον ἀθυμίαν, εἰς δὲ τοὺς βουλευτικούς ἐνεφύτησαν νέον θάβρος, καὶ οἱ ἀποστάται λόρδοι, οἱ πρὸ ἱμικροῦ ἔτι ἀπὸ Οὐεστμίνστερου εἰς Ὀξόνιον αὐτομολήσαντες, ἔδραμον αὖθις ἀπὸ Ὀξονίου εἰς Οὐεστμίνστερον.

Καὶ ἐντούτοις, ἤρξατο ἤδη νὰ ἀναφάνεται, ἐν τῷ τεταραγμένῳ ἐκείνῳ κράτει, νέα τις καὶ φοβερὰ συμπτώματων τάξις. Ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχον ἐν τῇ βουλευτικῇ μερίδι ἄνδρες τινές, ἔχοντες κατὰ νοῦν σκοποὺς ἀπὸ τῶν ὑποίων ἢ πλειονοψηφία τῆς μερίδος ἐκείνης ἤθελε μὲ φρίκην ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Οἱ ἄθροισμοὶ οὗτοι ἦσαν, ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν φρονήματα, Ἀνεξάρτητοι, ἐδόξαζον, δηλαδὴ, ὅτι πᾶσα χριστιανικὴ κοινότης ἔχει, διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἐκτυτῇ τὴν ὑπερτάτην ὡς πρὸς τὰ πνευματικὰ πράγματα ἐξουσίαν ὅτι αἱ ἐκκλησίαι εἰς τὰς ἐκ πρεσβυτέρων συγκειμέναι, κατὰ τὰς γραφάς, ὅσον καὶ αἱ ἐκκλησίαι εἰς τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἢ τοῦ ἄκρου Ἀρχιερέως καὶ ὅτι Παπισμὸς, Ἐπισκοπισμὸς καὶ Πρεσβυτεριανισμὸς εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ τρεῖς τύποι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πλάνης. Ὡς πρὸς δὲ τὴν πολιτικὴν οἱ τοιοῦτοι ἦσαν, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ καιροῦ των, ἄνθρωποι τῆς ρίξης καὶ τοῦ κλάδου, ἢ, κατὰ τὴν συγγενῆ ἐκείνης ἐκφραστῶν σημερινῶν πολιτικῶν, ρίξοσπίσται μὴ εὐχαριστούμενοι, δηλαδὴ νὰ περιορίζωσι τὴν δύναμιν τοῦ μονάρχου, οὗτοι ἐπιθύμουν νὰ ἰδρῦσται δημοκρατίαν ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τοῦ ἀρχαίου Ἀγγλικοῦ πολιτεύματος. Κατ' ἀρχάς οἱ ἄθροισμοὶ οὗτοι οὐδὲ πολυάριθμοι, οὐδὲ ἰσχυροὶ ἦσαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ συμπληρωθῆ τὸ δεύτερον τοῦ πολέμου ἔτος ἀπετέλεσαν ἄν ὄχι τὴν μεγίστην, βεβαίως ὅμως τὴν κραταιοτάτην ἐν Ἀγγλίᾳ φατρίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τινές, τῶν ἀρχαίων ἡγεμόνων τῆς βουλευτικῆς μερίδος, εἶχον ἐκλίπει διὰ τοῦ θανάτου, ἄλλοι εἶχον ἀποβάλλει τὴν κοινὴν ἐμπιστοσύνην. Εἶδόμεν ἤδη τὸν θάνατον τοῦ Ἀμπδηρίου. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους (8 Δεκεμβρίου 1643) εἶχε τελευτήσει, μετὰ ὀλιγοήμερον ἀσθενείαν, καὶ μετὰ βασιλικῶν τιμῶν εἶχε κηδευσθῆ εἰς τοὺς βασιλείους τῆς Ἀγγλίας τάφους, καὶ ὁ Πύμ, ἄνθρωπος ὄνομα μὲν κτητάμενος ὀλιγώτερον λαμπρὸν τοῦ Ἀμπδηρίου, διὰ δὲ τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ πράγματα ἐπιτηδεύουσα, καρτερίαν καὶ θαυμαστήν] ἀριλοκέρδειαν, ἴσας τῇ μερίδι αὐτοῦ προσενεγκῶν ὑπηρεσίας. Ὁ Κόμης Βεδφόρδιος ἐφάνη ἄπιστος πρὸς τοὺς συνεταίρους· ὁ Νορθουμβερλάνδιος ἦτο ψυχρὸς πρὸς αὐτοῦς. Ὁ Ἐτσεξίος καὶ οἱ ὑποστράτηγοι αὐτοῦ μικρὰν ἀνέδειξαν ῥώμην καὶ δεξιότητα περὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ἐκτός δὲ τούτου, αὐτὴ ἡ θέσις τῆς βουλευτικῆς μερίδος ἦτο ἐπισφαλής, διότι ἤθελε μὲν τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ τοσοῦτον περιωρισμένην, ὥστε ἢ βασιλεὺς ἦτο

ἀδύνατον νὰ δεχθῆ τὸν περιορισμὸν τοῦτον. Ἐντεῦθεν δὲ οὔτε αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀμοιβαῖαι, μεταξὺ βασιλείας καὶ βουλευτικῆς μερίδος, περὶ εἰρήνης προτάσεις καὶ διαπραγματεύσεις ἠδύνατο νὰ εὐδοκηθῶσιν, οὔτε ἡ νίκη αὐτῆ τῆς βουλευτικῆς μερίδος ἠδύνατο νὰ ἐπαγάγῃ ὀριστικὴν τῶν ὀλιγοθρηῶν αὐτῆς ἀρχῶν παγίωσιν. Καὶ καθὼς ἡ συνταγματικὴ βασιλικὴ μερίς εἰς πλημμελῆ περιέπετε κύκλον, διότι ἠγωνίζετο ὑπὲρ βασιλείας ὅστις δὲν ἀπεδέχετο τὰς ἀρχάς τῆς, οὕτω καὶ ἡ βουλευτικὴ μερίς, εἰς πλημμελῆ ἐπίσης περιεδιειτό κύκλον, ἀγωνιζομένη νὰ ἰδρῦσται βασιλείαν ἄνευ τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς δικαιωμάτων. Ἐν τῷ μέτῳ δὲ τοιαύτης καταστάσεως πραγμάτων ἤρχισε νὰ ὑψώνη, ἐν τε τῷ πρᾶτοπέδῳ, ἐντε τῷ παρλαμέντῳ, τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἡ ὄξεια, ἢ τολμηρὰ, ἢ ἀδιάλλακτος τῶν Ἀνεξαρτήτων μερίς.

Ψυχὴ τῆς μερίδος ταύτης ἦτο ὁ Ἰλιβιέρος Κρόμβελ, ὅστις, ἀνατραφεὶς πρὸς εἰρηνικὰς ἐργασίας, εἶχεν ἤδη ὑπερβῆ τὸ 40 ἔτος τῆς ἡλικίας ὅτε ἀνέλαβε νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ βουλευτικῷ στρατῷ. Ἄμα δὲ γενόμενος στρατιώτης, παρετήρησεν εἰς τὴν ὀξυδερκείας ἐκείνης τὴν ὁποίαν κέκτηται ἡ μεγαλοφυΐα ὅτι ὁ Ἐτσεξίος καὶ οἱ ὅμοιοι τῷ Ἐτσεξίῳ ἄνθρωποι, διὰ μόνης αὐτῶν τῆς πείρας, ὅσω μεγάλη καὶ ἂν ἦτο, δὲν ἠδύνατο ποτὲ νὰ παρατηρήσωσιν. Ἐνόησεν εἰς τί συνίσταται ἡ δύναμις τῶν βασιλικῶν καὶ τίνι τρόπῳ ἡ δύναμις αὐτῆ ἠδύνατο νὰ κατατροπωθῆ. Ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ὀργανισθῆ ἐκ νέου ὁ βουλευτικὸς στρατός. Ἐνόητε τελευταίων, ὅτι ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ὕλη ἄρθονος καὶ χρηστῆ, ἦττον μὲν λαμπρὰ βεβαίως, ἀλλ' ἀσφαλεστέρα τῆς ὕλης ἐξ ἧς συνεκροτήθησαν τὰ γενναῖα βασιλικά συντάγματα. Πρὸς τοῦτο ἦτο ἀνάγκη νὰ στρατολογηθῶσιν ἄνδρες, ἀναδεχόμενοι νὰ ὑπερετήσωσιν ὄχι ἐπιμισθῶ, ἀλλὰ διάγοντες μὲν βίον εὐπρεπῆ, ἔχοντες δὲ χαρακτηριστὰ σπουδαίων, καὶ ζηλωταὶ ὄντες τῆς τε θρησκείας καὶ τῆς κοινῆς ἐλευθερίας. Ἀπὸ τοιούτων δὲ ἀνδρῶν συγκροτήσας τὸ ἴδιον αὐτοῦ σύνταγμα καὶ καθυποβαλὼν αὐτὸ εἰς πειθαρχίαν αὐστηράν, οὐδέποτε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατήσαν, κατέπεισεν αὐτοῦς, ὅτι ὁ ἐνεστὼς ἄγων διεξάγεται ὑπὲρ τῆς ἐντελοῦς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἰσότητος, ὑπὲρ τῆς ὀλιγοθροῦς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ὑπὲρ τῆς ἀκραίφους ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐφαρμογῆς τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, καὶ, διὰ τῶν ἐπαγωγῶν καὶ θελοκτηρίων τούτων διδοχῶν, κατέστησε τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἀκαταγώνιστον.

Τὰ γεγονότα τοῦ 1644 ἔτους ἀπέδειξαν ἀριδύλων τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἰκανότητός του. Ἐν τῇ μετμηβρινῇ Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἐστρατήγει ὁ Ἐτσεξίος, τὰ στρατεύματα τοῦ παρλαμέντου ἔπαθον σειρὰν ἀδιάλειπτων ἐπονειδίστων ἀτυχημάτων. Ἐν δὲ τῇ βορείῳ Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἐστρατήγει μετὰ καὶ ἄλλων ὁ Κρόμβελ, οἱ βουλευτικοὶ ἐνίκησαν, ἰδίως διὰ τῆς ἐπιτηδεύουσα αὐτοῦ, τῇ 2 Ἰουλίου περὶ Μαρστόμμουρον (Marston Moor) νίκην μεγάλην, τὴν κρισιμωτέραν ἐξ ὅσων μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης συνεκροτήθησαν,

καθ' ἣν ἔπεσον μὲν 3000 βασιλικοί, ἤχηλωτίσθησαν δὲ 600 καὶ ἐκυριεύθησαν ὑπὲρ τὰς 200 σημαίας, ἐν αἷς καὶ ἡ σημαία τοῦ Πρίγκηπος 'Ροβέρτου. Τὸ δὲ κατόρθωμα τοῦτο ἐπέφερον εἰς τὴν πολιτικὴν μερίδα, τὴν μέχρι τότε ἐν Οὐεστμινστέρφ κυριαρχοῦσαν, πληγῆν οὐδὲν ἥττον κειρίαν ἢ εἰς τοὺς βασιλικούς αὐτούς. Διότι ἦτο πασίγνωστον, ὅτι τὸ μέρος τοῦ βουλευτικοῦ στρατοῦ τὸ ὁποῖον ἰδίως ἀντεπρόσώπευε τοὺς πρεσβυτεριανούς, εἶχεν αἰσχροῦς ἀποβάλλει τὴν μάχην, ὅτε ἡ δραστηριότης τοῦ Κρόμβελ καὶ ἡ πεισματώδης ἀνδρεία τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγομένων πολεμιστῶν, οἵτινες ἀνῆκον εἰς τὴν τῶν ἀνεξαρτήτων μερίδα, ἠνώρθωτε τὰ πράγματα καὶ δλοσχερῶς μετέβαλε τὴν ἐκβαθὴν τοῦ ἀγῶνος.

Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πρεσβυτεριανοὶ ἐταπεινώθησαν, οἱ δὲ ἀνεξάρτητοι ἀπέβησαν θραύτεροι παρὰ ποτέ· καὶ διὰ τὴν σφετερισθῶσιν ὅλως διόλου τὰ πράγματα, μάλιστα δὲ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ στρατοῦ, κατόρθωσαν ὥστε ἡ μὲν βουλή τῆ 21 Δεκεμβρίου 1644, οἱ δὲ Λόρδοι τῆ 15 Φεβρουαρίου 1645, νὰ ἐκδώσωσι ψήφισμα, γνωστὸν μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ψήφισματος τῆς αὐταπαρνήσεως, διατάξαν δὲ ὅτι τοῦ λοιποῦ οὐδὲν τοῦ παρλαμένου μέλος ἠδύνατο νὰ λάβῃ οὐδὲ στρατιωτικὴν τινὰ ἀρχηγίαν, οὐδὲ ὑπηρεσίαν πολιτικὴν. Ὁ σκοπὸς τοῦ ψήφισματος ἦτο πρόδηλος· δυνάμει αὐτοῦ καὶ οἱ Λόρδοι, οἵτινες ἐκ γενετῆς ἦσαν μέλη τῆς ἀνω βουλῆς, καὶ οἱ πρεσβυτεριανοὶ, οἱ ἐν τῇ κάτω βουλῇ τότε πλειονοψηφούντες, ἀπεκλείσθησαν παντὸς ἐνεργητικοῦ ἀξιώματος. Ὁ στρατὸς ἔλαβεν ἤδη νέον ὅλως διόλου ὄργανισμόν· ὁ Ἐστέζιος καὶ οἱ πλειῆτοι τῶν ὑπ' αὐτὸν διατελούντων στρατηγῶν καὶ ἄλλων ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, ἡ δὲ ἡγεμονία τοῦ πολέμου περιῆλθεν εἰς ἄλλας παντάπασι χεῖρας. Καὶ λόγῳ μὲν στρατάρχης προεχειρίσθη ὁ Θωμᾶς Φαιρφάξιος, στρατιώτης γενναῖος, ἀλλὰ πνεῦμα μέτριον καὶ χαρακτήρ ἀμυβόλος· ἔργῳ δὲ στρατηγὸς ὑπέβη ἀπὸ τοῦδα ὁ Κρόμβελ, ὅστις, ἀπεκλείστο μὲν ἐπίσης καθὼς βουλευτῆς, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπαραιτήτων ἐαυτὸν ἀνέδειξε πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ πολέμου καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐδελέασε τὴν εὐνοίαν τοῦ Φαιρφάξιου, ὥστε ἡ βουλή ἀναγκασθεῖσα ἐπέστρεψεν εἰς αὐτὸν, κατ' ἐξαιρέσιν, νὰ δικτηρήσῃ τὴν ἐν τῷ στρατῷ ὑπηρεσίαν του· καὶ διὰ τὴν νὰ μὴ φεῖσῃ ὅτι ἡ ἐξαιρέσις ὑπὲρ ἐνός καὶ μόνου γίνεται, ἐπετρέψα τὸ αὐτὸ καὶ εἰς ὀλίγους τινὰς ἄλλους βουλευτάς.

Ἄμα ὁ Κρόμβελ διωργάνισεν ὁλόκληρον τὸν στρατὸν κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχάς, καθ' αἷς εἶχεν ὀργανίσει τὸ ἴδιον αὐτοῦ σύνταγμα, ὃ πόλεμος ἐκρίθη. Οἱ βασιλικοὶ εἶχον ἤδη νὰ παλεμήσωσι φυσικῶν μὲν ἀνδρίαν ἴσῃν τῆς ἐδικῆς των, ἐνθουσιασμὸν δὲ ἰσχυρότερον, καὶ πειθαρχίαν, τῆς ὁποίας παντάπασι ἐφεροῦντο. Μὲν ὀλίγον παροισμῶδες κατέστη λόγος, ὅτι οἱ τοῦ Φαιρφάξιου καὶ τοῦ Κρόμβελ στρατιῶται ἦσαν ἄλλοι ἄθροιστοι, παρὰ τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἐστέζιου.

Τῆ 14 Ἰουνίου 1645, συνεκροτήθη ἐπὶ τοῦ ὄροπέδου Νασέβου (Naseby), πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ

Νορθαμπτῶνος, ἡ πρώτη μεγάλη μεταξὺ τῶν βασιλικῶν καὶ τοῦ ἐκ νέου ὀργανισθέντος βουλευτικοῦ στρατοῦ μάχη. Ἄμα τῆ ἑω, ὁ βασιλικὸς στρατὸς παρετάχθη ἐπὶ μικροῦ τινος ὑψώματος, εἰς θέσιν προσφυᾶ. Πρόσκοποι σταλέντες ἵνα παρατηρήσωσι τὰ κινήματα τῶν βουλευτικῶν, ἐπανῆλθον μετὰ δύο ὥρας λέγοντες, ὅτι οὐδαμοῦ τοὺς εἶδον. Τότε ὁ δεξιὸς Ῥοβέρτος ἐπροπορεύθη αὐτοπροσώπως μετὰ τινων ἰλῶν, καὶ συνερωνήθη, ὅτι ὁ στρατὸς θέλει διαμείναι ἀκίνητος μέχρι τῆς ἐπανάδου του. Μόλις ὁμως προχωρήσαντος τοῦ στρατηγῶ ἐπὶ μικρὸν, ἐπεράνη ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν ἐχθρῶν προελάνουσα ἐπὶ τοὺς βασιλικούς, ἐκείνος δὲ, ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτοῦ, ὑπολαβὼν τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν ταύτην ὀπισθοποροῦσαν, ἐξακολουθεῖ νὰ προχωρῇ καὶ διαμηνύει τῷ βασιλεῖ νὰ ἐπιδράμῃ ἐν σπουδῇ, μήποτε καὶ ὁ ἐχθρὸς διαφύγῃ. Περί τὴν δεκάτην ὥραν, φθάνουσιν οἱ βασιλικοὶ, τεταραγμένοι ὀπισθοποροῦν ἀπὸ τῆς κατεσπουδασμένης αὐτῶν πορείας, καὶ ἐν τῷ ἄμα Ῥοβέρτος, ἄγων τὸ ἱππικὸν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ὁρμᾷ κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν Βουλευτικῶν, τεταγμένης ὑπὸ Ἰρέτων, ἡτὸν μετ' ὀλίγον γαμβρὸν γενόμενον τοῦ Κρόμβελ. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν στιγμήν, ὁ Κρόμβελ, τοῦ ὁποῖου αἱ ἴλαι κατεῖχον τὴν δεξιὰν πτέρυγα, ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν βασιλικῶν, τῆς ὁποίας ἐστρατήγει ὁ Λαγγδάλιος (sir Marmaduke Langdale). Κατ' ὀλίγον δὲ καὶ τὰ ἐν μέσῳ τεταγμένα δύο πεζικά, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν Φαιρφάξιον καὶ τὸν ἀτρόμητον Σκίππωνα, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτὸν, ἤλθον ἐπίτης εἰς χεῖρας. Οὐδεμία ἐτι μάχη τοσοῦτον βραχδείως συνεκροτήθη, οὐδὲ διεριλονεικήθη τοσοῦτον πεισματωδῶς. Οἱ δύο στρατοὶ ἦσαν σχεδὸν ἰσοδύναμοι· καὶ οἱ μὲν βασιλικοὶ, μεθύνοντες ὑπὸ τοῦ θάρρους, ὡς σύνθημα εἶχον ἡ Βασίλισ Μαρία Ἐρρίκλια, οἱ δὲ βουλευτικοὶ ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν αὐτῶν, προέβηκον ἄδοντες μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ὁ Ῥοβέρτος ἠτύχησε, κατὰ τὴν συνθήειάν του, περὶ τὴν πρώτην ἐφοδὸν καὶ μετὰ συμπλοκὴν τροδρᾶν, αἱ ἴλαι τοῦ Ἰρέτωνος ἐθραύσθησαν, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰρέτων, πληγωθεὶς εἰς τὸν ὄμον καὶ διατρυπηθεὶς τὸν μηρὸν ὑπὸ λόγχης, περιέπετεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς εἰς χεῖρας τῶν βασιλικῶν. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Ῥοβέρτος, ἐπαναλαμβάνων τὸ λάθος δι' ὃ πολλὰς ἤδη τῶν προηγουμένων μαχῶν ἀπέβηκε, κατεδίωκε τὸν ἐχθρὸν μέχρι τοῦ στρατοπέδου, καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι λαφυραγωγίας, ἐχρονοτρίβει περὶ τῆ ἐκπόρησιν αὐτοῦ, γενναίως ὑπὸ τῶν πυροβολιστῶν φρουρουμένου, ὁ Κρόμβελ, ἐγκράτης ἐαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν, εἶχε διασπάσει τὰς ἴλας τοῦ Λαγγδαλίου, καὶ, ἀναθεὶς εἰς δύο ἀξιωματικούς τὴν φροντίδα τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκ νέου αὐτῶν συστωμάτωσιν, ἐσπευδε νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου διεπολέμουν τὰ δύο πεζικά. Ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε δεινότερος καὶ φονικώτερος ἢ περὶ τὰ κέρα. Οἱ βουλευτικοὶ, ἐξορμήσαντες ἐπ' αὐτούς αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, περιῆλθον κατ' ἀρχὰς εἰς πολλὴν ἀταξίαν· ὁ Σκίππων ἐπληγῶθη βαρέως· προτρεπόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Φαιρφάξιου νὰ νὰ ἐκχωρήσῃ τῆς μάχης, ἀδελφί, εἶπεν, ἐτόσφ εἶς μὲ μείνει στρατιώτης, ἐνταῦθα θέλω διαμείναι· καὶ διέ-

ταξε τὴν ἐπιφυλάκην νὰ προχωρήσῃ. Μετ' ὀλίγον, πληγὴ δ' ἀσκήθης ἐπενεχθεῖσα κατέβαλε τὴν περικεφαλαίαν τοῦ Φαιρράξιου, ὁ δὲ συνταγματάρχης τῆς σωματοφυλακῆς του, Κάρολος Δουλεύς, θεωρῶν τὸν στρατηγὸν διατρέχοντα ἀσκεπῆ τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἔσπευσε νὰ τὸν προσφέρῃ τὸ ἴδιον κράνος· «δὲν πειράζει, Κάρολε, δὲν πειράζει, τὸν εἶπεν ὁ Φαιρράξιος» καὶ, ἐπιδεικνύων εἰς αὐτὸν ἐν σῶμα πεζικὸν τοῦ βασιλικοῦ στρατοῦ, τὸ ὁποῖον οὐδεμία ἐφοδος ἴσχυσε μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ διασειῇ· «οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἶναι λοιπὸν ἀκατάβλητοι, ἠρώτησεν ἐπετέθησ' κατ' αὐτῶν; — Δίς στρατηγέ μου, ἀλλὰ ματαίως. — Ἐλα λοιπὸν προσέθηκε, νὰ τοὺς κτυπήσῃς κατὰ κεφαλῆς, ἐγὼ δ' ἐπέρχομαι ἐπ' αὐτοὺς κατὰ νῶτον καὶ ἐνταμονόμεθα εἰς τὸ μέσον.» Καὶ ἐνταμώθησαν τῶντι εἰς τὸ μέσον, διασχίζαντες τὰς διαβραχίαις ἐκεῖνας τάξεις. Ὁ Φαιρράξιος, φονεύσας ἰδίᾳ χειρὶ τὸν σηματοφόρον, παρέδωκε τὸ τρόπαιον εἰς ἓνα τῶν ἀκολούθων· καὶ ἐπειδὴ οὗτος ἐκαυχᾶτο ὅτι αὐτὸς ἔπραξε τὸ κατόρθωμα, ὁ Δουλεύς ἠγανάκτησε διὰ τὸ ψεῦδος· ἀφῆκε τὸν νὰ λέγῃ, τὸν εἶπε, παρερχόμενος ὁ Φαιρράξιος· τσαυτὰς ἔλαβον τιμὰς ὥστε εἰμπαρῶ καὶ νὰ χαρίσω μερικὰς εἰς ἄλλους.» Οἱ δὲ βασιλικοὶ εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ ὑποχωρῶσι πανταχόθεν, ὅτε παρέστη ὁ Κρόμβελ μετὰ τῶν νικηφόρων αὐτοῦ ἰλῶν. Ἄμα ἰδὼν αὐτὸν ὁ Κάρολος, θορυβῆται ἐτι μᾶλλον καὶ παραλαβὼν τὸ σύνταγμα τῶν δορυφόρων, τὸ μόνον ἄθικτον εἰσέτι μείναν ἐξ ὅλου τοῦ στρατοῦ, ἐτοιμάζετο νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ νέου ἐκείνου ἀντιπάλου· ἐνῶ δ' ἐδόθη ἡ διαταγή, καὶ τὸ σύνταγμα ἐκίνησεν, ὁ παριππεύων παρὰ τῷ βασιλεῖ κόμης Καρνευάρθιος, Σκώτος τὸ γένος, ἀρπάσας τὰς ἡνίας τοῦ βασιλικοῦ ἵππου καὶ ἀνακράξας· «θέλετε λοιπὸν νὰ σκοτωθῆτε;» τὸν παρέτρεψε βιαίως δεξιᾷ. Οἱ πλησιέστεροι εἰς τὸν βασιλέα ἵππεις, ἐμιμήθησαν τὸ κίνημά του, καὶ τοὶ μὴ νοῦντες διὰ τί γίνεται· οἱ ἄλλοι τοὺς παρηκολούθησαν καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὀλόκληρον τὸ στράτευμα ἔστρεψε τὰ νῶτα εἰς τὸν ἐχθρόν. Μετ' ὀλίγον ἡ ἀπορία κατέστη τρόμος, καὶ ἅπαντες διεσκεδάσθησαν εἰς τὸ πεδίον, οἱ μὲν φεύγοντες, οἱ δὲ ἀγωνιζόμενοι ν' ἀναχαιτίσωσι τοὺς φυγάδας. Ὁ Κάρολος, περιστοιχισμένος ὑπὸ τινῶν ἀξιωματικῶν, ἐφώναζεν εἰς μάτην· «Σταθῆτε, σταθῆτε!» Ἡ φυγὴ δὲν ἀνεστάλη, εἰμὴ ὅτε ἀνεκάμψε τελευταῖον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ὁ στρατηγὸς Ροβέρτος. Τότε συνεσσωμάθησαν πάλιν περὶ τὸν βασιλέα μέρος ἀξιόλογοι τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ συγκεείμενον ἀπὸ ἵππέων διεβρηγμένων, τεταραγμένων, καταβεβλημένων. Ὁ Κάρολος, (διότι ἐν πολέμῳ ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἦτο γενναῖος ὁ ἀτυχῆς ἐκεῖνος βασιλεὺς,) ὁ Κάρολος ἐφιήρης, καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦς, καὶ φέρων τὴν ἀπελπισίαν διακεχυμένην εἰς ὄλον τοῦ τὸ πρόσωπον, δίς ἠξώρησεν πρὸς τὰ ἐμπρός, κραυγάζων στεντορείως, «ἀκόμη μίαν ἐφοδὸν, κύριοί μου, καὶ ἀναλαμβάνομεν τὴν νίκην.» ἀλλ' οὐδεὶς τὸν παρηκολούθησε. Τὸ πανταχόθεν διασπασθὲν πεζικὸν ἔτραπη εἰς ὄλοσχερῆ φυγὴν ἡ αἰχμαλωτίσθη· ὁ δὲ βασιλεὺς ἠναγκασμένος τελευταῖον νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ αὐτὸς

ἀπῆλθε μετὰ διχιλίων περίπου ἵππέων πρὸς τὴν Λεικεστρίαν, καταλιπὼν τὸ πυροβολικόν του, τὰ πολυμερόδια, τὰ σκεύη, ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν σημαίας, ἐν αἷς καὶ τὴν ἐδικὴν του, 5000 αἰχμαλώτους καὶ ἅπαντα τὰ μυστικά αὐτοῦ ἔγγραφα εἰς χεῖρας τῶν βουλευτικῶν.

Τοσοῦτον ὄλοσχερῆς καὶ κρίσιμος ἀπέβη ἡ νίκη αὕτη· ἀλλεπάλληλοι δὲ παρηκολούθησαν αὐτὴν θρίσμοι· καὶ, ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν, τὸ Παρλαμέντον καθυπέβαλεν εἰς τὸ ἴδιον κράτος, ἅπαν τὸ βασίλειον, ὁ δὲ Κάρολος, ἐλαυνόμενος ἀπὸ μετρηθείας μὲν ὑπὸ τοῦ βουλευτικοῦ στρατοῦ, ἀπ' ἄρκτου δὲ ὑπὸ τῶν ἐμβαλόντων εἰς τὴν Ἀγγλίαν συμμάχων τῆς βουλευτικῆς μερίδος Σκώτων, ἐπροτίμησε νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς ἀρχαίους αὐτοῦ ὑπηκόους· καὶ τῇ 5 Μαΐου 1646 ἐσηλθεν εἰς τὸ Σκωτικὸν στρατόπεδον. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο δὲν διέφυγε τὴν πεπρωμένην μοῖραν· διότι οἱ Σκῶτοι, οὐδεμίαν ἔχοντες πεποιθήσιν εἰς τὴν εἰλικρινῆ ὑπ' αὐτοῦ ἀναγνώρισιν τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων, δὲν ἐδίστασαν, ἐπὶ τῇ ἀπαιτήσῃ τοῦ Ἀγγλικοῦ Παρλαμέντου, ἀνακάμπτοντες εἰς τὰ ἴδια, ἀφοῦ ἔλαβον 700,000 λιρῶν ἀποζημίωσιν, νὰ παραδώσωσι τὸν βασιλέα εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῶν βουλῶν. Ὁ Κάρολος, μαθὼν τὴν σύμβασι·ν ἐπρόσθη, εἶπε, καὶ ὠνήθη· καὶ τῇ 9 Φεβρουαρίου 1647 ἀπήχθη εἰς Ὀλμβον (Holmby), τιμώμενος μὲν ἐτι, ἀλλ' αὐστηρῶς ἐπιτηρούμενος.

Πολὺ πρὶν ἐπέλθῃ ἡ κρίσις αὕτη τοῦ πολέμου, αἱ βουλαὶ εἶχον δικάσει καὶ καταδικάσει καὶ καταπονήσει (3 Ἰανουαρίου 1645) τὸν γέροντα ἀρχιεπίσκοπον Λαυδίου (προϊσταμένου τῆς κατηγορίας αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ Πρυννίου, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε οὗτος τοσοῦτον ἀπεχθῶς ἠκρωτηρίασε), εἶχον καταργῆσει τὴν λειτουργίαν τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας (8 ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λαυδίου) καὶ εἶχον παντὶ σθένει ἐπιδιώξει τὴν ὑπογραφὴν καὶ κύρωσιν τῆς περιύπτου ἐκείνης ἐπισήμου συμμαχίας καὶ συνομολογίας, δι' ἧς τὰ δύο βασίλεια τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας ἤνωσαν τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἀμύνης τῶν ἀμοιβαίων πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν δικαιωμάτων (25 Σεπτεμβ. 1643). Καταπαύσαντος δὲ τοῦ πολέμου, αἱ καινοτομίαι καὶ αἱ ἐκδικήσεις ἀπέβησαν ἐτι μᾶλλον δεινότεραι. Οἱ πλείστοι τῶν ἀρχαίων κληρικῶν ἐξώθησαν ἀπὸ τῶν ἐνοριῶν αὐτῶν. Οἱ βασιλικοὶ ἐτιμωρήθησαν διὰ δημεύσεων ἢ δι' ἰσοδυνάμων αὐταῖς ὑπερόγκων χρηματικῶν ποινῶν. Μεγάλαι κτήματα τοῦ στέμματος, τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ἐδημοπρατήθησαν, ὥστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μέγα μέρος τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἀκινήτου ἰδιοκτησίας μετέβαλε κυρίους, καὶ πλείστοι μὲν ἀρχαῖοι καὶ περιφανεῖς οἴκοι ἐξέλιπον διὰ παντός, πλείστοι δὲ νέοι ἄνθρωποι ἐπλούτησαν καὶ προήχθησαν.

Ἀλλ' ἐνῶ αἱ βουλαὶ ἤσυχολοῦντο περὶ τὴν τοιαύτην τῆς ἐξουσίας αὐτῶν χρῆσιν, αἴφνης ἡ ἐξουσία αὕτη διέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας των. Αἱ βουλαὶ ἐπέτυχον τὴν ἐξουσιαν ἐκείνην παραγαγοῦσαι εἰς τὸ εἶναι δύναμιν, τὴν ὁποῖαν ἔπειτα δὲν ἠδυνήθησαν νὰ περιστείλωσι. Ἐν θέ-

ρει τοῦ 1647, δώδεκα περίπου μῆνας, ἀφοῦ τὸ τελευταῖον φρούριον τῶν Ἰππέων καθυπετάχθη εἰς τὸ Παρλαμέντον, τὸ Παρλαμέντον ἠναγκάσθη νὰ ὑποταχθῆ εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ στρατιώτας. Διότι, ἅμα παραδοθέντος τοῦ βασιλείως, ἡ βουλή ἠθέλησε νὰ πέμψῃ μὲν μέρος τοῦ στρατοῦ εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ διαμαρτυρομένων, οἵτινες ἐξηκολούθουν πάσχοντες τὰ πάνδεινα ἀπὸ τῶν καθολικῶν, νὰ διελύθη δὲ τὰ λοιπὰ συντάγματα, ἐκτὸς ἐκείνων ὅσα ἦσαν ἀναγκαῖα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν φρουρίων καὶ εἰς τὴν ἀτυνομίαν τοῦ κράτους. Ἄλλ' ὁ στρατὸς, κατ' ἀρχὰς κρυφίως ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ ὑποκινούμενος, μετ' ὀλίγον δὲ ἀναφανδὸν προστατοῦντος τοῦ ἀνδρός ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ὁ γενναῖος ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ περὶ τὰ πολιτικά ἀσθενὴς Φαιρφάξιος κατήχησεν ἀπλοῦν ὄργανον, ὁ στρατὸς ἀντέστη· συνεκρότησε μίαν σύνοδον ἀξιωματικῶν καὶ ἐτέρων στρατιωτῶν, ἐνεργούτας ὡς ἄνω καὶ κάτω βουλή· ἀπήγαγεν, εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τὸν βασιλέα· ἠνάγκασε τὴν βουλήν νὰ ἀπομακρύνῃ ἕνδεκα αὐτῆς μέλη, τὰ μᾶλλον ἀντικείμενα εἰς τὴν στρατοκρατίαν ἐκείνην, ἐν οἷς καὶ τὸν Ὀλλιν' καὶ τελευταῖον, κατὰ μῆνα Αὐγούστου, καταλαβὼν τὸ Λονδίον, ὅλως ὑποχείριον κατέστησε τὸ Παρλαμέντον.

Ἐκτοτε, ἐπὶ δεκατρία ὅλα ἔτη, ἡ Ἀγγλία ἐκυβερνήθη, ὑπὸ διάφορα μὲν ὀνόματα καὶ ὑπὸ διαφόρους τύπους, ἀληθῶς ὅμως διὰ τῆς ἐπάθης, ὅπερ οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ μετὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, συνέβη ποτὲ ἄλλοτε εἰς αὐτήν. Ἡ στρατοκρατία αὕτη ὑπῆρξε καταθλιπτικὴ, ὀλιγώτερον ὅμως παρ' ὅτι συμβαίνει συνήθως εἰς τὰς στρατοκρατίας· καὶ τοῦτο διὰ τὸν ὅλως ἰδιάζοντα τοῦ στρατοῦ ἐκείνου ὀργανισμόν. Ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ ὁ μισθὸς καὶ αὐτῶν τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν ἦτο πολὺ ἀνώτερος τῶν συνήθων τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἡμερομισθίων· ἐπειδὴ προστούτοις ὁ ἔσχατος στρατιώτης ἠδύνατο ἐν αὐτῷ, διὰ συνέσεως καὶ ἀνδρείας, νὰ προαχθῆ εἰς τὰ ὑπέρτατα ἀξιώματα, ὁ στρατὸς οὗτος συνεκροτήθη, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἀπὸ ἀνθρώπων ἀνωτέρων τοῦ κοινοῦ πλήθους, κατὰ τε τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν ἀνατροφὴν, ἀπὸ ἀνθρώπων σωφρόνων, χρηστοτήτων, φιλοπόνων καὶ βεβουλευμένων, οἵτινες ἀνελάμβανον τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, αὐχί ὑπὸ ἐνδείας πιεζόμενοι, οὐδὲ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου καὶ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλ' ἕνεκα θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ζήλου, συνιδιόμενου μὲ τὴν ἔρεσιν τοῦ διακριθῆναι καὶ τοῦ προαχθῆναι. Ἐτεῦθεν, ἐνῶ πᾶς ἄλλος στρατὸς, βουλευόμενος καὶ ἀποφασίζων περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ἢ ἀτχολούμενος περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν γραφῶν, ἤθελε τάχιστα ἐξολισθήσει εἰς τὴν φοβερωτέραν καὶ ἐπικινδυνωτέραν παραλυσίαν, τοιαύτη ἦτο ἡ φρόνησις, ἡ σεμνοπρέπεια καὶ ἡ ἐγκράτεια τῶν ὑπὸ τοῦ Κρόμβελ μορφωθέντων πολεμιστῶν, ὥστε ὁ πολιτικὸς καὶ θρησκευτικὸς ὀργανισμὸς τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν δὲν ἀνέτρεπε παντάκαστι τὸν στρατιωτικὸν καὶ οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι οἵτις, ἐκτὸς ὑπηρεσίας ὄντες, ἦσαν διαβόητοι ὡς δημαγωγοὶ καὶ ὡς φαντασιόκοποι ἱερολόγοι, διεκρίνοντο διὰ τῆς καρτερίας, τῆς εὐταξίας, τῆς

πειθαρχίας αὐτῶν περὶ τὰς φρουράς, τὰς ἀτκήσεις καὶ εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης.

Ἄλλ' ὅσω χρηστὸς, ὅσω σῶφρων, ὅσω εὐλαβὴς καὶ ἀνῆτο ὁ στρατὸς ἐκεῖνος, εὐκόλον δὲν ἦτο νὰ δαμάσῃ τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος, τὸ ὁποῖον, ἅμα αἰσθανθὲν τὴν πρώτην κίεσιν τῆς στρατιωτικῆς τυραννίας, πρὸς ἡν παντάκαστι δὲν ἦτο ἐξοικειωμένον, κατεξανέστη κατ' αὐτῆς δειῶς. Αὐτὰ αἱ κομητῖαι ὅσαι ἐπὶ τοῦ τελευταίου πολέμου ἀνεδείχθησαν εὐπειθέταται εἰς τὸ Παρλαμέντον, ἀρηνίασαν ἤδη. Αὐτὸ τὸ Παρλαμέντον ἀπετροπιάσθη τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ὑπερμάχου πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ἀρχαίους ἐχθρούς, καὶ ἐπεθύμησε νὰ συνδιαλλαγῆ πρὸς τὸν Κάρολον, ἵνα περιστείλῃ τὸν στρατόν. Συγχρόνως δ' ἐν Σκωτίᾳ συνεμάχησαν οἱ βασιλικοὶ μετὰ τῶν πλείστων πρεσβυτεριανῶν, οἵτινες ἐβδελύσσοντο τὰ δόγματα τῶν ἀνεξαρτήτων. Τελευταῖον ἐν θέρει τοῦ 1648 ἐξεβράχη ἡ θύελλα. Στάσεις ἀνεφάνησαν εἰς Νορφοκίαν, εἰς Συρφοκίαν, εἰς Κεντικὴν, εἰς Ἑστεξίαν καὶ εἰς Οὐαλίαν. Ὁ στόλος ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ποταμοῦ ὕψωσεν αἴφνης τὴν βασιλικὴν σημαίαν, καὶ κύριος ὢν τῆς θαλάσσης, ἠπειλήσε τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν. Μέγας δὲ Σκωτικὸς στρατὸς, ὑπερβαλὼν τὰ ὄρια, ἐπέβηκεν εἰς Λαγκαστρικὴν, καὶ ὑπόνοια ὑπῆρχεν, ὅτι πολλοὶ Λόρδοι καὶ βουλευταὶ ἤρχοντο ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν κινήματων τούτων.

Ταῦτα πάντα ὅμως δὲν ἴσχυον νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν τοῦ στρατοῦ. Ἐνῶ ὁ Φαιρφάξιος κατέβαλλε τὰς περὶ τὴν πρωτεύουσαν στάσεις, ὁ Ὀλιβιέρος κατέλυσε τοὺς ἀτάρτας τῆς Οὐαλλίας, καὶ καταλείπων ὀπισθεν αὐτοῦ τοὺς κατερειρημένους αὐτῶν πύργους, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Σκώτους. Τὰ τάγματα τῶν ὁποίων ἠγείτο ἦσαν πολὺ τῶν ἀντιπάλων εὐαριθμότερα, ἀλλ' αὐτὸς δὲν συνείζε νὰ ἀριθμῆ τοὺς ἐχθρούς. Κατὰ μῆνα Αὐγούστου ὁ Σκωτικὸς στρατὸς κατεστράφη ἐξ ὀλοκληρεῦ· ἡ Σκωτικὴ κυβέρνησις μετεββύθημίσθη διαίκτης ἐχθρικῶς πρὸς τὸν βασιλέα διακεκμημένη ἰδρύθη ἐν Ἐδιμβούργῳ, καὶ ὁ Κρόμβελ, ὑπὲρ ποτε ὑπὸ τῶν ἰδίων λατρευόμενος στρατιωτῶν, ἐπανήλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Λονδίον.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον)

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

ΠΡΟΣ ΑΠΟΦΥΓΗΝ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ ΛΕΠΡΑΣ (1.)

Ἐκ τῆς παρατηρήσεως καὶ σπουδῆς τῆς νόσου λέπρας ἐξάγονται αἱ ἐξῆς τρεῖς ἀρχαί·

Α'. Ἡ νόσος λέπρα ἢ μᾶλλον ἐλεφαντίσις, ἢ ἐπιπαλάσσουσα εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, ἔχει τὴν

(1) Τὰ παραγγέλματα ταῦτα συνετάχθησαν ἐν ἔτει 1849 κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν ὑπὸ τοῦ βασιλ. I. Κηδῆ.

ἐπίαι· αὐτῆς εἰς τὰ ὑγρά οὐχ ἦτον ἢ τὰ στερεὰ τοῦ σώματος, ἦτοι ἐν τῷ ὀργανικῷ μίγματι (misto organico) κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ σοφοῦ Βουφαλίνου.

Β. Αὕτη φαίνεται μᾶλλον μεταδοτικὴ καὶ ἰδίως διὰ τοῦ συγχρωτισμοῦ, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα αὐτῆς στάδια, ἂν καὶ τινες τῶν νεωτέρων ἱατρῶν πρεσβεύουσι τὸ ἐναντίον.

Γ. Ἡ νόσος αὕτη φαίνεται ὅτι εἰς τὴν διάδοσιν ἢ μεταδόσιν αὐτῆς φυλάττει οἰκογενειακὴν τινὰ σειρὴν, εἴτε, κατ' ἄλλην ἔκφρασιν, μεταδίδεται οἰκογενειακῶς πως.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἐπεταὶ ὅτι ἴα προφυλαχθῆ τις ἐξ αὐτῆς ἀνάγκη πᾶσι,

Α. Νὰ προλάβῃ τὴν παθολογικὴν λεπρώδη ἴα οὕτως εἶπω, διαφθορὰν ἢ ἀλλοίωσιν τοῦ σώματος τοῦ ὄθεν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀρεῖται νὰ τρεφεταί· ἐκ βρωμάτων καλῆς ποιότητος καὶ ν' ἀποφεύγῃ πρὸ πάντων τὰ καρικευμένα καὶ ἀλατισμένα, μάλιστα δὲ τὰ ἐκ τοῦ εἶδους τούτου διεσθαρμένα καὶ ἰδίως τὰ ταγγιασμένα τῶν ἀλατισμένων χοιρίων κρεάτων, ὡς καὶ τὰ κρέατα χοιρίων φυματωδῶν τὴν πολλὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου, καὶ πρὸ πάντων τοῦ ταγγιασμένου, τὴν χρῆσιν ἄρτου εὐρώεντος, τὴν κατάχρησιν ὄστρακοδέρμων, καὶ ἐνὶ λόγῳ παντός διεσθαρμένου ἢ δυσπέπτου βρώματος. Ἔτι δὲ νὰ προφυλάττῃ κίθαρὸν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐνοικῆ εἰς οἶκημα καθαρὸν, μὴ ὑγρὸν καὶ εὐάερον.

Β. Νὰ προλάβῃ τὴν εἰς αὐτὸν μετάδοσιν τῆς νόσου· διὸ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν πρέπει νὰ συνοικῆ καὶ πολλῶ μᾶλλον νὰ συχοιμᾶται μὲ λεπρῶν, ἔτι δὲ νὰ μὴ μεταχειρίζεται τὰ φορέματα καὶ σκεύη αὐτῶν, ἂν πρότερον δὲν καθάρισεν αὐτὰ ἀποχρῶντως· καὶ ἂν ποτε εὐρεθῇ ἢ ἀγκασμένος νὰ διαμείνῃ εἰς οἶκημα κατοικηθὲν πρότερον ὑπὸ λεπρῶν, ἀνάγκη πᾶσι νὰ τὸ καθάρισεν πρὶν ἢ εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ.

Τὰ προφυλακτικὰ δὲ ταῦτα μέτρα δὲν πρέπει νὰ φθάνωσιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀστειρότητος ὥστε νὰ ἐμποδίζωσι τὰ χριστιανικὰ πρὸς τοῦ κάτχοντος καθήκοντα, καὶ νὰ ν' ἀνώμεθα ἐπὶ τῆ προφάσει ταύτης πᾶσαν βοήθειαν καὶ συνδρομὴν πρὸς αὐτούς.

Γ. Νὰ προλάβῃ τὴν εἰς ἐνυτὸν ἀνάπτυξιν τῆς νόσου, ἂν τυχὸν κατάγεται ἐκ γονέων ἢ ἄλλων συγγενῶν παθόντων τὴν αὐτὴν νόσον. Ὅθεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ ἀκριβῶς τὰ ἐν ταῖς προηγουμένοις δυεῖς παρτιγράφαις ἐνδιαλαμβανόμενα, καὶ πρὸς τούτοις νὰ μεταχειρίζεται κατ' ἔτος τὰ θαλάσσια λουτρά [ἂν δὲν ὑπάρχῃ τί τὸ κωλύον]· ὡς καὶ τὰ θερμὰ λουτρά· νὰ μὴ καταχρᾶται τῶν ἀραιμάξεων, τῶν ὁποίων ὁμως ἢ εὐρῶν καὶ ἀνάλογος εἰς τὴν διάπλασιν καὶ ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ ἀτόμου αὐτοῦ χρῆσις εἶναι ὠφέλιμος· νὰ φέρῃ εἰδυνατὸν κτυτήριον τι, καὶ νὰ μὴ παραμελῆ μάλιστα κατὰ τὸ ἑαυτὴν χρῆσιν ἀφεισιμάτων ἢ ζωμῶν καθαρτικῶν (depurativi), ποδῶν, οἷα εἰσὶν ἢ κοινῶς ἐν χρῆσει κινώρη, ἢ ἄρωσις, ἢ καπνοῦ ποτῆ, καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια, ἐκτὸς κλειστῶν ἄλλων τῶν ὁ-

ποίων δύναται κάλλιστα νὰ γίνῃ χρῆσις, δι' ἰδιαίταιρας ἱατρικῆς παραγγελίας. Καὶ ἂν ποτε ἤθελον ἀναφανῆ κατὰ τι μέρος τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐξανθήματα, φυμάτια ἢ διατάραξις τι τῶν λειτουργιῶν τοῦ σώματος καὶ ἰδίως τῶν γυνακείων, νὰ προστεύγῃ ἀμέσως εἰς ἱατρὸν.

Ἐκτὸς τούτων πάντων εἶναι ἀπολύτου ἀνάγκης νὰ μὴ γίνωνται συνοικέσια μεταξὺ δύο ἀτόμων καταγομένων ἐκ γονέων ἢ ἄλλων συγγενῶν παθόντων τὴν λέπραν· καὶ τὰ νήπια τὰ γεννηθέντα ἐκ μητρὸς καταγομένης ἐκ γονέων ἢ συγγενῶν λεπρῶν, πρέπει νὰ παραδίδωνται εἰς τροφὸν, καὶ οὐδόλως νὰ ἠλαῶνται ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν μητρὸς.

ΚΥΝΟΜΟΥΜΑΧΙΑΙ.

Tout passe, tout lasse dans ce monde, λέγει προκομία τις Γαλλικῆ. Καὶ τῶνόντι, ὅλα παρέρχονται καὶ ὅλα μᾶς ἀφθίζουσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Μόλις παρῆλθον ἑξ ἡμερῶν ἀπότου ὑπεδείξαμεν πρὸς τοὺς ἀπαγωγῆς τῆς Πανδώρας τὸν περὶ τὰς ἀλεκτορομαχίας ἐνθουσιώδη ἔρωτα τῶν Ἀγγλων, (Φυλλάδ. ΔΔ) καὶ ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ νέος ἔρωσ οὐχ ἦτον ζωηρὸς πρὸς ἄλλο εἶδος μάχης, διεδέχθη τὸν πρῶτον.

Ἐὰν πρέπει νὰ πιστεύωμεν τὸν Αἰλιανὸν (1), τοὺς τῶν ἀλεκτρομῶν ἀγῶνας πρῶτος συνέστησεν ὁ Θεμιστοκλῆς· εἰς ἀρετὴν, καὶ εἰς ἔργων ὠφελίμων τῆ πατρίδι ὑπόμνησιν. Γνωρίζοντες τὴν διάπυρον πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἀγάπην τῶν Βρετανῶν, δὲν διατάζομεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι καὶ αὐτοὶ, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐπολιτογράστῃσαν τὸ πρῶτον τὰς ἀλεκτορομαχίας, τὰς ὁποίας εἰς ἐπιχείρησιν σχεδὸν ἐμπορίας μετέβαλον ἀκολούθως. Ἀλλ' αἱ μάχαι μεταξὺ κυνῶν καὶ μυῶν δὲν νομίζετε ὅτι οὐδὲν ἔχουσι γενναῖον πρὸς παραδειγματισμὸν, ὅτι ἀπ' ἐναντίας καὶ ἀγενεῖς εἶναι, καὶ ἀηδέστῃραι καὶ αὐτῶν τῶν φυλλικῶν γυμνασίων περὶ ὧν ὡσαύτως διελάβομεν ἐν τῷ ἔρθῆντι φυλλάδιῳ;

Καὶ ὁμως τοιοῦτοι οἱ ἀγῶνες οἱ ἀντικαταστήσαντες τὰς ἀλεκτορομαχίας. Πόσος χρυσὸς θαλασσομαχίας μῆ.ας δλοκλήρους, ἦλθεν ἀπὸ τῆς Αὐστραλασίας καὶ τῆς Καλλιφορνίας, νὰ χωνευθῇ ἐντὸς τῆς στενῆς περιοχῆς τῶν Rattng Sports τοῦ Λονδίνου!

Ἀλλὰ μὴ λητμονήσωμεν ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ καὶ τερπόμενοι σπουδάζουσιν. Εὐφυῆς τις συγγραφεὺς, ψιυδωνύμως ἐπικληθεὶς Μπάριμπα Θωμάς, ἐγκύψας ἰδίως, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν μελέτην τῆς φυσιολογίας καὶ τῶν ἰδιοτήτων τῶν μυῶν, συνέταξε πραγματεῖαν δλόκληρον, ἐν ἣ προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ διὰ σκέψεων ἀξίας φιλοσοφικῆς, τερπνοτάτας καὶ ὠφελίμου προ-
ἔτι τὰς κυνομουμαχίας. Ἴδου, περιεργείας ἕνεκα,

(1) Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστορ. Βιβ. Β'. Κεφ. κή.

ἀκριβῆς μετάφρασις τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ σοφοῦ τούτου συγγράμματος

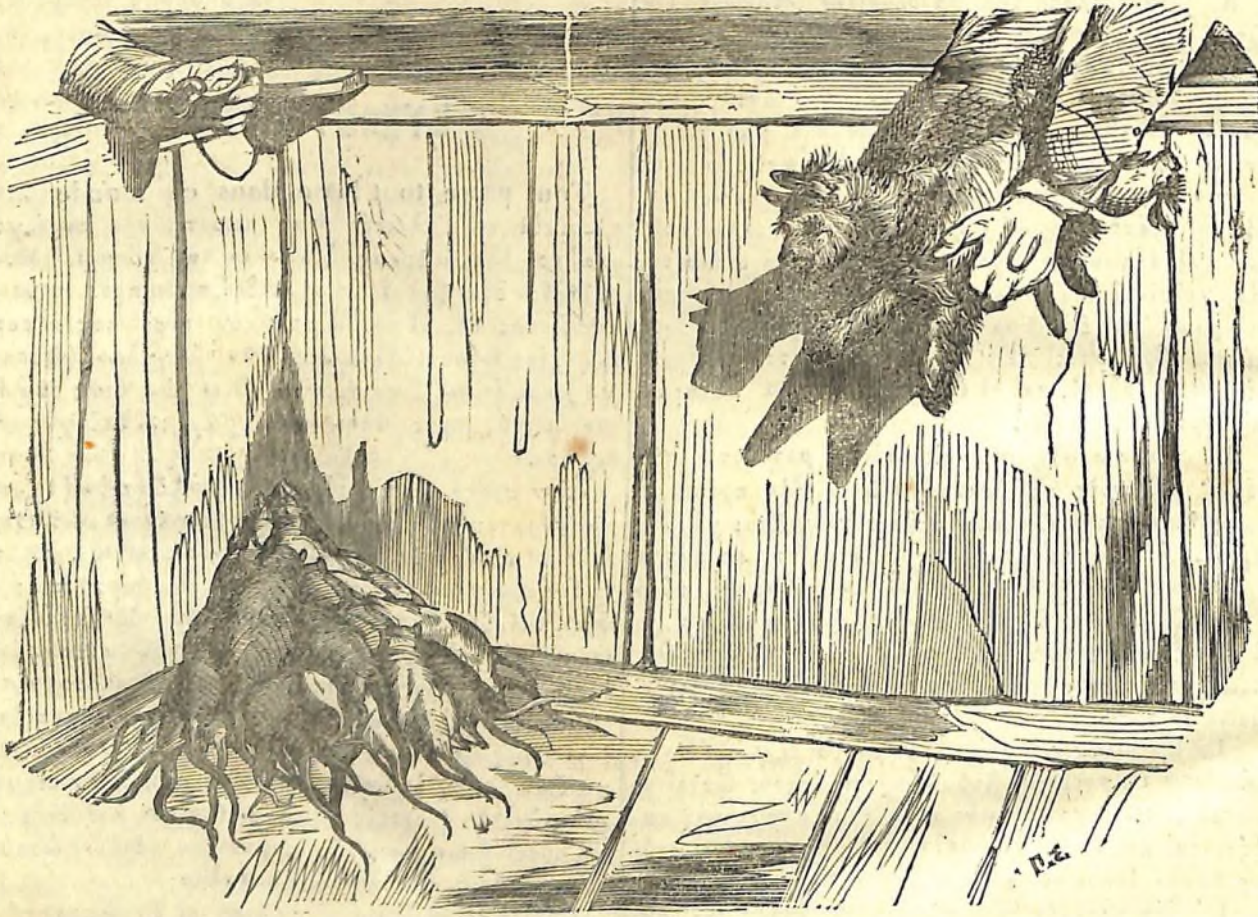
ΜΥΣ !!! ΜΥΣ !!! ΜΥΣ !!!

« Πραγματεία περὶ τῆς φύσεως, τῆς γονιμότητος » καὶ τοῦ φθοροποιοῦ χαρακίηρος τῶν μυῶν, τῶν » ὑπερόγκων ζημιῶν τὰς ὁποίας προξενοῦσιν εἰς » τὸ ἔθνος, καὶ περὶ τῶν καταλληλοτέρων μέσων » πρὸς ἐξολόθρην αὐτῶν. »

Καὶ ἤξεύρετε, κύριοι ἀναγνώσται, ποῖα τὰ καταλληλότερα ταῦτα μετὰ τοῦ Μ π ἄ ρ μ π α Θ ω μ ᾱ; Δὲν εἶναι οὔτ' αἱ γαλαὶ, ὡς φαντάζονται οἱ πολλοὶ

δέστερον τοῦ βλέμματος τούτων. Ἄλλ' ὡς φαίνεται, ὁ Μπάρμπα Θωμᾶς ἐσπούδατεν ἐπιμετέστερον τὴν φύσιν τῶν ποντικῶν, διότι ἐπήρτισε πολλὰ γράμματα τῆς περιέργου ἱστορίας των. « Ὑπόρχει, λέγει, κοινὴ πρόληψις ὅτι οἱ μῦς ἀλληλοσφαγοῦνται καὶ τρώγονται ὡς ἄλλοι Καννιβαλοὶ ἀλλ' ἡ πρόληψις εἶν' ἐστραμένη ἐξ ἐναντίας συμβαίνει κατὰ μυριάδας, καὶ εἶναι ἀληθεῖς σοσιαλισταὶ, ζῶντες ἀπὸ κοινοῦ καὶ συνεσθιόντες τὰ ὑρπαζόμενα. Δὲν ἔχουσιν οὔτε πολιτικῶδες οὔτε θρησκευτικῶδες νόμους; ὥστε ἡ σοσιαλιστικὴ ἢ κομμουνιστικὴ ἢ ποντικὴ τὸς ὀνομάσας, λέγεις ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. »

Περὶ δὲ τῆς γονιμότητος τῶν μυῶν, ἰδοὺ τί λέγει

Πλατεῖα ἢ στάδιον τῆς μάχης.

τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐπλῆσαν καὶ τὴν παροιμίαν τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Δουκάκιος, « Ποντικοῦ βουλάς κόψει κάτα. » οὔτ' αἱ μυᾶραι, οὔτε τὰ δηλητήρια, οὔτε κἀνὲν ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποία μεταχειρίζονται αἱ καλαὶ οἰκοδέσποιναὶ διὰ νὰ σώσωσι τὰ τυρία, τὰ βούτυρα, ἢ τὰ καρύδιά των ἀλλ' αὐτὴ ἡ περιοχὴ ἢ χρησιμεύουσα ὡς στάδιον τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων τῶν κυνῶν καὶ τῶν μυῶν, περὶ ᾧ θέλωμεν ὁμιλήσει κατωτέρω.

Ὅσοι τῶν φυσιολόγων, ἐπισηλοήθησαν εἰς τὴν περιγραφὴν καὶ τῶν εὐτελεστέρων ζῶων, δὲν ἀπηξίωσαν νὰ γρηψῶσι καὶ περὶ τῶν μυῶν. Ὁ Βουφῶνος βεβαίως μάλιστα ὅτι κἀνὲν ἐξ ἐκείνων δὲν ἔχει βλέμμα θηριω-

δ Μπάρμπα Θωμᾶς, καὶ σημειωτέον ὅτι τοῦ; λόγους τοῦ ἐπεκύρωσαν δύο ἄλλοι φυσιολόγοι ὀνομαστοὶ μεταξὺ τῶν ποντικοφίλων. « Οἱ μῦς; γεννῶσιν ἐξάκις, ἐπτάκις ἢ καὶ ὀκτάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ, διατηροῦσι δὲ τὴν ἱκανότητα τοῦ γεννᾶν τρία καὶ τέσσαρα ἔτη, καὶ φέρουσιν ἐκάστοτε εἰς φῶς δώδεκα ἕως εἰκοσιπέντε ποντικᾶκια. »

Ἄλλ' ὁ Μπάρμπα Θωμᾶς, διὰ νὰ προλάβῃ τὰς ἐνστάσεις πολλῶν δυσπιστῶν, παραδέχεται τὸν μέσον ὄρον, καὶ ὀλιγώτερον μάλιστα, τῶν διδομένων τούτων, καὶ ἐπ' αὐτῶν θεμελιῶν τοῦ; ὑπολογισμοῦ; τοῦ ἐξάγει, ὅτι ἐν ἀνδρόγονον ποντικῶν γεννᾶ ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν, ἐξακοσίας τεσσαράκοντα ἐξ

χιλιάδης και δεκακοσίους δεκά μῦς, οἵτινες τραγανίζουν καθ' ἑκάστην τὴν τροφήν ἐξήκοντα τεσσάρων χιλιάδων και ἑξακοσίων δεκάκοντα ἀνθρώπων!

Τὸ πρᾶγμα, ὡς βλέπευσιν οἱ ἀγνώστου, εἶναι καθ' ὑπερβολὴν σπουδαῖον, και διὰ τοῦτο ὁ φίλος τοῦ ἀνθρώπινου γένους Μπαρμπα Θωμάς ἐνηγορήθη ὅλη ψυχὴ και διανοία εἰς τὸ νὰ εὕρῃ μετὸν ἐξολοθρευτικὸν σκοπιμώτερον ἢ τὰ συνήθη.

Ἄλλ' εἰς αὐτὸ, δεῖλεται και ἄλλη ἀκατάλυσις πολὺ σπουδαιότερα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀνεκτίμητος. Διὰ συντόνων παρατηρήσεων και σιλλογισμῶν, ἐφθασε

πρὸς τινα γωνίαν· ἐπειτα δὲ ρίπτοντες ἐντὸς αὐτοῦ σκύλον, ἰκτίδα, ἢ γαλῆν, (ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁμοῦ σκύλον) προκαλοῦσι τὴν μάχην, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι τὸ νὰ φονεύῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐντὸς ὁρισμένου ἀλλὰ βραχυτάτου χρόνου, ὅσον ἐνεστὶν ἀνώτερος ἀριθμὸς ποντικῶν.

Βλέπω τὸν Ἕλληνα ἀγνώστην ἀποστρέφοντα τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὴν ναυτιώδη ταύτην σκηρῆν. Ἄλλ' ὁ Ἕλληνα ἀγνώστης δὲν ἀγαπᾷ ὡς οἱ Βρετανοὶ τὰ στοιχίματα. Ἰδοὺ δὲ και ποῖοι κανόνες τηροῦνται κατὰ τὰς ἀγρεῖς ταύτας μάχας.

νὰ ἐνοήσῃ ὁ σοφὸς ποντικολόγος ὅτι εἰ οἱ μῦς εἶναι τοσοῦτον ἐπιβλαβεῖς ζῶντες, μετὰ θάνατον ὁμοῦ γίνονται μεγίστης ὠφελείας πρόξενοι! «Τὰ πτώματα, λέγει, τῶν ποντικῶν χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ λιπαίνωσι θαυμασίως τοὺς ἀγροὺς, και διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συστηθῶσι παντοῦ σταδία κυνομουμαγιῶν.» Λυπούμαι ὅτι ὁ Μπαρμπα Θωμάς ἐλησμόνησε νὰ προσθήσῃ ὅτι πρὸ τῆς γεωργίας, και ἡ βιομηχανία εὐηγητήρη οὐ μικρὸν ἀπὸ τοὺς μῦς, κατεργασθεῖσα τὰ δέρματά των, και κατασκευάσασα τὰ λεγόμενα τῆς Σουηδίας χειρόκτια! Ὁμολογητέον ἄρα ὅτι ἐπὶ τῶν ποντικῶν ἐφαρμόζεται ἀξιολόγως τὸ γνωστὸ, ἐκεῖνο ρητόν, «Ὁ θάνατός σου ζωὴ μου!

Π.Σ.

Ἐκαστος σκύλος πρέπει νὰ σπαράξῃ τόσοις μῦς ὅσων λιτρῶν βάρους ἔχει αὐτός· τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου τοῦ σκύλου, καθὼς και τὸ ὄνομα, τὸ σχῆμα και τὸ βάρους τοῦ σκύλου αὐτοῦ, πρὸς δὲ και ὁ ἀριθμὸς τῶν μυῶν τοὺς ὁποίους χρεωστῆ νὰ φονεύσῃ, σημειοῦν· αἰ ἀκριβῶς ἐπιγραμματίου τὸ ὁποῖον ρίπτεται ἐντὸς τινος πύλου. Μετὰ ταῦτα ἐκλέγουσι διαιτητὴν και χρονοκράτορα ἢ ἀνθρώπων χρέος ἔγοντα νὰ παρατηρῇ ἀκριβῶς τὴν ὥραν τότε ἐκβάλλουσιν ἀπὸ τὸν πύλον τὴν γραμματίου, και βάλλουσιν ἐντὸς τοῦ σταδίου ἢ τῆς πλατείας τόσοις ἀριθμὸν μυῶν ὅσοι σημειοῦνται ἐν αὐτῷ. Ἄλλος τις κρατεῖ τὸν σκύλον, και ρίπτει αὐτὸν ἐντὸς τοῦ σταδίου εἰαν ἀκούσῃ τὸν χρονοκράτορα κραζόντα Time! (καιρός). Ἐάν τις τῶν στοιχηματιζόν-

Μυοθήρας.

Ἄλλ' ἀς ἐλθωμεν τέλος πάντων και εἰς τὰς κυνομουμαχίας. Εἶπομεν ἤδη ὁποῖος ἐνθουσιασμὸς ὑπεδέχθη τὴν σύστασιν τῶν ἀγῶνων τούτων. Ἦτο ἄρα ἐπιμενον νὰ συστηθῶσι και πολυάριθμα θέατρα μυῶν ἐν Λονδίῳ, τὰ ὁποῖα οἰκίαι μυῶν (rating-houses) ὀνομάζονται. Ἰδοὺ δὲ πῶς συγκροτεῖται ὁ ἀγών.

Βάλλουσιν ἐντὸς αἰθούσης σκευὸς τι τετράγωνον, περιοχὴν ἔχον μέτρων τιῶν, και ὀνομαζόμενον, rating ἢ πλατεῖα μυῶν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ρίπτουσιν ἀριθμὸν τινα ἐκ τῶν ζῶων τούτων, ἃ τινὰ συσπυροῦνται ἀμέσως, κατὰ τὴν συνήθειάν

των κυρίων τῶν σκύλων ὑποθέσῃ, ὅτι οἱ ποντικοὶ δὲν ἐφρονεύθησαν ἐντελῶς, και ὅτι ὁ σκύλος ἐμακρύνθη τοῦ σταδίου πρὶν τούτου, διατρίβεται ἀμέσως ἐξέλεγχῆς ἤτις γίνεται κατοῦντος τινὸς ἐπὶ τῶν οὐρῶν τῶν ποντικῶν· ὥστε, ἐάν διδῶσι σημεῖα ζωῆς, εἰσάγουσι και πάλιν τὸν σκύλον διὰ νὰ τοὺς ἀποτελειώσῃ. Ἐκαστος κύριος σκύλου οφείλει νὰ φέρῃ και τοὺς ποντικοὺς διὰ τὸν φόνον τῶν ὁποίων σκοπεῖ νὰ στοιχηματίσῃ. Τὸ δὲ στοιχίμα εἶναι δύο εἰδῶν· ἄλλοι μὲν στοιχηματίζουσιν ὅτι ὁ σκύλος των θέλει φονεύσῃ ρητόν τινα ἀριθμὸν ποντικῶν ἐντὸς ὁρισμένου χρόνου, ἄλλοι δὲ χω-

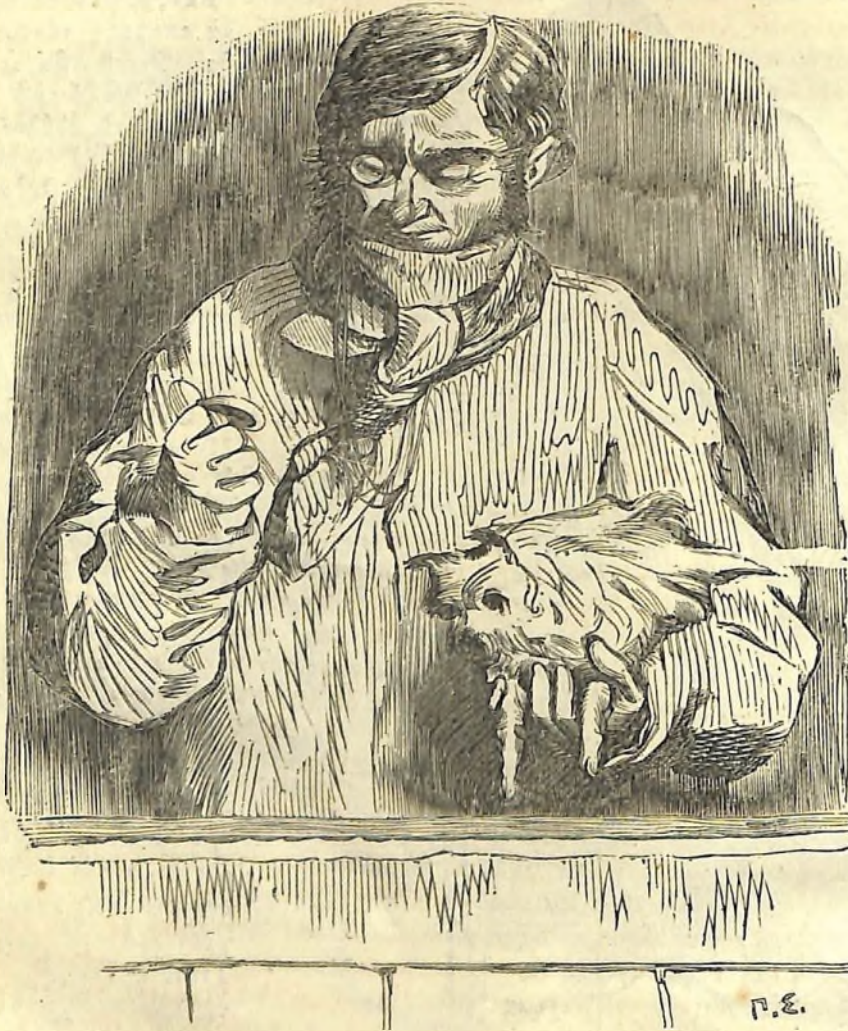
ρίς νὰ προσδιορίσωσι τὸν χρόνον, παρατηροῦσι μόνον ποῖος ἐφόρευτε πλειοτέρους ἐν βραχυτέρῳ διαστήματι.

Οἱ ποντικοὶ ἀμύνονται συνήθως μὲ ἀπειρον ἀνδρείαν, πρὶν δαγκάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆν μέσσην ὁ σκύλος· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ζωγρηθῶσι, σφέροντες πολλάκις τὴν κεφαλὴν, τρυματίζουσι δ' αὐτῶν δξέων αὐτῶν δόντων τὸ ῥύγχος τοῦ κυνός. Ἰδοὺ διατί οἱ σκύλοι, ἄ· α· πάζοντες τοὺς ἐχθρούς των, τείουσι ταχύτατα τὴν κεφαλὴν, διὰ νὰ παραλύσωσι τὰς δυνάμεις των.

Κατὰ τοὺς γενομένους πρὸ τινων μηνῶν ὑπολογι-

ται μετ' αὐτῆς, ἡ δευτέρα παριστάνει τὸν μυοθήραν (Rat catcher). Ἡ βιομηχανία τοῦ ἀνθρώπου τούτου εἶναι βεβαίως ἐκ τῶν θαυμαστοτέρων τὰς ὁποίας ἐπενόητε μέχρι τῆς σήμερον τὸ πνεῦμα τῆς φιλοκερδίας. Ἰδίτε τὸν τολμηρὸν τοῦτον ἔμπορον μὲ ὁποῖαν γὰρ ἡ ἡθους διαχειρίζει τὰ ἐμπορεύματά του! Πῶς βυθίζει τὴν χεῖρα ἐντὸς τοῦ κλωβου, ὡς ὀρνιθοθήρας ζητῶν νὰ συλλάβῃ πτηνὸν ἀθῶον! Μὲ πόσῃ ἐπιτηδειότητῃ κρατεῖ ἀπὸ τὴν οὐρὰν τὸν ποντικὸν διὰ νὰ τὸν ῥψῃ εἰς τὸ σταδion!

Ἐκ τῶν ἄλλων δύο, ἡ μὲν μία παριστάνει τὴν

Ρ.Σ.

Χρονοκράτωρ.

σμοὺς, δύο μόνον θέατρα μυῶν ἐν Λονδίῳ, τὰ τῶν κυρίων Shaw καὶ Sabin (Broad Street, saint Gifles's) καταναλίσκουσι 35,000 ποντικῶν κατ' ἔτος. Ὁ πρῶτος αὐτῶν ἐδαπάνησεν εἰς πρὶν μῆθειαν τοιούτων δι' ἓν ἔτος, εἰς περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Φοβούμεθα λοιπὸν μήπως αἱ μυομαχίαι, ἀντὶ νὰ φέρωσι τὴν καταστροφὴν τῶν μυῶν, ὡς εἶπεν ὁ Μπάρμπα Θωμάς, συντελέσωσιν εἰς τὸν πολλαπλασιασμὸν αὐτῶν. Ἐκ τῶν τριῶν εἰκότων αἵτινες, διὰ νὰ καταστῆσιν ἐναργεστέρην τὴν περιγραφὴν, δημοσιεύον

ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ

ΔΙΑ ΤΟΥ ΥΔΑΤΟΣ.

Ὅσοι πρὶν ἢ ἀναγνώσωσι τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν, ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς μόνον λαμβάνοντες ἐνδόξιμον, σπεύσωσι νὰ ἐπιφέρωσι κρίσιν, θέλουσι βεβαίως εἰπεῖν ὅτι παραλογίζομεθα. Πῶς εἶναι δυνατόν, θέλουσιν ἀνακράξαι, νὰ φωτίζη τις ἢ νὰ θερμαίνῃ τὸν κοιλτῶνά του δι' ὕδατος! Καὶ ὅμως ὁ ἔχων στοι-

πλατεῖαν ἢ τὸ σταδion τῆς μάχης, ἡ δὲ ἄλλη τὸν χρονοκράτωρα (Time-keeper).

Πολλοὶ σκύλοι ἐδοξάστησαν κατὰ τὰς ἐκ τοῦ συστάδην ταῦτα: μίγας· ἄλλοι ἐφόρευσαν 30 μῦς ἐντὸς 2 λεπτῶν τῆς ὥρας, ἄλλοι 20 ἐντὸς τριῶν, ἄλλοι ἑκατὸν ἐντὸς 5 καὶ 7 λεπτῶν, καὶ ἄλλοι διὰ μιᾶς σχεδὸν 100. Εἴς μάλιστα σκύλαξ ἐθριάμβευεν εἰς πενήκοντα καὶ ἐπέκεινα μίγας, καὶ ἐφόρευσε πλέον τῶν 2,500 ποντικῶν!

χειώδεις τινός γνώσεις χημείας, ὀλίγον κεφθείς δὲν θέλει βραδύνει νὰ εὐρῆ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος.

Τὸ ὕδωρ, ὡς γνωστὸν, σύγκειται ἐκ δύο ἀερίων, τοῦ ὑδρογόνου καὶ τοῦ ὀξυγόνου, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἶναι εἰς ἄκρον εὐρλεκτον, φλόγα μὲν ἀναπέμπον σχεδὸν ἀδιόρατον, μεγίστην δὲ διαδίδον θερμότητα. Ὁμιλοῦντες λοιπὸν περὶ φωτισμοῦ καὶ θερμάνσεως δι' ὕδατος, ἐννοοῦμεν τὴν ἐκ τοῦ ὑδρογόνου θερμότητα καὶ λάμψιν· τὸ οὐσιώδες εἶναι τὸ νὰ ἐξαχθῆ ἐκ τοῦ ὕδατος τὸ ἐν αὐτῷ ὑδρογόνον, ἔργον εὐκόλον εἰς τὴν χημείαν, καὶ νὰ δοθῆ εἰς αὐτὸ ἡ λάμψις ἣς τινος στερεΐται, πρᾶγμα ἐτι πλέον εὐκόλον.

Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι νέα· πρότινων ἐτῶν ἐνησχολήθησαν εἰς τὴν πραγματοποιήσασθαι αὐτῆς καὶ τινες ἄλλοι, ἐσχάτως δὲ, κατὰ τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας, ὁ K. Gillard ἐπέτυχε πληρέστατα, διαδοῦς καὶ φῶς καὶ θερμότητα εἰς δλόκληρον βιομηχανικὸν καταστήμα, διὰ μηχανικῆς τὴν ὁποίαν αὐτὸς μὲν ἐπενήρτη, κατασκεύασε δὲ ὁ K. Magnier.

Ἡ μηχανὴ αὕτη ἔχει σχῆμα κλιβάνου περιέχοντος δύο διλυστῆρας σιδηροῦς, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀπολήγει σωλὴν ἐπίσης σιδηροῦς, δι' οὗ εἰσάγεται ἀτμὸς ὕδατος, φέρων μικρὰς ὀπὰς περιβεβλημένας διὰ λευκοχρύσου, ὥστε νὰ μὴ φράσσωνται ἐξ αἰτίας τῆς ὀξυδώσεως τοῦ σιδήρου.

Καὶ πρῶτον μὲν θερμαίνεται ὁ κλιβάνος, ὅταν δὲ κοκκινίσωσιν οἱ διλυστῆρες ὡς βύσσινα, γερμίζονται μὲ αἰθάλην καὶ μὲ ἄνθρακας, καὶ εἰσάγεται ἐξωθεν ἀτμὸς ὕδατος.

Τὰ παραιτέρω ἐξηγοῦνται εἰκοθεν.

Οἱ ἄνθρακες πυρακτοῦνται, καὶ ἐπειδὴ ἔχουσι μεγάλην συγγένειαν μὲ τὸ ὀξυγόνον, ἀπορροφῶσι τὸ ἐν τῷ ἀτμῷ τοῦ ὕδατος περιεχόμενον. Ὁ ἀτμὸς ἐπομένως ἀναλύεται, τὸ ὑδρογόνον ἀποχωρίζεται, τὸ δὲ ὀξυγόνον, εἰλούμενον μὲ τοὺς ἄνθρακας, συγκροτεῖ τὸ ἄνθρακικὸν ὀξύ. Τὰ δύο ἀέρια, ἦτοι τὸ ἄνθρακικὸν ὀξύ καὶ τὸ ὑδρογόνον, μιγνύμενα ἐντὸς τοῦ διλυστῆρος, ἐξέρχονται ὁμοῦ δ' αὐτῶν καθεύου, ὅστις φέρει αὐτὰ εἰς καθαριστήριον ὅπου χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων.

Χωρίζονται δὲ ὡς ἑξῆς· Τὸ καθαριστήριον περιέχει τίτανον ξηρὰν, ἣτις, ὡς ἔχουσα μεγίστην συγγένειαν μὲ τὸ ἄνθρακικὸν ὀξύ, ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ, καὶ παράγει ἄνθρακικὴν τίτανον. Τότε τὸ ὑδρογόνον μεταβαίνει εἰς τὸ ἀερίομετρον ὅπου συμπυκνοῦται.

Σημειωτέον ὅτι ἡ αὕτη τίτανος χρησιμεύει εἰς τὸ ν' ἀποχωρίζῃ τοῦ ὑδρογόνου τὸ ἄνθρακικὸν ὀξύ, ἀλλ' ἀπὸ πρῶτον ἀποβάλλῃ τὸ ἀέριον τὸ ὁποῖον ἀπερρόφησεν. Ὁ δὲ τρόπος τῆς ἀποχωρίσεως εἶναι ἀπλοῦστατος.

Ἄνωθεν τοῦ μεγάλου θόλου τοῦ κλιβάνου ἐπίκειται κάλυμμα ξύλινον, ἐφ' οὗ χέουσι τὴν προερχομένην ἀπὸ τούτων καθαρισμοῦ καὶ κεκορεσμένην ἄνθρακικοῦ ὀξέως τίτανον. Ὑπὸ δὲ τὴν ἐπιρροὴν τῆς θερμότητος, τὸ ὀξύ τοῦτο χωρίζεται τῆς τιτάνου, καὶ ἐξέρχεται δι' ὀπῆς ἀείποτε ἀνοικτῆς, ἐνῶ ἡ χωριθεῖσα τίτανος ἐξέρχεται δι' ἑτέρας.

Ἄλλ' ἐὰν τὸ ὑδρογόνον σκοπὸν μόνον δὲν ἔχη τὴν θερμάνσιν ἀλλὰ καὶ τὸν φωτισμὸν, τότε τὰ μέσα ταῦτα δὲν ἀρκοῦσι. Τὸ καθαρὸν ὑδρογόνον διαδίδει ὡς εἵπομεν, φῶς ἀθηνέστατον· τοῦτο δὲ δὲν καθιστάνεται λαμπρὸν εἰμὴ ἐὰν διὰ τῆς φλογός του ἀναρθῶσι μόρια στερεοῦ τινος σώματος. Ὅθεν φέροντες εἰς συναφῆ ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον μὲ τεμαχίον τιτάνου, ἀπολαμβάνομεν φῶς λαμπρότατον.

Τὰ ἀέρια τῶν γαιανθράκων, τὸ ἄλειμμα καὶ τὸ ἔλαιον ἀναδίδουσι φῶς, ἔνεκα μόνον τοῦ εἰς ἄκρον διηρημένου καθαρῷ ἄνθρακος τὸν ὁποῖον περιέχουσιν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐφκρυσθῆ τὸ ὑδρογόνον εἰς τὸν φωτισμὸν διὰ τῶν μέσων αὐτῶν περιεγράψαμεν, πρέπει νὰ βάλωμεν αὐτὸ πλησίον σώματος τινος στερεοῦ.

Ἡ μέθοδος τοῦ K. Grillard εἶναι ἀπλουστάτη.

Λύχνος ἀερίου συνήθους (gaz) οὐτινος αἱ ὀπαὶ εἶναι λεπτόταται, φέρει εἶδος τι θρυαλλίδος ἐκ λευκοχρύσου πολλὰ λεπτῆς· ἡ θρυαλλίς αὕτη ἀναπτομένη ὑπὸ τοῦ ὑδρογόνου, διαδίδει φῶς λαμπρότατον. Δὲν φθείρεται δὲ παντάπασι οὐδὲ μετὰ πολυχρόνιον χρῆσιν.

Ἐν μέτρον κυβικὸν ὑδρογόνου διατηρεῖ τέσσαρας καὶ πέντε λύχνους ἐπὶ μίαν ὥραν, διὰ δὲ τὴν κατασκευὴν του δαπανῶνται 14 ἢ 15 λεπτὰ τῆς δραχμῆς.

Ν Α Π Ο Λ Ε Ω Ν.

Κατὰ τὸ Γαλλικόν.

Τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀνδρὸς τούτου, οὐτινος τὸ ὄνομα θέλει φέρεῖ εἰς αἰῶνας ἡ ἱστορία, ὑπῆρξεν ἀκαταδάμαστος τις θέλησις, συνοδευμένη ὑπὸ νοῦς ζωηροῦ, πεποικιλμένου, μεγίστου. Τὸ μέγα τοῦτο πλεονέκτημα, δημοκρατικὸν μὲν πατριώτην κατ' ἀρχάς, κατατροφέα δὲ τῆς ἐπαναστάσεως ὕστερον, καὶ τέλος δικτάτορα ἀνέδειξε τὸν ἄνδρα. Τὸ περίπτον τοῦτο κατεῖχε καὶ δι' αὐτοῦ ἀνέπτυξε τόλμην θαυμασίαν ἴσθη τῆς τοῦ Ἀννίβα, πνεῦμα ἐπιχειρηματικὸν ὁποῖον τὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀπόφασιν νοήμονα ὡς τὴν τοῦ Καίσαρος, καὶ πανουργίαν οἷα ἡ τοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἐξημεμένην ἔχων τὴν φαντασίαν ἐκ τοῦ μεγαλείου τῶν ἡρώων τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἔκδοτος εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὸ θεμέλιον τῆς στρατηγικῆς, διὰ τῶν ὄπλων ἀνηγορεύθη κυριάρχης τῆς Γαλλίας, καὶ διὰ τῶν ὄπλων κατέπληξε τὴν Εὐρώπην.

Σταθμίτας τῆς τε ἰδίας πατρίδος τοῦς ἀγῶνας καὶ τῆς Γαλλίας τὰς ἀναστατώσεις, συνεῖδα κατὰ πόσον ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἐπὶ τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἰσχύν, ἥτις οὐδενὸς ἐχρῆζετο ἄλλου ἢ ἀντικειμένου πρὸς τὸ ἐξασκηθῆναι. . . ἡ στραταρχία καὶ τοῦ κατακτητοῦ τὸ σκῆπτρον τῷ παριέχον στάδιον ἀπέραντον.

Καταβάς ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς αὐτοῦ σκῆψῆς, καὶ μέχρις ἐσχάτης αὐτοῦ πνοῆς τὰς αὐτὰς ἔτχε ψυχικὰς ὁρμάς. Καὶ οἱ λόγοι του, καὶ οἱ στοχασμοὶ του ἐν τῇ Ἀγίᾳ Ἑλένη ἦσαν λόγοι καὶ στοχασμοὶ με-

γάλης ψυχῆς—Ἐπὶ τοῦ μεμονωμένου ἐκείνου βράχου, ἐν μέσῳ τοῦ ἀχανοῦς ὠκεανοῦ, ἀναπαυόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης ἦν ἔφερε κατὰ τὴν ἐν Ὠστερλιτς μάχην, ἦτον ἀκόμη τοῦ σύμπαντος ὁ ταραξίας ἐκείνος!

Ὁ τιτὰν οὗτος δὲν ἔχει τὸν ἐφάμιλλον—σκέψις, συναίσθησις καὶ ἐνέργεια παρ' αὐτῷ ὠδεύουν ἐκ συμφώνου· ἡ φιλοδοξία ἦτο τὸ ἐλαττήριον τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἄμοιρος καταγωγῆς βασιλικῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυνάμενος μηδένα τῆς Εὐρώπης θρόνον νὰ καθέξῃ, τὸ πᾶν ὀφείλει εἰς τὴν τύχην, εἰς τὰς περιστάσεις, εἰς ἑαυτὸν. Τὸ ζωηρὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ἡ εὐτολμία, ἡ δὲξυδέρκεια, ἡ δραστηριότης καὶ ἡ ἀκάματος ἐπιμονὴ τὸν ἀνήγειρον—ἡ ἀκόρετος φιλοδοξία τὸν κατέβαλεν.

Εἶναι φαινόμενον τῶν αἰώνων, ὅπερ, κατ' εὐτυχίαν τῶν λαῶν, ἡ φύσις δὲν μᾶς παρουσιάζει ἐπανειλημμένως, καὶ ὅπερ μᾶς διδάσκει πόσα δύναται ἡ ἐπιμονὴ νὰ κατορθώτῃ, ἂν τὰ μεγάλα σχέδιά της δὲν ὑπερβῶσι πάντα ὄρον.

Φύσει κρυφίνους, σοβαρὸς, μάλιστα κατηφῆς, βαθὺς εἰς τὰς σκέψεις, σιωπηλὸς, λακωνικὸς εἰς τὸ λέγειν, ὀλίγωρος ἅμα καὶ παρατηρητῆς, φιλέρημος, πεισματώδης πολλὰκις, καὶ ἐπιδεικτικὸς παθῶν μέτριον καὶ ἐμελέτα ἐπὶ τὰς ταραχὰς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. . . εὐκόλως ἄρα ἐδύνατό τις νὰ προεικάζῃ τὸ κατὰ τὸν ἄνδρα. Τὸ θανάσιμον μίτος τοῦ νέου Κυρίου κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος του μετέβαλε τὸν σπιθηρα εἰς φλόγα.

Ἐν τοῖς πολυταράχοις κύμασι τῆς βιωτῆς νῦν μὲν καταβαλλόμενος, νῦν δὲ ἀνυψούμενος, ἐγυμνάσθη εἰς τὸ προβλέπειν τοὺς θιαίους κλόνας, εἰς τὸ συμμορφοῦσθαι μετ' αὐτῶν, ἀλλ' ἅμα καὶ θεωρεῖν τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἄλλους ἀριθμοὺς, εἰς τὸ ἐκτιμᾶν αὐτοὺς καθ' ὅσον ἐδύνατο νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν, εἰς τὸ κρύπτειν ἐν μυχίοις ἐγκάτοις καὶ τὸν μηδαιμώτερον λογισμὸν, καὶ θεωρεῖν τὰ πλήθη ὡς μέσα μόνον πρὸς ἐπίτευξιν σκοπῶν.

Εἰκοσιπενταετῆς μόλις διήλθεν ὑπ' ὄλας τῆς τύχης τὰς φαντασιοπληξίας—ἐν βραχεῖ χρόνῳ διαστήματι, ἡ Κύρνος τὸν ἐξήλασε, ἡ Γαλιία τὸν ἐτίμησεν, ἡ ἐθνικὴ Σημέλευτις τὸν διέγραψεν ὑπὸ τοῦ καταλόγου τῶν στρατηγῶν καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸν ἀνήγειρεν εἰς τὴν ὑπάτην ἀρχήν.

Νέος, ῥωμαλέος, σκληρὸς, Σπαρτιάτης εἰς τε τὸ λέγειν καὶ πράττειν, δραστήριος, ἐχέμυθος, ἐτασιῆς καὶ τῶν ἐλαχίστων, ἀπὸ νίκης ἐββίβθη εἰς νίκην. Τὰ ζηλότοπα μέλη τοῦ Διευθυντηρίου ἐπέβοντο αὐτὸν καὶ ὠμολόγουν αὐτῷ εὐγνωμοσύνην ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' αὐτὸς ἐφαίνετο περιφρονῶν ταῦτα πάντα, καὶ ἐγκολπούμενος ψυχὴν Ἀλεξάνδρου, μετέφερε τῆς δόξης του τὸ θέατρον εἰς γαίης ἀπωτάτας. . . μετέφερε τὴν Γαλιίαν εἰς Αἴγυπτον. Αἱ Πυρκαϊδίδες ἐρῶν διήλθον τοῦ σύμπαντος οἱ αἰῶνες, μάρτυρες ἐγένοντο τῆς δόξης αὐτοῦ! ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ πολὺ φωνή τις μυστηριώδης, φωνή τις ἀπὸ τῶν Περσηναίων κατέρχουμένη καὶ τὰς θαλάσσις διασχίζουσα, αὐτὸν φαίνεται

ἀποκαλοῦσα· τείνει τὸ οὖς, ἀκούει καὶ . . . ἐπ' ἀνέρχεται! ἐπ' ἀνέρχεται! εὐπρόσδεκτος καὶ θαυμαστός! Τὸ ἀνίσχυρον διευθυντήριον διαλύεται, ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς ὑπατείας, ἡ ὑπατεία γεννᾷ τὴν δικτατωρίαν, ὁ ἰσόβιος ὑπατος ἀναγορεύεται Ἀυτοκράτωρ.

Ὁ διαδοχικὸς Ἀυτοκράτωρ τῶν Γάλλων ἐπιβάλλει ἐπὶ τὴν Εὐρώπην τὴν σιδηρᾶν θέλησίν του. Προσπειστῆς τῆς διχουσοῦσης Γερμανίας, μετῆς τῆς θορυβώδους Ἑλλουητίας, βασιλεὺς τῆς διαμεμελιτωμένης Ἰταλίας, διοικητῆς τῆς Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας, καὶ διὰ τοῦ Ἡπειρωτικοῦ συστήματός του δεσπότης τῆς Εὐρώπης ἀπάτης, πανταχοῦ ὑπέθαλψεν καθ' ἐαυτοῦ ἀπέχθειαν κρυφίαν.

Τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ ἐξέτεινεν ὁ γίγας ἐπὶ τοσοῦτον, καθ' ἰνῶτικον νὰ κερποῦται τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἄλλων, νὰ διαμελιζῇ τοὺς συσσωματωθέντας, νὰ πτοῖ τοὺς ἀπομεμονωμένους, καὶ διὰ τοῦ καταπληκτικοῦ του ξίφους νὰ καταπέιθῃ τοὺς διατάζοντας ὅτι μεθ' ἐαυτοῦ ἔφερε τὴν νίκην.

Καὶ ἐν μέσῳ ἀγῶνων τοιούτων, εἶρε καιρὸν τὸν ἀρμόδιον τοῦ ν' ἀποδώτῃ τὸν ὀφειλόμενον σεβασμὸν πρὸς τοὺς βεβηλωθέντας ναοὺς, νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, νὰ βελτιώσῃ τὰ δημόσια ἐκπαιδευτήρια, νὰ σχεδιάσῃ τὸν κώδικά του, καὶ νὰ μὴ παραβλεψῇ τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, τὴν ἐμπορίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ τοὺς ἀποικισμοὺς. Ἡ καλουμένη δημοκρατία ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐλαμπρύνθη, τὰ οἰκονομικὰ της ἐκανονίσθησαν ἐπὶ τὰ κρείττω, καὶ νέαι δδοί, καὶ διώρυγες, καὶ οἰκοδομαὶ μεγαλοπρεπεῖς ὠραίταν τὴν ἐπικράτειαν.

Ἐρήνη εὐκαρπὸς περιεκόμει μετὰ διφνῶν τὸν βορρᾶλωτον θρόνον—ἀλλ' ὁ μοιροφιλὴς ἤρως ἐχρήζετο, εἶεγε, πολέμων πρὸς τὸ χαλιναγωγεῖν τοὺς ἐχθρούς του.

Τὸ διακυβεῖν φέρει πολλάκις εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νίκης, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ εἰς τὰς τῆς καταστροφῆς.

Στρατηλάτης στρατοῦ μυριαθίμου ἐξῆλθε κατὰ τριῶν αὐτοκρατόρων—ἡ χιλιετία τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐξέλιπεν—ἡ τύχη τῆς Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας ἀπεφασίσθη—καὶ τοῦ Ναπολέοντος ἡ κυριαρχία ἐξετάθη ἐπὶ τὸ σύμπαν. Ἡ Αὐστρία μόνη, ἐλπίζουσα ἐπὶ τέλος νὰ δώσῃ τῆς εὐχῆς τὴν ἐλαίαν εἰς τὰ ἀπρηδωμέα ἔθνη, ἐνδόξως καὶ μετὰ καρτερίας ἀντέστη κατὰ τοῦ τιτάνου.

Ἡ γέννησις τοῦ βασιλέως τῆς Ρώμης ἀνήγαγε τὸν Ναπολέοντα εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς εὐδαιμονίας. Ἐκτοτε πλέον περὶ μηδενὸς ἐποήθη τὰς νίκας, καὶ πᾶν τὸ μετ' αὐτὴν ὑπεργερούθη οὐχὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης.

Ἐν τινι παραφορᾷ ὁ γαῦρος προὐκάλεσε τὸν γίγαντα τῆς ἀκτου ἐν μέσῳ τῶν παγετῶν αὐτοῦ! Τὰ στοιχεῖα, ἡ Μότσα, ἡ Βερσέη, ἡ Λεΐφια ὑπέσκαψαν τὴν πτώσιν του. Ἡ Ἑλβη, αὐτὴ ἐκείνη ἡ Ἑλβα, τὴν δροῖαν αὐτὸς οὗτος προτέλαβεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Γάλλων, ὑποδέχεται τὸν κύριόν της. Καὶ τοι δὲ

πραγματοποιήσει. Αναρπάζεται οὖθις εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἡ πεντηκστή μάχη του ὑπῆρξε καὶ ἡ ἐσχάτη. Ἐκεῖνος, ποῦ; οὐ μίαν Γερουσίαν, ἀπένευμε τὸν τίτλον Μέρκας, ἐπέπρωτο, καὶ τοὶ μεγαλύτεροι τοῦ Θεμιστοκλέους, νὰ δώτῃ τέλος ἀθλιότερον μὲν, ἀλλ' οὐχ ἥττο· καὶ εὐγενέστερον.

Ὁ νέος τίτλον καὶ ὁ αἰὼν αὐτοῦ προσδοκοῦσι Τάκι τον, ἀλλ' ἀμφοτέροι ἴσως ὀρεῖσθαι νὰ ποτηθῶσι κατὰ τὴν ἑλευσίαν του.

Ὁ Ναπολεὼν ἐγίνωσκε κατὰ πόσον εἶναι αὐστηρὰ καὶ ἀδυσώπητος ἡ ἱστορικὴ στάθμη ἔκρινε δὲ τὸ ἀπώτατον μέλλον, οὐχὶ ἐκ τῶν πράξεων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἠθικῶν συνεπειῶν, διὸ καὶ ὁ γίγας ἰχνηλάτει τοὺς μεγάλους ἀνδρας τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἡγάπα τὸν Ὀσσιάν, καθόσον καὶ ἡ ποίησις ἀπαθανατίζει· ὁ πικρὸς καὶ κοιτικὸς κάλαμος τοῦ Τακίτου ἦν προσβλητικὸς καὶ θανάσιμος, τὸν ἀπεστράφη ἄρα, καὶ πρὸς μόνον τὸν Πλούταρχον ἔτεινε τὴν προσοχήν. Καὶ κατὰ τοῦτο ἴσως αἱ προαισθήσεις του δὲν τὸν ἠπάτησαν· ὁ Πλούταρχος του ἐλεύσεται!

Ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἔκαμε τὸ πρῶτον βῆμα καὶ τῆς ὁποίας τὴν φορὰν παρεκλούθησε, συνείδε κατὰ βῆθος τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ καὶ ἐκθαμβὸς ἀπέμεινε ἐπὶ τὴν ἐμφάνισίν του. Μὲ πτερόεν τὸ βῆμα εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ παντός, καταλιμπάνων τοῦ δράματός του τὴν διαχείρησιν εἰς τῆς φαντασιοπληξίας του τῆς χεῖρας. Ἡ πρᾶξις προὐχώρει μεγάλη, ζωηρὰ, λαμπρὰ, αὐτὸς δὲ τὴν ἐπεβάρυνε δια τοῦ προσφιλοῦς θέματός του· ὤρειλε νὰ τὴν δώτῃ ἀναψυχὴν, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἔδιδε πολλὰ τὰ πιστὰ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὁ κόσμος ἀπηρῆθη ἀπὸ τὰς ἀλλεπαλλήλους νίκας του. Διετάγη νὰ ὑποχωρήσῃ, καὶ ὑπεχώρησε μετ' ἀξιοπρεπείας ὅμως, καὶ μετ' ἀξιοπρεπείας τσαούτης ὅσης ὁ Καίσαρ Ἰούλιος ἔστέρηθη κατὰ τὴν δύσιν του ἐγένετο ἄφαντος οἶονε ἡλιος ἔσπερινός ἐν μέσῳ νεφελῶν κεραυνοβόλων.

Μικρὸς ἦν καὶ εὐιαρκος, καὶ μελανόχρους, καὶ τὴν τρίχα εἶχε μέλαιναν καὶ ἀραιάν, τὸ μέτωπον στρογγύλον, καὶ τὸ ὄμμα ζωηρόν, ὀξυδερκὲς καὶ φλογερὸν, χαρίεν τὸ στόμα, τὴν φωνὴν δυνατὴν καὶ εὐηχον, τὴν κάτω σιαγόνα προέχουσαν, στερεὴν καὶ ταχὺ τὸ βῆμα, καὶ τὰς κινήσεις ζωηράς. Συνήθως διεσταύρου τοὺς βραχίονας ἐπὶ τὰ στήθη ἢ ἐξηγκωνίζετο· τὸ σύνολον αὐτοῦ ἐπρόδιδεν ἰδιοσυγκρασίαν χολερικο-μελαγχολικὴν. Τὴν ἐνδυμασίαν ἦν ἀπλούστατος, πάντοτε σχεδὸν ἔφερε τὴν στολὴν πρασίνην, μετὰ λευκοῦ τοῦ ὑπενδύτου, ἢ ἐπενδύτην φαιὸν, καὶ μικρὸν τὸν πῆλον· ἀλλ' ἡ θεραπεία αὐτοῦ ἐν τε τοῖς Βασιλείοις καὶ ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ἦν πάντοτε πολυτελής καὶ πομπώδης, ἢ δὲ ἐθιμοταξίαν μεγαλοπρεπεστάτη, αὐστηροτέρα καὶ τῆς Ἰσπανικῆς. Οἱ στρατηγοὶ τῆς δημοκρατίας λαβόντες τὸν τίτλον στρατάρχου, συναμιλλῶντο τίς τίνος νὰ φανῇ ἐπιδεικτικώτερος ἐν τῇ πρωτεύουσῃ· καὶ ἐτέρπετο ἐπὶ τὴν ἀμιλλαν ταύτην ὁ γίγας, γινώσκων κατὰ πόσον αὕτη καταπλήσσει τὸν λαόν.

Λιτὸς μὲν τὸ γεῦμα, ἀνένδοτος δὲ τὴν ἐργασίαν, ἐν μέσῳ τῶν ταραχῶν τῶν συμπλοκῶν, διετάσσει ἀτάραχος καὶ παρατηρῶν τὸν γεωγραφικὸν χάρτην του.

Καὶ τὸ μηδαινώτερον πλεονέκτημα δὲν διέφευγε τὴν πολυπειρίαν του. Αἰφνης καὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπέπιπτε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Μὴ φειδόμενος μηδὲ τοῦ αἵματός του αὐτοῦ, προκειμένης ἀνάγκης τῶν στρατῶν διὰ δημηγοριῶν ἐνεψύχου αὐτοῦ καὶ ἀφειδῶς ἐπεδαψίλευεν αὐτοῖς βραβεῖα· διὸ καὶ ἡγαπᾶτο καὶ ἐλατρεύετο ὑπ' αὐτῶν.

Εὐχερεστάτη ἀπέβηκε πρὸς τὸν ἄνδρα ἡ ἀποκάλυψις τῆς εὐφυΐας, καὶ ὑπὸ τὰ ῥάχη ἀκόμη ἐνδαισιώσης, καὶ ἐνεψύχου καὶ ἐπεριποιεῖτο αὐτὴν παντὶ σθένει δρέπων μετὰ σπουδῆς τοὺς καρπούς, καὶ ἰδοὺ τίνος ἕνεκα περιστοιχίζετο πάντοτε ὑπ' ἀνδρῶν διασήμων τὴν παιδείαν.

Βαθὺς ἐταπῆς ὑπ' ὄλας τὰς ἐπόψεις, τολμητίας ἐκ φύσεως ῥιψοκίνδυνος, κατὰ πρόληψιν ἐπεπειδόμενος ἐπὶ τὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ ἀττέρα, προβλεπτικὸς ἅμα καὶ καταπληκτικὸς, διὰ τῆς παρουσίας του μόνης ἠλέκτριζε τὸ πᾶν· ἦν αὐτόχρημα τὸ στρατηγικὸν πνεῦμα καὶ ἐγεννήθη, φαίνεται, πρὸς τὸ στραταρχεῖν καὶ βασιλεύειν.

Ἐἶχε τὴν λαλίαν λακωνικὴν, καταπειστικὴν, ποιητικὴν, καὶ τὴν φωνὴν ἔντονον καὶ ἐμφαντικώτερον πολλάκις τοῦ λόγου αὐτοῦ· ἡγάπα τὴν ποίησιν καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν ὅ τε πρὸς τοὺς μεγαλοφυεῖς σεβασμὸς τοῦ κατακτητοῦ καὶ ἡ σύστασις τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς· τὴν τιμὴν θεώρει ὡς τὸ ἰσχυρότερον ἐλατήριον τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅποια δὲ ἦταν αἱ πολιτικαὶ καὶ ἠθικαὶ ταραχαὶ τῶν ἡμερῶν του, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ πολυπλόκου ἱστονομικοῦ συστήματος, ὅπερ ἔθετο ἐν ἐνεργείᾳ.

Ἐδυνάμεθα δὲ ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἦν σύζυγος τρυφερός καὶ φίλος εὐγνώμων;

Ἀναντιρρήτως, ἂν ἡ εἰμαρμένη ἠδῶκε, ὁ ἀνὴρ ἀνεδεικνύετο πατὴρ καθ' ὅλην τῆς λέξεως τὴν ἔνοιαν.

Ἐπιχειρηματικώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀννίβα, μᾶλλον ἀφειδῆς τοῦ κατακτητοῦ Μακεδόνα, μεγαλύτερος καὶ εὐτυχέστερος τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἀτυχεστέρος τοῦ Θεμιστοκλέους, ὑπῆρξεν ὁ φόβος καὶ τρόμος τῶν συγχρόνων, καὶ ἔσεται τὸ ἀντικείμενον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν μεταγενεστέρων.

Τρομερὸς, προσφιλὴς τῷ στρατῷ, ὅστις δι' αὐτοῦ ἐδοξάσθη, ὡς καὶ αὐτὸς δι' ἐκείνου, ἀφῆκεν εἰς τὴν Γαλλίαν μέγα, ἔνδοξον μόνον ὄνομα, ἱστορικὰς τινὰς σελίδας πλήρεις καταπληκτικῶν καὶ τρομερῶν συμβαμάτων, τινὰ μνημεῖα καὶ τὸν Ν α π ο λ ε ὄ ν τ ε ι ο ν Κ ὠ δ η α.

Ἄν ἐδύνατο ν' ἀναδειχθῇ ἀνώτερος ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς τύχης του, ἦελε θεραπεύσει τῆς Γαλλίας τὰς πληγὰς.

Ἐπαμινώδας Ἰωάννου.

Ο ΒΗΑΙΤΗΣ.

Τῷ φίλῳ Κ. Λασκαρίδῃ.

Combien dans les rudes hivers, y en a-t-il aussi qui meurent de froid sous la mansarde? M. de Eormenin, Entretiens du village IX.

1

Ἐθρηνολόγει τῆς νυκτὸς ἢ αἶρα εἰς ἐρημούς, Καὶ γέρον κύων ὑλακὰς διέφυγε περθίμους.

Παρά τὴν θύραν παλαιᾶς καθήμενος οἰκίας,
 Εἰς πβλεως προάστειον μεγάλης καὶ πλουσίας.
 Ἡ τὴν ἐκείνη κρυερὰ καὶ ἡσυχος ἐπέρα
 Καὶ ἡ σελήρη λευκὸν φῶς ἀπὸ λευκὸν αἰθέρα
 Ἐπὶ τῶν χιοροσκεπῶν ἐσκορπίζε δωματῶν,
 Ὅθεν ὡς στήλ' ὑψόνετο μελαίνων φαντασμάτων.
 Ἐκείνης τῶν ἐστιῶν, ἐκτὸς μῆς . . ἢ κρύα
 Ἐκείνης ἦτον ἀναυδος τὴν νύκτι αὐτὴν ἐστία!

II

Μὴ ἦτον ἀκατοικητορ τὸ μαῦρον τοῦτο δῶμα ;
 Πλὴν τίνα τὸ ἀκοίμητορ τοῦ γέροντος κυνὸς ὄμμα,
 Ἐφύλαττε ἢ ἐπρόσμενεν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ;
 Καὶ τότε μὲν τὸ βύχχος του μετὰ φωρῆς ἡλίου
 Ἐβύθιζεν εἰς τὴν ὀπὴν τῆς κεκλεισμένης θύρας,
 Πότε εἰς ἤχον μακρυὸν, γνωστὸν ἐκ μακρᾶς πείρας,
 Τὰ ὧτά του διέκλυε καὶ ἔτρεχε προσσαίνων,
 Καὶ πάλιν εἰς τὴν θέσει του ἐπέστρεψε προσμένων ;
 Μάτην λοιπὸν δὲν ἄφριε τὴν θύραν κ' ἀρησύχως,
 Ἴσως πεινῶν, ἐνῶ ὁδὺ τὸν ἐτυράρνει ψύχος.

III

Αἱ ἐνδεκα ἐκτύπησαν πρὸ ἡμισίας ὥρας
 Εἰς γαῖτον ὠρολόγιον τῆς ὑπνωτούσης χώρας,
 Εἰς τὴν διπλὴν τῆς φύσεως σιγὴν καὶ ἐρημίαν.
 Ἀλλὰ τὸ ἄστρον τῶν νυκτῶν πρὸ δέκα λεπτῶν μίαν
 Μορφήν ὠχρὰν, περιλόπον, μορφήν ἀσθενοῦς νέας
 Μ' ἀκτῖνας περιέλουε ψυχρὰς καὶ σιγαλέας,
 Μὲ συμπαθείας ἔκφρασιν ὡς ἂν τὴν ἐθεώρει,
 Ἡ ὡς τὴν τεθλιμμένην τῆς ψυχῆς ἂν παρηγόρει,
 Λήθην τιτὰ καὶ τάρκωσιν τῶν πόρων προξερνοῦσα,
 Καὶ τῆς οἰκτιρᾶς τῆς θέσεως τὴν φιλίαν ἀφαιροῦσα.

IV

Τὴν κεφαλὴν ἐσηρίειεν ἐπὶ τοῦ παραθύρου,
 Καὶ βλέμματ' ἀθορύβητα ἐπλάνα γύρου γύρου
 Ἡ νέα κόρη. Πλὴν τίς ἦν, καὶ τί ἐζητεῖ, μόνη
 Ἐντὸς θαλάμου σκοτεινοῦ ; Τοῦ στήθους τῆς οἰκίας
 Πῶς ὑπὸ τὴν σκιαύγειαν ἠρέμουν τῶν ἀστέρων !
 Κ' ἐνίστο' εἰς τὸν ψύθυρον τῶν κρυερῶν ἀέρων
 Ἐφαίνετο ὡς γνώριμος φωνὴν τὰ ἠεροῦτο,
 Καὶ ἔκλυε τὴν κεφαλὴν ἢ κόρη πρὸς τὰ κάτω
 Καὶ ἠκουε κ' ἐπρόσμενε, κ' εἰς τάρκωσιν ἢ ζάλην,
 Ἡ καὶ ὄνειροπόλῃσιν τερπνὴν ἐπιπτε πάλιν

V

Καὶ μίαν μάλιστα φωνὴν προσήλωσε τὸ ὄμμα
 Εἰς τὸ οὐρανὸν τὸ αἰθέριον ἐξείρητος αὐτὴ δῶμα,
 Κ' ἐνόμισε πῶς ἠκουσε φωνὴν μυστηριώδη,
 Ἦτοι ἐξέφραξε κλυθμῶν ψυχῆς ἀγνωσιώδη.
 « Πλάσμι' ἀσθενές, ψυχὴ ἀγγή, θυγάτηρ ὄρφανή μου !
 » Αἱ πάλιν εἰς τῆς λύρας μου χορδαὶ καὶ ἡ φωνή μου
 » Μάτην κὶ ἀπόψε ἔχυσαν τοὺς ἰσχυροὺς τῶν τόκων !
 » Ἡ ἐλεημοσύνη, φεῖ ! τοῦ στήθους σου τοὺς πόρους
 » Δὲν θὰ πρᾶξη ! ὁ Θεὸς ἔσ' ἐκ παρηγορήσει.
 » Ἡ κεινωρία πρὸ πολλοῦ μᾶς εἶχεν ἀφίρσει !

VI

Ὅς εἰς οὐρανοῦ ἐκστασιν ἢ κόρη ἠεροῦτο
 Καὶ ἔμενε ἀκίνητος, δὲ αἰθέρος πρὸς τὰ κάτω
 Τοῦ δρόμου εἶδε μὲ χαρὰν ὁ κύων γηραλέον
 Ἐπαίτην πλοσιόλοτον μὲ βῆμα σιγαλέον.
 Εἰς παλαιὸν περιβλήμα ρακῶδες τελιγγμένος,
 Εἰς βάκτρον σθηριόμορος καὶ ἐξησθενημένος
 Ἐκ τῆς κυρτῆς του βᾶχιος κενὴν ἐξήρτα πύραν,

Καὶ ὑπὸ τὴν μασγάλην του τὴν σύντροφορ του λύραν.
 Τὸν σκύλον του παρέλαβε κ' εἰσηλθεν εἰς τὸ δῶμα
 Τῆς κόρης ὁ πτωχὸς πατήρ μὲ τεθλιμμένον ὄμμα.

VIII

Ἐφίλησε τὸ μέτωπον τῆς θυγατρὸς ἡσύχως,
 Ἐνῶ τὴν ἔλοιε τὸ φῶς τῶν ἀστρῶν καὶ τὸ ψύχος,
 Συνέθλιψε τὰς χεῖράς της· εἶχε χλωμὰ τὰ χεῖλη.
 Καὶ αἱ προαὶ τῶν μάρτυρες τῆς στάσεως τῆς δῆλοι
 Ἦσαν συχναὶ καὶ φλέγουσαι ! Ἄ Τρεῖς ἤδη σχεδὸν ὥρας
 Ἐπερίμενω, πάτερ μου . . ἐπέστρεψες ἐξώρας
 Ἐκαὶ μὲ τὴν πῆσανμας κενήν ! κὶ ἀπόψε χωρὶς δεῖπνον
 » Ἡ πείρα καὶ ὁ παγετὸς μ' ἐστέρησαν τὸν ὕπνον.
 » Τὴν μόνην τῶν βασάνων μου ἀναχωρήν καὶ λήθην !
 » Τὰ γόνατά μου τρέμουν ! ὦ πάτερ, ἐξηρτήληθην !

IX

Κ' εἰς τὸ ἐπαίτων ἔπεσε ἡμιθανὴς τὸ στήθος,
 Τὴν ἐσφιγξε κ' ἐστέραξε μ' ἀνεκφραστορ τὸ ἦθος,
 Κ' ἐκύταξε τριγύρω του τὸ σιγαλέον δῶμα.
 Τὴν ἔρερ' εἰς τ' ἀλύγιον τὸ μόρον αὐτῶν στρωμα
 Ἐνῶ μὲ πικρὰ δάκρυα τὸν ἔβρεχεν ἢ κόρη,
 Ἐσταύρωσε τὰς χεῖράς του ὁ γέρον κ' ἐθεώρει
 Μὲ ἀγωνία τὴν σκηρὴν αὐτὴν τοῦ μαρτυρίου.
 Τίς ἄλλος τότε ὄφθαλμὸς εἰμὴ ὁ τοῦ Κυρίου
 Διεῖδε τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὴν σφραγίδα ζάλην,
 Παλαιότορος θαράσιμον πρὸς τὴν ἀνάγκην πάλιν !

X

Μετὰ τὸ μεσοῦνχτιον τὰ πάντα ἐσιώπων
 Ἡ νέα ὑποκύνθησε εἰς τόσον βαρὺν κόπον
 Ἐφαίνετο ὑπερώττουσα καὶ ἀναπαυομένη.
 Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ γηρα οὐ πατρὸς σπαρασσόμενη
 Ἐλύετο εἰς δάκρυα κατάρτας καὶ δεήσεις.
 Πλὴν τὴν ἐφαίνετο κωφὴ ἢ σιωπῶσα φύσις.
 Τότε ἔκρωσε τὴν λύραν του ὡς ἴνα ἐξορκίσῃ
 Τὸ πνεῦμα τοῦ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἶχεν εἰσδύσει
 Καὶ ὡς παράφρων ἔψαλλε καὶ μαῦρον ἔχυν ἄσμα
 Νομίζων ὅτι ἐβλεπεν ἐμπρὸς του νεκρὸν φάσμα !

XI

Κ' ἐξηκολούθει ὁ ψαλμὸς, καὶ αἱ νευραὶ τῆς λύρας
 Φρικτῶς ὑπὸ τοῦ γέροντος ἐστέραζον τὰς χεῖρας.
 Εἶχεν οἰκτιρὸν τὸ πρόσωπον καὶ ἄγγιον τὸ βλέμμα
 Καὶ θράζον εἰς τὸ στήθος του τὸ τῆς καρδιάς αἷμα
 Μὲ τὴν ἀπειπισίαν του παλαιῶν ὁ ἐπαίτης
 Δὲν ἐβλεπε δὲν ἠκουεν οὐδὲν . . κρᾶνγὴ δριπέτις
 Τῆς κόρης τὴν πυριλέγῃ διέσχισε καρδίαν
 Καὶ μετ' ὀλίγον εἰς σιγὴν ἐσθέσθη ἀπαισία,
 Μὲ τοῦ πατρὸς τὸ ἀραβὰν εἰς τοὺς ἀστέρας μέλος
 Κὶ εἰς οἰμωγὰς καὶ προσευχὴν θερμὴν ἐκπνεῖον
 τέλος.

XI

Καὶ ὅταν τὴν ἐπαύριον εἰς γνώριμος τὴν θύραν
 Τοῦ πένητος διήνοιξε, συντετριμμένην λύραν
 Ἀπήτησε εἰς τὸ ἔδαφος, εἰσηλθε τὸ ἡσύχως
 Τὴν ἀκίον του ἐπληξεν ἀλλόκοτος τις ἦχος.
 Παρὰ τὴν κλίτην ἵστατο ὁ σκύλος κλυθμυρῖζων
 Εἰς τὰ τῆς κόρης γόνατα τὴν κεφαλὴν σθηριζών
 Βαθέως ὁ ταλαίπωρος ἐπαίτης ἐκοιμᾶτο.
 Ἀλλ' εἰς τῆς νέας τὴν μορφήν τὸ ψύχος ἐπλάται;
 οὐδὲ προῆ, οὐδὲ παλμὸς ἐντὸς τῆς ἐκίρειτο . .
 Φεῖ ! ἐκοιμᾶτο ὁ πατήρ ! ἢ κόρη νεκρὰ ἦτο !
 Μάρτζεστερ, Δεκέμβριος 1850.